

ב"ה טוב טעם ודעת מנדתי (ל"ט) כי במצוותי האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = סדקא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב"ש עשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-ב' כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא ויצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.1 שמות א,א:

שמות שמות א,א: ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו:

ואלה – רביע, בתפקיד ארבע **שמות בני ישראל הבאים** ע"פ **בעה"ט** – ר"ת שבי"ה, אף כשהיו בשביה לא שינו שמותם. **מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן כה** [כה] וישב ישראל בשטים (במדבר כה א). ילמדנו רבינו בזכות כמה דברים נגאלו ישראל ממצרים, כך שנו רבותינו **בזכות ד' דברים** נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו שמם, ולא שינו לשונם, ולא גילו מסתורין שלהם, ולא נפרצו בעריות.

ויקרא רבה (וילנא) פרשה לב רב הונא (גי' חונה) אמר בשם בר קפרא בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בעורה

מנחם ציון פרשת בשלח וזה היה החסד נעורים שאמרו חז"ל [ויק"ר פ"ב ה] בשביל ג' דברים נגאלו ממצרים שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם,

[ספר מוסרי הרמב"ם, מובאת דרשת האדמו"ר מבעלז זלה"ה, שנת התרצ"ז] איתא במד"ר פרי' זו, וכן במד"ר שה"ש ובמדרש שוח"ט בשביל ד' דברים נגאלו ממצרים: א) שלא שינו את שמם, ב) שלא שינו את לשונם, שדברו בלשון הקודש, ג) שהיו גדורים בעריות, ד) שלא שינו את מלבושם. ואיתא עוד במדרש רבא פרשה זו דרש רבי עקיבא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים וגו'

מלת **ואלה** – מוטעמת בטעם רביע, מרמז למסורת לדרוש ארבעה דברים, ששמרו עליהם בשביה של מצרים ובזכותם נגאלו ממצרים. ע"פ וי"ו ותנחומא ארבעה הדברים הם: שם, לשון, הימנעות מלשון הרע – שמרו מסתורין שלהם, לא נפרצו בעריות, ובגירסה אחת מוציא לשון הרע – מיסתורין ומכניס לבוש. **אכן מנחם ציון** ועוד מפרשים הייתה בידיהם גירסה של [ויק"ר פ"ב ה] בשביל ג' דברים נגאלו ממצרים שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם, ולא מצאתי גירסה זאת. בכל אופן במיזוג בין הגירסאות נקבל בנוסף לשמירת השם העברי את לשון, שמירת לשון, שמירה מעריות, מלבוש עברי.

שמות א,יב:

וכאשר יעני אתו כן ירבה וכן ירץ ויקצו מפני בני ישראל:

ויקצו – זקף-גדול, ענין בעל שלוש נקודות כאשר אפשר ששתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר.

רש"י (טט - המצרים) קצו בחייהם כלומר המצרים מאסו בחיי עצמם, והסיבות לכך:

רש"י (א) ורבותינו דרשו כקוצים היו בעיניהם. **תורה שלמה (קלא) (קלב) ובמדרש הגדול** אמר ר' יוחנן שהיו (בני ישראל) דומין ביניהם כקוצים.

(ב) **יוסף דעת על רש"י** (שמצרים) היו בעיני עצמם כקוצין המושלכים בין הנטיעות.

(ג) **זהר ח"ב י"ח** דהו מתעקצי ממלאכי השרת כהני קוצי דמעקצי בהו אינשי.

שמות שמות א,יז: ותיראן המילדת את-האלהים ולא עשו פאשר דבר אליהן מלך מצרים:

ותחיינן את-הילדים:

... **ותחיינן** – טפקא, בתפקיד רבוי כאיתא ב-**מדרש רבה** - החיינו לא רק הילדים הבריאים אלא גם שנולדו עם מומים ורפאו אותן, **בבלי סוטה יא,ב** - תנא: לא דיין שלא המיתו אותן, אלא שהיו מספיקות להם מים ומזון:

ותחיינן – טפקא, בתפקיד שנוי משמעות ע"י פתיחת טפה לקבל האפיון מהסילוק כנדרש ב- **שמות רבה (וילנא) פרשה א** ... ותחיינן אלו האמהות, כמו שהחיו הילדים כך החיינו האמהות. **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)** תנא לא דיין למילדות שלא המיתו אותם, אלא שהיו מספיקות לאימותן של ילדים מים ומזון:

שמות ב,ט:

ותאמר לה בת-פרעה היליכי את-הילד הזה והניקהו לי ואני אתן את-שכרך:

ותקח האשה הילד והניקהו:

ותאמר לה בת-פרעה - דרגא מונח רביע (מר"ד), אחד מ-59 (נד"ה) מופעים בתורה, בתפקיד תיקון הקלוקל של חטא האדם הראשון וגם גלות השכינה וחזרתה. בחירת בת-פרעה לתת את התינוק לאמו העבריה להנקה, פותחת את תהליך הגאולה של כנסת ישראל והשכינה מגלות מצרים. הגואל מתגדל בבית היצר הרע ומשפיע על הקליפה. כך נפתח תהליך יציאת שכינה מגלותה.

ע"פ פר' בראשית רבה וזוהר פ' במדבר השכינה הסתלקה מהתחוננים עד לרקיע השביעי בשבעה חטאים של דורות אדם שונים, פסוק זה פותח את תהליך חזרת השכינה מרקיע הראשון לתחוננים במתן תורה ע"י משה רבנו והוא המסיים את שבע החזרות של השכינה מרקיע שביעי לתחוננים כביום בריאת האדם. כמעט לכל השלבים אחריו מופעי מר"ד מתאימים.

שמות ב,י: וינקל הילד ותבאהו לכת-פרעה ויהי-לה לבן:

ותקרא שמו משה ותאמר פי מן-המים משיתיהו:

שמות ב,י: ויהיו בים-הים וינקל משה ויצא אל אחיו ויבא בסבלתם:

ויבא איש מצרי מכה איש-עברי מאחיו:

אור החיים ... כי לא השיגה לידע בחינת השם כי שמו נפלאות יגיד וצא ולמד מה שכת' בספר הזוהר מה ירמוז שם זה וה' השם שמות בארץ שם בפייה שם משה וגו'

● **טט** - **משנה ותאמר** - זקף-קטן זקף-גדול, (א) תבנית של דבר שחוזר וקורה, כמו שמשתה, מלטה, הוציאה אותו כך הוא יחזור וימלט ויוציא אחרים ממצרים וממי ים סוף שהרי גם ישראל נידונו במעבר ים סוף.

● (ב) התבנית זקף-קטן זקף-גדול מורה לעתים על גלוי רצון ה' באמצעות נבואה, רוח הקודש, מלאך, בת קול. כאן במאמר **ספורנו** משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עירן כדי שימלט הוא את האחרים. **אור החיים** כי שמו נפלאות

ב"ה טוב טעם ודעת מדעת מנחם (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט: שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשקפה: אתחנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקורה, שנגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

יגיד ... וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'

- (ג) (ב) **כי מן-המים משיתהו** - סלוק (ביא) **ניתיו** - פסק, ו**תאמר כי מן-המים משיתהו**: ניתיו כעין מידה סדור שנחלק להודיע שבקביעת שמו ע"פ ה' כך הוא היה, היא משה אותו ומשה (האישי) משה (ממלט) אחרים

שמות ביא:

יאי ניתיו פנימים ההם וינקל משה ויצא אל-אחיו ונרא בסבלתם

ונרא איש מצרי מכה איש-עברי מאחיו:

רשיי (יא) **ויגדל משה** - הלא כבר כתב: "ויגדל הילד" (לעיל, י) אמר רבי יהודה ברבי אילעאי (ראה תנ"כ וירא יז): הראשון לקומה והשני לגדולה, שמינהו פרעה על ביתו.

רמב"ן (יא) **ויגדל משה ויצא אל אחיו** - שגדל והיה לאיש; כי מתחלה אמר "ויגדל הילד" (לעיל, י), שגדל עד שלא היה צריך לגמלה אותו, ואז הביאתהו "לבית פרעה ויהי לה לכן" (שם), כי לפני מלכים יתיצב (ע"פ מ"ש כב, כט), ואחרי כן גדל והיה לאיש דעת. וטעם **ויצא אל אחיו** - כי הגידו לו אשר הוא יהודי (ע"פ א"ס ג, ד), והיה חפץ לראותם בעבור שהם אחיו; והנה הסתכל בסבלותם ועמלם, ולא יכול לסבול, ולכן הרג המצרי המכה הנלחץ.

רלב"ג (יא) **ויצא אל אחיו** - יתכן שהיה מפורסם בבית פרעה כי משה היה עברי, ולזה ידע משה שהוא עברי; או הודיעה לו זה בת פרעה.

יא וינקל משה ויצא אל-אחיו - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שני לימודים מצד זקף-קטן ולפעמים לימוד שלישי מהמונח שלפני זקף-קטן. לימוד כפשוטו, שגדל והיה לאיש דעת, ועוד לימוד כפשוטו שהגיע לגדולה שמינהו פרעה על ביתו. ולימוד שלא כפשוטו – שמינהו לגדולה למרות הידיעה שהוא עברי ומשה למרות שגדל בבית פרעה היה חפץ לראות אחיו ולא יכול לסבול סבלותם.

שמות שמות ביד:

יאימר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרני אתה אמר כאשר הרגת את-המצרי

ינירא משה יאימר אכן נודע הדבר:

רשיי מי שמך לאיש? - והרי עודך נער [תנח" שמות י]. תבנית הטעמים גרשיים קדמא מצביעה באופן כללי על הקדמת המאוחר לפני האמור להיות מוקדם, כי לטענת המדבר משה עודנו נער ולא איש.

שמך לאיש שר ושפט תבנית הטעמים גרשיים קדמא מהפך פשטא המופיעה בתורה 12 פעם מלמדת על דבר האמור להיות מאוחר המתגלה מוקדם, מושעה, ויתגלה שוב. כאן התגלות מוקדמת של הגואל, בינתיים הוא התעלם והמשך התגלותו בא שנים רבות אח"כ.

דרשה בחסרון טעם פסק

שמות ב, כא: וינאל משה לשבת את-האיש ויתן את-צפרה בתו למשה:

שמות שמות ג, ד: ונרא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה ויאמר הנני:

וינאל משה - בטעמים מרכא טפקא, תרגום אונקלוס (ת"א) וצבי משה ופירוש צבי - רצון בגי' 346 עולה מש"ה עם הכולל (עה"כ), עם הכולל משמעו להוסיף אחד עבור המלה בכללותה, ומשמעות הכולל היינו הרוחני המקיף את משה, כעין משה של למעלה (בארמית דלעילא) ואז המלה **משה** זה כעין הרוחני הפנימי של משה, כעין משה של מטה (בארמית דלתתא)

צבי - באתב"ש: צ' מחלף בה', ב' מחלף בש', י' מחלף במ', צב"מ מחלף ב-ש"מ וזאת תמונת מראה כעין המושג אספקלריה מאירה (בהבנה של מראה) של אותיות מש"ה, כנאמר ב-**במדבר בהעלתך יב, כ** **פה אל-פה אנדר-בו ומראה וקלא כהידות ותמנת ה' וביט ומדוע לא יראתם לדבר בעברי במשה:**

ובהמשך בסנה (שמות ג ד) נאמר משה משה (בטעמים מרכא טפקא)(ע"פ זוהר הפעם היחידה בתנ"ך של קריאה כפולה בשם אדם ע"י ה' ואין בה פסיק, לעומת אברהם | אברהם, יעקב | יעקב, שמואל | שמואל)

וינאל משה (ת"א) == וצבי משה; צבי (תרגומו) == רצון (גי') == מש"ה עה"כ (מקיף, היינו משה דלעילא)

צבי (אתב"ש) == הש"מ (כעין תמונת ה' ביט) (כעין תמונת מראה) מש"ה

משה משה (ללא פסק) אין הפרש בין משה דלעילא ומשה דלתתא, **משה** כולו ביטול מפני **רצון השם** היינו **עשה רצונו כרצונו**

כדי שיעשה רצונו כרצונו

הסבר נוסף

שמות ב, כא: וינאל משה לשבת את-האיש ויתן את-צפרה בתו למשה:

וינאל משה - תרגום אונקלוס וצבי משה, פירוש וצבי – רצון, רצון גי' 346, שהוא גם גי' מש"ה עם הכולל. עם הכולל משמעו להוסיף אחד עבור המלה בכללותה. ואפשר לומר שמשמעותו של הכולל היינו החלק הרוחני המקיף את משה, כעין משה דלעילא, משה איש הא-לקים. ולפי זה **וצבי** (שפי' רצון שבגי' משה עה"כ) **משה** זה כעין הכפילות של הכתוב (**שמות שמות ג, ד**) **ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה ויאמר הנני:**

שני הפסוקים משמעותם שגופו של משה הוא כעין החלק הרוחני המקיף את משה, כי משה רבנו טיהר גופו והפכו לרוחני. ויובן ביותר שהמלים **משה משה** נכתבו ללא פסק ביניהם (ע"פ זוהר הפעם היחידה בתנ"ך של קריאה כפולה בשם אדם ע"י ה' ואין בה פסיק) כרמז לחיבור משה שלמטה לרוחני שבו שלמעלה.

רמז נוסף להנ"ל **צבי** באותיות אתב"ש **השמ** כעין הנאמר עליו **משה איש הא-לקים**

השמ משה זה כעין תמונת מראה הנאמר על משה (**במדבר בהעלתך יב, כ**) **פה אל-פה אנדר-בו ומראה וקלא כהידות ותמנת ה' וביט** משה רבנו הגיע לדרגה עילאה זו בביטול רצונו מפני רצון השם כנאמר **אבות פ"ב מ"ד עשה רצונו כרצונו, כדי שיעשה רצונו כרצונו, בטל רצונו מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונו.**

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מנחם (טטו"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנת, סלוק = טוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך, רבוי; דרְגָא – מוציא; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טְפָא = טרָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טְפָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרְגָא תְּבִיר טְפָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טְפָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טְפָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מְקָא – בדי"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.2 שמות א,א

שמות ב,י:

[ו] וַיִּנְקַל הַיָּלֶד וַתְּבַאֲהוּ לְבַת-פְּרֹעֹה וַיְהִי-לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ:

נחזור על הכתוב בשנת התשע"א עם חידוש אור החיים ... כי לא השיגה לידע בחינת השם כי שמו נפלאות יגיד וצא ולמד מה שכת' בספר הזוהר מה ירמוז שם זה וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'

- טט - מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר - זקף-קטן זקף-גדול, (א) תבנית של דבר שחוזר וקורה, כמו שמשטה, מלטה, הוציאה אותו כך הוא יחזור וימלט ויוציא אחרים ממצרים וממי ים סוף שהרי גם ישראל נידונו במעבר ים סוף.
- (ב) התבנית זקף-קטן זקף-גדול מורה לעתים על גלוי רצון ה' באמצעות נבואה, רוח הקדש, מלאך, בת קול. כאן במאמר ספורנו משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עיריין כדי שימלט הוא את האחרים. אור החיים כי שמו נפלאות יגיד ... וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'
- (ג) [ו] כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ [יא] וַיְהִי - פסק, וַתֹּאמֶר כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ: וַיְהִי כעין מידה סדור שנחלק להודיע שבקביעת שמו ע"פ ה' כך הוא היה, היא מְשִׁיה אותו ומְשִׁה (האיש) מְשִׁה (ממלט) אחרים

מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר - זקף-קטן זקף-גדול, גי' מלות הטעמים 576 (תקע"ו) גי' המלים המוטעמות 992 תתקצ"ב, הפרש ל-תקע"ו 416 תי"ו מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר אוצר הגי' הרב יר"פ זצ"ל 992 עולה,

1. שכול"ת נר"ד – משה בעל ריח נעים, המשיח כמשה יבחין בחוש הריח וַתְּרִיחוּ בְּיָרְאֵת ה' (ישעיהו יא,ג) של כל אחד
  2. עו"ל מלכו"ת שמי"ם – משה עבד ה' מוחלט, כולו קבלת עול מלכות שמים
  3. ימי"ן הוי"ה רוממ"ה ימי"ן הוי"ה עוש"ה חי"ל (תהלים קיח – טז)
- ההפרש מתקע"ו 416 עולה משי"ח ואליה"ו:

שמות שמות ב,יד:

וַיֹּאמֶר מִי שְׁמֶךָ לְאִישׁ שָׂר וְשִׁפְטָא עֲלֵינוּ הֲלֹהֵרְגֵנוּ אֵתְּהָ אִמְרָא פִּאֲשֶׁר הֲרַגְתָּ אֶת-הַמִּצְרַיִם וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲנִי נֹדֵעַ הַדְּבָר:

הסבר בפסוק מהסיפא אל הרישא וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲנִי נֹדֵעַ הַדְּבָר: מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲנִי נֹדֵעַ הַדְּבָר – ר"ת מ' ו' א' נ' ה' = אמונ"ה, אפשר מסביר פי' רש"י מלשינות לגויים כעין חוסר אמונ"ה בגאולה נֹדֵעַ לי הַדְּבָר שהייתי תמיה עליו: מה חטאו ישראל מכל שבעים לשון (ג"א אומות) להיות נרדים בעבודת פרך? אבל רואה אני שהם ראויים לכך. אֲנִי – גי' ע"א עם ישראל לעומת שבעים לשון (ג"א אומות) אֲנִי נֹדֵעַ הַדְּבָר – ס"ת נע"ר, (בשם ר'א'שגב) מדרש שנע"ר ראהו וספר לאנשים שמצאם נצים (מדרש דתן ואבירם) והם ספרו זאת לפרעה.

אֲנִי נֹדֵעַ הַדְּבָר: – טפחא מרכא סלוק, נֹדֵעַ – מרכא, מרבה הַדְּבָר: – סלוק, מגביל. אפשר כי מה שהיה בידיעה מוגבלת של נע"ר התרבה לנצים, אֲנִי – טפחא פותחת טפח ומתאפיינת ע"י נֹדֵעַ הַדְּבָר וטופחת על מנת להטפוח ומקדמת את האפיון המשותף אל הכתוב לפניו וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וכאן ממשיך כפי' רש"י

רש"י וַיִּירָא מֹשֶׁה - [כפשוטו. ומדרשו (ראה שם): דאג לן] על שראה בישראל רשעים דילטורין, אמר: מעתה שמא אינן ראויין ליגאל? אֲנִי נֹדֵעַ הַדְּבָר - כמשמעו. ומדרשו (ראה תנ"ב וארא יז): נֹדֵעַ לי הַדְּבָר שהייתי תמיה עליו: מה חטאו ישראל מכל שבעים לשון (ג"א אומות) להיות נרדים בעבודת פרך? אבל רואה אני שהם ראויים לכך. וַיִּירָא מֹשֶׁה – המלים מלמדות כפשוטו של מקרא, פחד על גלוי הריגת המצרי. וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, ונראה שכאן שניהם יוצאים (=מהפכים) מהפשט, (א) וַיִּירָא – המדרש מוציא מענין יראה ומעביר ללשון ראה על שראה בישראל רשעים דילטורין, (ב) וַיִּירָא – המדרש מוציא מענין יראה ומעביר ללשון דאג לו ... אמר: מעתה שמא אינן ראויין ליגאל? מפני חטא המלשינות.

מדרך הסבר זאת גם יובן כי פעולת משה לגאולה הייתה מוקדמת מזמן יעודה כי עדיין לא הוכן לשאת את כל ישראל על כל דעותיהם והתנהגותם.

רש"י מִי שְׁמֶךָ לְאִישׁ? - והרי עודך נער (ראה תנח' שמות י).

תבנית הטעמים גרשיים קדמא מצביעה באופן כללי על הקדמת המאוחר לפני האמור להיות מוקדם, כי לטענת המדבר משה עודנו נער ולא איש.

שְׁמֶךָ לְאִישׁ שָׂר וְשִׁפְטָא תבנית הטעמים גרשיים קדמא מהפך פשטא המופיעה בתורה 12 פעם מלמדת על דבר האמור להיות מאוחר המתגלה מוקדם, מושעה, ויתגלה שוב. כאן התגלות מוקדמת של הגואל, בינתיים הוא התעלם והמשך התגלותו באה שנים רבות אח"כ.

רש"י הֲלֹהֵרְגֵנוּ אֵתְּהָ אִמְרָא? - מכאן אנו למדין שהרגו בשם המפורש (ראה שם).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = סרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שר ושפט עלינו הלהרני אתה אמר – פעמיים זקף-קטן, חוזר וקורה א' חושדו שיהרגוהו כמו את המצרי בשם "ת-כה" ב' משה סבר שיש בם דילטורין החוזרים ומספרים לשון הרע ורכילות.

שמות ג,טז:

לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלהי אבותיכם נראה אלי אלהי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים:

במדבר בהעלותך יא,טז

ויאמר ה' אל-משה אספה-לי שבועים איש מזקני ישראל

אשר ידעת כי-הם זקני העם ושטריו

ולקחת אתם אל-אהל מועד והתיצבו שם עמך:

ראה בבלי יומא כב,

...דאמר רבי חמא ברבי חנינא מימיהן של אבותינו (אף קודם למתן תורה) לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים ישיבה עמהם שנאמר

(שמות ג,טז) **לך ואספת את-זקני ישראל** - מונה גרשיים מונה רביע, כעין יצא מן מהכלל ללמד על הכלל

היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר (במדבר בהעלותך יא,טז) **אספה-לי שבועים איש מזקני ישראל** - גרשיים מונה זרקא מונה סגול -

בפסוק במדבר גם מרמז לרוח הקודש המתוספת על הסנהדרין, שמכוונים דבריהם לדעת עליון

שמות ג,כא,כב:

[כא] ונתתי את-חן העם-הזה בעיני מצרים

והיה כי תלכו לא תלכו ריקם:

[כב] ושאלה אשה משכנתה ומנחת ביתה פלי-כסף וכלי זהב ושמלת

ושמחם על-בניהם ועל-בנותיהם ונצלהם את-מצרים:

כ"א - ונתתי את-חן העם-הזה בעיני מצרים - אתנח

והיה כי תלכו - פשטא מונח זקף-קטן - אפשר שזה חלק התיאור במידה לימוד אלפניו ולאחריו.

לא תלכו ריקם - מרכא טפחא סלוק. זה חלק ההלכה במידה לימוד אלפניו ולאחריו תבנית.

* **אור החיים** כאן רמז ה' משפט עבד עברי דכתיב בו "לא תשלחנו ריקם הענק תעניק לו".

כ"ב - ושאלה אשה משכנתה - קדמא מהפך פשטא, כעין כתוב שחבירו מלמד עליו,

ע"פ **אור-חיים** הנ"ל אפשר לומר שמצד משפט עבד עברי המצרים אמורים לשלחם עם מענק בעין יפה, ואם לא יעניקו מעצמם ואתם

עומדים לצאת ריקם, אז הבא האפיון מפסוק כ"א לפסוק כ"ב כאן האפיון הוא ההלכה **לא תלכו ריקם** ולכן **ושאלה אשה משכנתה**

וגו' "

* **רשב"ם** - במתנה גמורה וחלוטה וגו'. בשילוב אור החיים כי זהו משפט עבד העברי ביציאתו.

בסופו של דבר אחרי מכת בכורות על סף היציאה **שמות בא יב,לה-לו** ובני ישראל ... וישאלו ... וישאלו וגו' ע"פ **רש"י** - המצרים העניקו אף מה שלא שאלו.

יש מקום להשוות הפסוקים **ג,כא - כב ויב,לה - לו** כי טעמיהם דומים **שמות בא יב,לו:**

ה' נתן את-חן העם בעיני מצרים וישאלים וינצלו את-מצרים: פ

ג,כב ... פלי-כסף וכלי זהב ושמלת - תביר מרכא טפחא אתנח, תביר מרמז לחלק בין מטרת כלי כסף וכלי זהב ובין מטרת שמלות.

ושמלת – אתנח, מוגבלות לשימוש אישי ואילו כלי כסף וכלי זהב יתרמו להכנת המשכן.

ועל-בנותיהם - מונח זקף-קטן – במלים במקף, ריבה וריבה את הכל בבנות כי מנהגן להתקשט.

* ע"פ **רשב"ע** מנהג הנשים לשאול מאת השכנות יותר מהזכרים כלי תכשיט זהב וכסף לשום על צוארי בנים והבנות ונזמים באזנים ובאף אצודה ושהרונים ועכסים.

מדרש פליאה כתוב גדול יהיה הבית האחרון מן הראשון משמע לכאורה שיש רק שני בתי מקדש

וכתוב **שמות שמות ד,ח: והיה אם-לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון**

והאמינו לקל האחרון:

שמות ד,ט: והיה אם-לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעו לקלך ולקחת ממימי היאר ושפכת תבשלה והיו

המים אשר תקח מן-היאר והיו להם בנפשם: וכתוב **שמות בא יב,ג: והיה היום להם לאת על הפתים** סימן לבית שלישי כי

גדול יהיה הבית האחרון והכוונה לא בית שני אלא שלישי

שמות בא יב,ג:

והיה היום להם לאת על הפתים אשר אתם שם וראיתי את-היום ופסקתי עלכם

ולא-יהיה ככם נגר למשחית בהכתי בארץ מצרים:

שמות בא יב,ג: והיה היום להם לאת על הפתים, בתים - שתיים, כל בית שעליו דם נחרב וזה האות שנתקיים הפסוק פעמיים

ולכן הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן לא יחרב

אם-לא יאמינו לך ולא ישמעו, ולא ישמעו לקלך ולקחת ממימי היאר, על הפתים אשר אתם שם וראיתי את-היום

בשלושה הפסוקים תבנית פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, דבר שחוזר וקורה להודיע על בנין הבית השלישי שלא יחרב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנת. סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 שמות א,א (התשע"ג)

שמות שמות ג,א:

וּמִשָּׁה הָיָה רַעְיָה אֶת-צֶאֱן יִתְרוֹ חֲתָנוּ פְתָן מִדִּיָן

וַיִּנְהַג אֶת-הַצֶּאֱן אַחֲרַי הַמְדַבֵּר וַיָּבֵא אֶל-הָרַ הָאֱלֹהִים חֲרָבָה:

וּמִשָּׁה הָיָה רַעְיָה – תביר אֶת-צֶאֱן – תביר יִתְרוֹ חֲתָנוּ – מרכא טפקא – יתור לרבות, מה?

פְתָן מִדִּיָן – מרכא סלוק

בפסוק זה – מיעוט אחר מיעוט – לרבות

משני הפסוקים – המיעוט אחר מיעוט זה ע"פ פי' רש"י שיתרו מיעט עצמו מע"ז ומשום כך מדין נידוהו ולכן לא שימש ככהן לע"ז אבל זהו כפי' רש"י בר' ויגש מז,כב לשון גדולה – (שמות ב טז) כהן מדין, (בר' מא מה) כהן און.

ואפשר שמכך נתרבה להיות גר ראשון אחרי יציאת מצרים ויתר פרשה על שמו בתורה.

דרשה בחסרון טעם פסק

שמות שמות ג,ד וַיִּקְרָא ה' כִּי סָר לְרֵאשִׁית וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה וַיֹּאמֶר מִשָּׁה מִשָּׁה וַיֹּאמֶר הַגִּבִּי:

בראשית ב,ד אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

שמות ג,ד וַיִּקְרָא ה' כִּי סָר לְרֵאשִׁית וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה וַיֹּאמֶר מִשָּׁה מִשָּׁה וַיֹּאמֶר הַגִּבִּי:

שמות כ"ט-לד, וַיִּעֲבֹר ה' עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְרַחוּן אֲרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חַסֵּד וְאֱמֵת:

מאמר האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל זי"ע שבת פרשת שמיני מבה"ח אייר שנת ??? ע' 1365

דזהו מה שארז"ל משה ולא פסיק טעמא בגווייהו.

דהשלימות דבריאת העולם, "ביום עשות הוי" דלתתא דוקא, מספר ז', שלימות ההיקף, ופסיק טעמא בגווייהו, שיש הפסק בין שם הוי" דלתתא ושם הוי" דלעילא.

מה שאין כן "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו, היינו שמשה רבינו כפי שהוא למטה הוא קשור עם ענין משה למעלה, כי נקרא משה על שם "כי מן המים משיתיהו" וגו'.

כעין ענין זה בראשית ויצא זהר קנח א

תא חזי כגונא דא שמות כי תשא לד ו יי יי, תרין עלמין (בשא קל"ח? קל"א? א') נינהו, דא באתגליא ודא באתכסאי, ועל דא פסיק טעמא בגווייהו, ומעלמא דא עד עלמא דא כלא חד:

• תרגום: בא וראה, כמו כן יי יי, שני עולמות הם, זה בגלוי וזה בסתר, ועל כן פוסק הטעם בתוכם, ומעולם זה עד עולם זה הכל אחד: ה' – מונח פסיק ה' שיש פסיק בין שם השם הראשון ובין שם השם השני,

• טטוד"ל – בבירור שנעשה עם הרב יהושע גרוס הי"ו ממערכת פרסום שיחות האדמו"ר נראה מדברי האדמו"ר שהשם הראשון הוא דלתתא והשם השני הוא דלעילא, וציון הקרא בראשית ב,ד ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים:

היינו:

א' מפני שזאת הפעם הראשונה בתורה שמוזכר שם הוי'

ב' צירוף השמות הוי' א-לקים שייך לבריאת העולמות ע"י הוי' דלתתא (שנמשכים ממנו חב"ד חג"ת נה"י) ושם א-לקים שנמשך ממנו (ששיך אליו) מלכות, ומלכות של כל עולם היא המקור לעולם הנמוך ממנה, ממלכות של עולם אצילות נמשך עולם הבריאה, ממלכות דבריאה נמשך עולם היצירה, ממלכות דיצירה נמשך עולם המעשה.

טט - ביום – רביע כאן בתפקיד של הערך ארבע,

ביום עשות יי אלהים – ראשי תיבות בעי"א אלו ראשי תיבות של ארבע העולמות אצילות יצירה בריאה עשיה.

שמות ג יד:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה אֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי וַיִּשְׂרָאֵל אֶתְנִי אֵלֵיכֶם:

שמות ג,ד אהי"ה אשר אהי"ה - רש"י אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכויות (ברכות ט) וגו'

ראה ישעיה מ ג (הפטרות נחמו שבת ואתחנן), ראה תת-פרק גימטריה זקף-קטן זקף-גדול

ס [גן] קול קולא במדב'ר פניו תרד ה' ישרו בערבה מסלה לאלהינו:

קול - מונח קולא במדב'ר - זקף-קטן זקף-גדול, גי' 555 = 248 + 307 = ע"ל רצ"ן (יושבי) סנ"ה = ז"ה אהי"ה אשר אהי"ה הפרש מתקע"ו 555 - 21 = אהי"ה.

• נשלב בין הכתוב הפירוש והגימטריה

• קול קורא במדבר כאילו הנביא ישעיה מזכיר ומודיע ע"ל רצ"ן (יושבי) סנ"ה = ז"ה אהי"ה אשר אהי"ה שהבטחתי למשה בסנה במדבר - אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכויות ועתה מתגלה ברוח הקודש פנו דרך ה'. כשם שקב"ה עשה ישור דרך בארבעים שנה במדבר כך יעשה בשעת הגאולה משאר מלכויות.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד מנחם - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מנחם - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא - מוציא; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא = טרשא - שני /או רבוי /או מתפשט; מרשא טפאא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפאא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרשא תביר טפאא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרשא טפאא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מנחם רביע - לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישייה: קדמא - סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואזלא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

שמות ג'יח: ושמעו לקלך ובאת אתה וזקני ישראל אל-מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה-נא בדרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלהינו:

זה הפסוק הוא יסוד לעיקר השביעי שנוסח ע"פ רמב"ם ספר המדע הלכות יסודי תורה פ"ז "אני מאמין באמונה שלמה כי נבואת משה רבינו הייתה אמיתית ושהוא היה אב לנביאים (ועוד גי' ולחכמים) לקודמים לפניו ולבאים אחריו".

ויש להסבירו במעגלי הסבר הולכים ומתרחבים כדי לבנות את ההסבר נדבך על נדבך. בפסוק זה עשרים ושש מלים ועשרים ושש טעמים כולל מקף, ללא געיות. מספר זה מרמז למקור הנבואה משם הוי' **ובאת** - פור, אולי כאן מייבא העקרון של עיקר מעיקרי האמונה, לומד מתבנית טעמי **ושמעו לקלך** - כתבנית שמע ישראל המבטא עיקר ראשון - בורא לעולם ועיקר שני - היחוד והאחדות בבורא, אל העיקר השביעי אמיתות נבואת משה רבנו **אתה** - תרשא, בתפקיד בעל בחינה נעלה כעין במחיצה לעצמו, ובתפקיד שורש ומקור, משה כאב לנביאים ולחכמים **וזקני ישראל** - קדמא ואזלא, קדמא במובן שמושה אב בנבואה לבאים לפניו, ואזלא - שמושה אב בנבואה לבאים אחריו

ובאת אתה וזקני ישראל אל-מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה-נא בדרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלהינו:

תבנית טעמים **וזקני ישראל** קדמא ואזלא ... **ה' אלהי העבריים נקרה עלינו** - גרשיים מהפך פשטא, כל סדרת הטעמים כעין קל וחומר. **רמב"ן שמות גב, (בסנה) שמתחלה נראה אליו מיכאל ושם כבוד השכינה, והוא לא ראה הכבוד, כי לא הכין דעתו לנבואה, וכאשר כיון לבו וסר לראות, נתגלה אליו מראה השכינה, ... לא הגיע עדין למעלתו הגדולה בנבואה, כי בהר סיני נגש אל הערפל אשר שם האלהים" (שמ' כ"א); וכן ענין הסתרת הפנים, שעדין לא עלה למה שנאמר בו "ותמונת ה' יביט"**

קל וחומר ממושה רבנו אבי הנביאים שהיה זקוק להכנה לנבואה כך שאר הנביאים היו זקוקים להכנה לנבואה. **מלב"ם במדבר יבו**, ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה'. כבר בארו בספ' שבא להודיעם מעלת נבואת משה שנבדלה מכל הנביאים שכלם נבאו באספקלריא שאינה מאירה ומשה ע"ה נבא באספקלריא המאירה. ולפי דרכנו הנה בארתי (כפ' מראה הסנה ובפ' תשא), שמושה היה פי שנים ברוחו, שלנבואה באספקלריא שאינה מאירה היה מוכן בטבע מבלי שום הכנה, אמנם לנבואה באספקלריא המאירה לא היה מוכן בטבע והיה צריך לזה הכנה בין מעצמו בין מזכות ישראל שעת ירדו ישראל ממדברתם ירד גם הוא ממעלתו ונבא באספקלריא שאינה מאירה שע"ז היה מוכן תמיד, וע"כ לא יכול להשפיע על כל הנביאים רק נבואה באספקלריא שאינה מאירה שזה היה לו בטבע, לא נבואה באספקלריא המאירה שגם הוא לא השיגה רק ע"י הכנה ומציאת חן בעיני ה', וע"כ לא יכול להשפיע מדרגה זאת על זולתו

ע"פ **מלב"ם במדבר יבו**, משה רבנו נבא בשתי מדרגות (א) נבא באספקלריא המאירה שגם הוא לא השיגה רק ע"י הכנה ומציאת חן בעיני ה', וע"כ לא יכול להשפיע מדרגה זאת על זולתו (ב) נבא באספקלריא שאינה מאירה שע"ז היה מוכן תמיד, וע"כ יכול להשפיע על כל הנביאים רק נבואה באספקלריא שאינה מאירה שזה היה לו בטבע

מדברי **הרמב"ן והמלב"ם** אפשר להסיק כי כמו שמושה רבנו השיג מדרגת אספקלריא המאירה רק ע"י הכנה כך הנביאים האחרים צריכים הכנה כדי להיות מוכנים להשיג נבואה במדרגת אספקלריא שאינה מאירה אבל לא תמיד יזכו לנבואה. וכאשר זוכים נבואתם מושפעת מנבואת משה רבנו במדרגת אספקלריא שאינה מאירה. כל אחד צריך הכנה להיות מוכן להשיג מדרגת נבואתו.

הרמב"ן מסביר כי משה רבנו בתחילת התגלות ה' אליו בסנה, לא הבין שזאת התגלות נבואה, **הרמב"ם במורה נבוכים ח"ב סוף פמ"ד** מביא שבתחילת התגלות ה' לשמואל הנביא "שכאשר קרא אותו ה' יתעלה במצב הנבואי חשב כי עלי הכהן קראו פעם אחר פעם שלוש פעמים, ואח"כ ביאר הכתוב סיבת הדבר ואמר כי מה שהביאו לידי כך שחשב שהוא עלי מפני שלא היה יודע אז כי דבר ה' לביאים יהיה בצורה זו וטרם נתגלה לו סוד זה עד כה"

הרמב"ם לא מלמד האם גם תחילת התגלות ה' לנביאים אחרים הייתה באופן שהם לא ידעו שזאת נבואה. אפשר שהכתוב (**שמות ג'יח**) **נקרה עלינו** מלמד על גלוי נבואי ראשון שהוא כעין מקרה. באופן זה הפסוק ילמד כעין קל וחומר ממושה רבנו אל שמואל אל שאר הנביאים, ומה מי שנאמר בם (**תה' יט, מ**) **מִשָּׁה וְאַהֲרֹן בְּכַהֲנֵינוּ וְשִׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ קְרָאִים אֵל-הו' וְהוּא יַעֲנֵם**: שפי' **רד"ק** ... **שמואל** שהיה גדול בנביאים שהיו בזמנו. ... ואפשר שהיה גדול בנבואה משאר נביאים אחר משה; ... בתחילת נבואתם לא הבינו שזאת נבואת ה' קל וחומר לנביאים אחרים.

רמב"ן (ז) וילך ויפגשהו, הה"ד (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו, ... ר' יהודה ב"ר סימון אומר חסד זה אהרן, ואמת זה משה, ור' עזריה אומר חסד זה משה שעשה חסד עם יוסף, ואמת זה אהרן, דכתיב (מלאכי ב) תורת אמת היתה בפיהו הוי חסד ואמת נפגשו זה משה ואהרן, **וישק לו** אין אנו יודעין למי חלק הקב"ה כבוד אם לאהרן אם למשה, י"א לאהרן שהיה במצרים ומתנבא להן לישראל שעתיד הקב"ה לגאול אותם, כדי שיבא משה ויעיד על דבריו של אהרן ויהיו ישראל אומרים אמת היה מתנבא אהרן, וי"א למשה כדי שיבא משה ויאמינו לדבריו.

חיזוק האמונה בנבואת אהרן שקדמה לנבואת משה במצרים. היינו משה משפיע על נבואת אהרן שלפניו **ועתה נלכה-נא בדרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלהינו:** (א) רביע ... זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן בין שני קיסרים - עוצמה אדירה של הנבואה (ב) פעמיים רביע ... זקף-קטן בין שני קיסרים - כעין סתום שלא בא לסתום אלא לפרש (א) הכנה לנבואה (ב) כיצד נביא מתחיל לנבא (ג) פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים - כעין היקף, בנין אב, דבר החוזר וקורה כדוגמא (א) הכנה לנבואה (ב) כיצד נביא מתחיל לנבא, וכן **חיזוק האמונה** בנבואת אהרן שקדמה לנבואת משה במצרים, משה אלהים לאהרן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמתני – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה בעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתחנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך; רבוי; דרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְקָא = טרָאָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טַפְקָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרְגָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טַפְקָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מְקַף – ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 שמות א,א (התשע"ד)

שמות א,ה:

וַיְהִי כֹל-נֶפֶשׁ יִצְאֵי יֶרֶךְ-יַעֲקֹב שִׁבְעִים נֶפֶשׁ וַיּוֹסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם:

רש"י (ה) **ויוסף היה במצרים** - והלא הוא ובניו היו בכלל **שבעים**, ומה בא ללמדניו? וכי לא היינו יודעים שהוא היה **במצרים**? אלא להודיעך צדקתו של יוסף: הוא יוסף הרועה צאן אביו, הוא יוסף כשהיה **במצרים** ונעשה מלך, עומד בצדקו (ראה ספ"ד שלד).

ויוסף – טפחא (א) כטעם מפסיק, אע"פ שהיה במצרים ונעשה מלך עמד בצדקו.

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א, ז וַיְהִי כֹל-נֶפֶשׁ יִצְאֵי יֶרֶךְ-יַעֲקֹב וגו', עם יוסף שהיה במצרים היו ע', ד"א **ויוסף היה במצרים**, (**ויוסף** – טפחא ללא מרכא, כטעם המלמד אלפניו) אף על פי שזכה יוסף למלכות, **לא נתגאה על אחיו ועל בית אביו**, כשם שהיה קטן בעיניו מתחלה שהיה עבד במצרים, כך היה קטן בעיניו אחר שהיה מלך.

שמות א,ח: פ וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יוֹסֵף:

רש"י (ח) **וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ** - רב ושמואל (סוטה יא,א), חד אמר: **חדש** ממש, וחד אמר: שנתחדשו גזרותיו. **אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יוֹסֵף** - עשה עצמו כאילו לא ידעו (ראה סוטה יא,א).

[האדמ"ר מ"מ שניאורסאהן שיחות קדש טו ע' 10], רב שדקדק בהוראת אסור והתו, אומר שהיה רשע גדול בין אדם למקום. ושמואל שהיה רגיל לפסק דיני ממונות, סבור שהיה רשע גדול בין אדם לחברו. **שנתחדשו גזרותיו** – רשעות גדולה בין אדם לחברו, שהיו יוסף גמל לו טוב, אך לא כל כך בין אדם למקום כי בני ישראל באו אליו וקבלו מלכותו, לכן יש לו לדעתו הצדקה משמים לשלט בהם כרצונו. **חדש ממש** – רשעות גדולה בין אדם למקום שהרי אין לו אמתלא זו כלפי שמיא, אך לא כל כך בין אדם לחברו שהרי יוסף לא גמל לו טוב.

וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ - מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות רשעות (א) בין אדם למקום (ב) בין אדם לחברו,

מֶלֶךְ-חָדָשׁ - מקף בתפקיד רב-מצב, (א) חדש ממש (ב) שנתחדשו גזרותיו

עַל-מִצְרַיִם – ע"פ ה-[תוה"מ ויקרא מצורע], מלת על מלמדת על צירוף משהו למצרים, אולי כ-[ראב"ע בפירוש הארוך] (ח) **וַיָּקָם**

מֶלֶךְ-חָדָשׁ - שלא היה מזרע המלוכה; כי הוא כמו "הקים בני את עבדיי" (ש"א כב,ח). כעין עבד כי ימלוך ומתנכר למיטיביו.

אֲשֶׁר לֹא-יָדַע – מקף בתפקיד רב-מצב, (א) ידע (ב) עשה עצמו כאילו לא ידע

אֶת-יוֹסֵף – מקף בתפקיד רב-מצב, (א) רב טוב שעשה למצרים ולפרעה (ב) לדעת פרעה כמלך חדש לא עשה יוסף טוב למצרים ולפרעה.

שמות א,כב:

וַיִּצְוּ פַרְעֹה לְכָל-עַמּוֹן לְאֶמֶר כָּל-הַבָּנִים הַיְלֹדִים הַיִּאֲרָה תִשְׁלַיְכֶוּ וְכָל-הַבָּתִּים תִּחְיֶינּוּ: פ

כָּל-הַבָּנִים הַיְלֹדִים הַיִּאֲרָה תִשְׁלַיְכֶוּ - ... רביע ... זקף-קטן כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש, שמושיען של ישראל לוקה במי מריבה.

כָּל-הַבָּנִים – מקף בתפקיד רב מצב כפ' **רש"י** (כב) **לְכָל-עַמּוֹן** - אף עליהם גזר (ראה סוטה יב,א); יום שנולד משה אמרו לו איצטגנינו: היום נולד, אין אנו יודעין (טט – א) אם ממצרים (טט – ב) אם מישראל,

ורואין אנו שסופו ללקות במים. לפיכך גזר אותה היום (טט – א) על ישראל (טט – ב) אף על המצריים, שנאמר **כל הבן הילד** (בנוסחאנו: הילוד), ולא נאמר 'הילד לעבריים'; והן לא היו יודעין, שסופו ללקות על מי מריבה (ראה סנה' קא,ב).

לְכָל-עַמּוֹן - מקף בתפקיד רב-מצב (א) עמו המצרים (ב) עמו הלא מצרים שהיו במצרים וביניהם בני ישראל.

וְכָל-הַבָּתִּים – טפחא, בתפקיד שני משמעות שלא תשארנה באמונת בני ישראל, כי טעם סלוק במלת **תִּחְיֶינּוּ** מלמד להגביל את להחיות לגוף הבת העבריה בלבד, אבל המצרים בקשו להמיתן מיתה רוחנית, להעבירן על דתן (ע"פ ליקוטי שיחות ח"א עמ' 111).

שמות ג,ו:

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּסְתֵּר מִשֵּׁחַ פְּנֵי כִי יֵרָא מִהַבַּיִת אֶל-הָאֱלֹהִים:

רמב"ן (ו) **וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ** - על דרך הפשט: כמו 'אלהי אבותיך', אבל יזכיר יחיד במקום רבים: אלהי כל אב מאבותיך, כי כולם יקראו לאיש 'אבי'; וכן "אלהי דוד אביך" (מ"ב כה,ה); "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו" (שמו"ב טו,ב) - אלהי אבותי. ורבי אברהם אמר, כי **אלהי אביך** - אברהם, כי הוא החל לקרוא בשם ה', ואחר כך הזכירו בשם, וצירף אליו שאר האבות. ודעת רבותינו (תנ"י שמות טז): אלהי עמרם אביך; כאלו אמר: אלהיך, ורצה ליחד שמו על הצדיק שמת, לא על החי, ואחר כך **אלהי אברהם ויצחק ויעקב** (טט) (**שמות ג,ו**) **אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב**, שהוא אלהי ישראל כולם. וטעם הזכירו **אלהי** עם כל אחד, ולא יאמר 'אלהי אברהם ויצחק ויעקב', כי יזכיר שמו וזכרו יתברך ויתעלה (ראה להלן, טו); ועוד אבאר זה בפרשה (ראה שם).

טט – ע"פ רמב"ן משה מדרש ונחומא את עמרם לאברהם יצחק ויעקב. אפשר כי ההשוואה נובעת ממדרש החזרת השכינה מריקע שביעי עד הארץ המתחיל באברהם ועובר דרך יצחק ויעקב לוי קהת עמרם עד משה המוריד השכינה לארץ.

אֲבִיךָ – זקף-קטן בתפקיד שתי דרשות (א) על דרך הפשט הוא אברהם (ב) ודעת רבותינו (תנ"י שמות טז): אלהי עמרם אביך

(**שמות ג,ו**) **אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב** – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד מהם חל אותו

ענין או הלכה, כאן זה כולל את מונח אתנה, ללמד שה' הוא אלהי ישראל כולם. וטעם הזכירו **אלהי** עם כל אחד, ולא יאמר 'אלהי

אברהם ויצחק ויעקב', כי יזכיר שמו וזכרו יתברך ויתעלה (ראה להלן, טו); ושעל כל אחד חלה אזכרת שם ה' בשוה.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלדני (טו"ד) כי במצותי האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד – תמצית ההשערות: **איתנו**, **איתנו**, **איתנו** = טוף-פסוק = נקראים קיסרים (ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא ממשט: מרכא = מאריך, רבוי; **דוקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפיקא** = טרקה – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא **טפיקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוקא תביר טפיקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפיקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפיקא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; 1. זקף-קטן – 2. זקף-גדול; 3. רביע – 4. מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.5 שמות א,א (התשע"ה)

שמות א,ח – יא: תחילת השיעבוד. ע"פ **תורה שלמה [פב]** יוסף היה מושל במצרים בימי אחד מאחרוני מלכי הרועים (ההיקסוס) שמשלו במצרים התחנתנה (בצפון) כ-500 שנה. אחרי מותו של יוסף חזרו מלכי מצרים שנדחקו מפני מלכי הרועים ומשלו רק במצרים העליונה (דרום מצרים) וכבשו ומשלו במצרים התחנתנה (בצפון). מבחינת בני ישראל נוצרה מלכות חדשה. מלכות זאת נתנה מחדש בין היתר את הערים פתם ורעמסס ששימשו גם לעבודה זרה ושנהרסו בתקופת מלכי הרועים. המצרים הקשו את השיעבוד כדי להרחיקם מעבודת ה' ונקמו בבני ישראל על עזרת יוסף למלכי הרועים, בין היתר על הריסת הערים האלו.

פ [ח] וַיִּקְרָא מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יוֹסֵף: [ט] וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הַזֶּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מְמַנּוּ: [י] הֲבֵיאָה נְתַחְפְּקֶמָה לּוֹ פֶן-יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינֵינוּ וְנִלְחַם-בְּנֵינוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ: [יא] וַיִּשְׁמָו עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לַפְרֵעָה אֶת-פַּתְחֵם וְאֶת-רַעְמֵסֵס:

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א,ט וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ, הוא התחיל בעצה תחלה לכך לקה תחלה, הוא התחיל בעצה תחלה, דכתיב **וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ,** והוא לקה תחלה, דכתיב (**שמ' וארא ז,כט**) **וַיִּבְרָה וַיַּעֲמֶמָה וַיִּבְכַּל-עֲבָדָיָה וְעָלָיו הַצִּפְרָדְעִים,** **הֲבֵיאָה נְתַחְפְּקֶמָה,** להם לא נאמר אלא **לוֹ,** אמר ר' חמא ב"ר חנינא, אמר בוואו ונתחכמו לאלהיהם של אלו,

[ט] וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ - טפחא אתנח, כטעמי (**דב' ואח' ז,ד**) **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל,** יצא נגד הקב"ה שבקריאת שמע מקבלים את עול מלכותו, והפגיעה בבני ישראל היא נסיון להוכיח שהקב"ה לא יחיד ומנהיג. רמז למדרש **ש"ר פור' א,ט ... הֲבֵיאָה נְתַחְפְּקֶמָה,** להם לא נאמר אלא **לוֹ,** אמר ר' חמא ב"ר חנינא, אמר בוואו ונתחכמו לאלהיהם של אלו,

טט – אפשר לומר שכנגד שאמר **עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מְמַנּוּ** עלו בו הצפרדעים שהיו רב ועצום ממצרים.

[י] הֲבֵיאָה נְתַחְפְּקֶמָה – תורה שלמה [קג] בהגדת פסח: **וַיִּבְרְעוּ אֶתְּנֵי הַמִּצְרַיִם (דב' תבוא טו,ג)** כמה שנאמר **הֲבֵיאָה נְתַחְפְּקֶמָה לּוֹ פֶן-יִרְבֶּה** וגו'. תבנית **הֲבֵיאָה נְתַחְפְּקֶמָה** – מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות דברים הפוגעים בבני ישראל, כגון עשו אותם רעים, פרסמו אותם כרעים, שלמו רעה על הטובה שעשו בני ישראל למצרים, כי יסוד הרשעות היה בהתחכמות להרע בערמה בתחבולות ובעלילות שונות כמו שכתב **הרמב"ן** שעם הארץ לא היה נותן רשות למלך לעשות חמס כזה בגלוי. וזהו שורש ומקור כל הצרות שבאו על בני ישראל בהדרגה זו אחר זו. פסוק זה מגלה הפעולה הראשונה של רשעות שהיתה מצד בחירתו של פרעה שחטא מעצמו תחילה והרע לישראל הגרים בארצו, וכן מבואר ברמב"ם הל' תשובה פ"ו-ג: וביתר באור בפ"ח משמונה פרקים.

פֶן-יִרְבֶּה – מקף כרב-שלב למניעת רבוי, רב-מצב למניעת רבוי
פֶן-יִרְבֶּה – רביעי, **שמות רבה:** ד' גזירות גזר פרעה ודעות אחדות מהן ד' הגזירות; **אגדות מהרש"א סוטה יב,** א ג' גזירות גזר פרעה: (טט – א) גזירה למיילדות (**שמ' א,ט**) **אם-בן הוא נהמתן אלו** בסתר (טט – ב) הושיב עליהן שומרים להשליכן ליאור (טט – ג) לבסוף כשא"ל אצטגניניו שהיום נולד מושיען של ישראל גזר אף על עמו.
[אוצר החכמה] רבותינו בעלי התוספות ע' קעד פירוש **ריב"א** (טט – א) (**שמ' א,ט**) **אם-בן הוא נהמתן אלו** (טט – ב) (**שמ' א,כב**) **קל-הבן הילוד לעבדים** (כנראה ישראל ואחרים) **הַיֵּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ** (ודרשה זאת לכאורה לא כתובה) (טט – ג) (**שמ' א,כב**) **וַיִּצְוָה פְּרֹעֶה לְכַל-עַמּוֹ לֵאמֹר קל-הבן הילוד תִּשְׁלִיכֶהוּ**
אפשר כי את דרשה (ב) אפשר ללמוד מתבנית הטעמים של (**שמ' א,כב**) **וַיִּצְוָה פְּרֹעֶה** – מונח זקף-קטן, בתפקיד שני ציוויים צוה פרעה. הצווי הראשון זהו דרשה (ב) רק לעבדים, הצווי השני הוא **לְכַל-עַמּוֹ שֶׁפ' רש"י** – אף עליהם גזר (ראה סוטה יב,א); יום שנולד משה אמרו לו איצטגניניו: היום נולד, אין אנו יודעין אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים. לפיכך גזר אותו היום אף על המצריים,

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א סימן יב

ב ד' גזירות גזר פרעה עליהם, (טט – א) בתחלה גזר וצוה לנוגשין שיהיו דוחקין בהן כדי שיהיו עושיין הסכום שלהן, ולא יהיו ישנין בבתיהם, והוא חשב למעטן מפריה ורביה, אמר מתוך שאינן ישינין בבתיהם אינן מולדיין.
(טט – ב) גזירת המתת זכרים על האבניים (טט – ג) גזירת המתת הבנים בשדות והיו נבלעין בקרקע (טט – ד) כל הבן היאורה תשליכוהו ע"פ **ילקוט אור החיים הרב אברהם בן חיים** (התשס"ג) ע' 282: **פירש המהר"ז על המדרש רבה [א,יב]** מפסוק ט – ט"ו גזירת עבודת פרך; טו – כב גזירת הריגת הזכרים ע"י המיילדות, פסוק כב – **קל-הבן הילוד תִּשְׁלִיכֶהוּ**, גזירה רביעית ע"פ סימן יח שלא לתת תבן לעם, וכן כתב **מתנות כהונה** שם [א,יח] וז"ל, וד' גזירות הן: עבודת פרך, והשלכת בנים ליאור, שחיטת הבנים, לקושש קש. ועל קישוש הקש נאמר (במד"ר פ' ה') (**שמ' ה,ז**) **לֹא תִאֲסְפוּן לִתֵּת תִּבְנָן,** והיא היתה גזירה קשה מאד שמנעו מנוחת שבת והתאספות לחזק איש את חברו.
סיכום אפשרי לארבע גזירות שגזר פרעה לעקירת ישראל מן העולם: ע"פ **רמב"ן** גזירת בין הבתרים היתה "ועבדום וענו אותם" אבל פרעה גזר (טט – א) השלכת בניהם ליאור שהיא עקירתם לגמרי ואינה בכלל עבדות וענוי שגם בה הוסיפו מעל ומעבר. באופן זה אפשר ללקט מכל הפירושים גם (טט – ב) גזירת המתת הבנים על ידי המיילדות, וגם (טט – ג) נסיון המתתם בשדה, וגם (טט – ד) מניעת ילודה בדרכים שונות כמו הרחקה מן הבית, עבודה קשה המתישה הגוף ולכן לא מולידים, מנעו מנוחת שבת והתאספות לחזק איש את חברו.

וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה – התוכן מלמד על הסיבה הרשמית שנתן פרעה ליחס הקשה לבני ישראל, סיועם האפשרי לחזרת מלכי הרועים וגירוש המצרים ממצרים התחנתנה, תבנית הטעמים גרשיים (שהוא אזלא-גרש מלרעי) מהפך פשטא מרמז לכעין יצא מענינו להקל ולא להחמיר. הקלה לגבי המצרים, אבל לא לגבי בני ישראל.

וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה – **תנחומא (ורשא) לך לך סימן ט,** שכאשר תקרה מלחמה נגד ישראל, אז כמו שהקב"ה נלחם בארבעה המלכים שנזודווגו לאברהם ונצחם, אף כך עתיד הקב"ה לעשות לבניו שנאמר (**זכריה יד,ג**) **וַיִּצְאָה ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הַקָּדִים כְּגוֹם הַלְחָמוֹ בְּגוֹם קָרְבָּה:**
וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה – **פני דוד** בשם אור החיים, ונלחם בנו כלומר יעשנו כלחם ויברר הקדושה ועלה הניצוצות מן הארץ ... ונאבד **וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה** – גרשיים מהפך פשטא מרמז לכעין יצא מענינו להקל ולא להחמיר. הקלה לגבי בני ישראל שהקב"ה ילחם להם.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – עב' שעשורה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישייה; קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרשימ – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אחר/בתושבע"פ.

תורה שלמה [קצו] הערים פתם ורעמסס היו קיימות לפני-כן וע"פ המכילתא בשלח מסכתא ב,פ"א לפחות פיתום היה מקום ע"ז, ונחשבו שנחרבו בידי מלכי הרועים, אבל ע"פ המסופר ב-**ילקוט שמעוני איוב רמז תתצז** ... (ומדרש איוב מוסיף) כשבא חושים בן דן אצל יהודה שאגו שניהם ומקולם נפלו שתי עיירות גדולות שבמצרים פיתום ורעמסס, ועל דבר זה נגזר על ישראל לבנותם שנאמר (שמ' א,יא) **וַיִּבְנֶן עָרֵי מִסְפְּנוֹת וְגו'**. שקום הערים הוטל על בני ישראל בין שהיה ידוע שנחרבו בידי חושים ויהודה ובין שהוטל הדבר על בני ישראל בגלל יידידותם עם מלכי הרועים שנדחקו ממצרים.

וַיִּבְנֶן עָרֵי מִסְפְּנוֹת – התוכן מלמד על עבודה קשה, תבנית הטעמים אזלא-גרש מהפך פשטא מרמז לכעין יצא מענינו להקל ולא להחמיר. אפשר שהנדרש שהבניה שקעה היא כמו הריסת ערים למעט ע"ז במקום. ויש גם אפשרות לומר שבני ישראל העסקו בבנין ערים אלו והיו מרוכזים ביחד כך שיכלו לשמור על חיי קהילה ומנהגי ישראל, המסביר את דרשת חז"ל שלא שינו שמם, לבושם, לשונם, ולא היו בהם עריות, שלא דברו לשון הרע, שלא גילו מסתורין שלהם (מדרש תנחומא (בבב) פרשת בלק סימן כה, ויקרא רבה (וילנא) פרשה לב). השערה שהפיזור בכל ארץ מצרים היה רק לקראת סוף שהייתם במצרים. והנאמר (שמ' א,יד) **וְכָל-עֶבְרָה בְּשָׂגָה** אפשר שזה היה בארץ גושן ולא בכל ארץ מצרים.

אפשר כי שתי התבניות המרמזות על כעין הקלה, באות לזרוז את הגאולה, גלוי השכינה כי (שמ' א,יא) **וַיִּבְנֶן עָרֵי מִסְפְּנוֹת לְפָרְעָה**, גי' מלת לפרע"ה עולה שכינה"ה, היינו שהבניה שהשתמשה בטיט ותבן מכל ארץ מצרים שרוכזה בידי המלכות ע"י יוסף הוציאה את ניצוצות הקדושה שבשבילן היתה גזרת בין הבתרים להיות גרים בארץ לא להם והתברר שזאת היתה מצרים שבה נפלו ר"ב ניצוצות בבריאה ומאדם הראשון.

(שמ' א,יא) **עָרֵי מִסְפְּנוֹת לְפָרְעָה** – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות שבאחת מהן מלת "מסכנות" במשמע של אוצרות מרמז לאוצרות הקדושה שכך נגאלו.

(שמ' א,יא) **וַיִּשְׁמֹוּ עָלָיו שְׁרֵי מַסִּים** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שתי דרשות. (א) מוציא מן הפשט כי אמנם בעצת הענוי היו שלשה יועצים בלעם איוב ויתרו, אבל רק בלעם יעץ והוא ופרעה שמו הענוי, בלעם מרומז בר"ת (שמ' א,יא) **מַסִּים לְמַעַן עֲנֹתוּ בְּסִבְלָתָם** – ר"ת בלע"ם, ס"ת – ממו"ן (ראליהו גב)

(שמ' א,יא) **עָלָיו** – יוצא מהפשט המדבר בענוי שהושם על בני ישראל והיה צריך להיכתב "וישימו עליהם" ומעבירו לפרעה ששמו עליו לבנה בתבנית עשיית לבנה כדי לגרום לבני ישראל השתתפות עמו בעבודת הבנין, ואח"כ משהתחילו לעבוד, פרעה יצא מהענין והם נותרו מחויבים למכסות תוצרת ומכסות נפשות לעבודת המלך (שכל טוב) שהוא הפירוש השני למלת **מַסִּים**. מלת **מַסִּים** גם מתפרשת לענין המסת והחלשת התנגדות בני ישראל לרבוי השעבוד והעניו.

(שמ' א,יא) **וַיִּשְׁמֹוּ עָלָיו שְׁרֵי מַסִּים** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, עוד דרך המוציאה מפשט הכתוב היא שבביל התבנית סוגרת הדבור בטעמים מרכא טפחא של **לְמַעַן עֲנֹתוּ** בתפקיד יתור לרבות ההטעיה של בני ישראל ע"י ענוי קצר זמן של פרעה שכביכול נרתם לעבודה הקשה כדי לגרום לבני ישראל להתרם לעבודה ולסבול (סוטה יא,א) דווקא ב-**בְּסִבְלָתָם** בענוי שהמצרים גורמים לישראל, וכן שהיו משעבדו את ישראל לעבודה זרה שלהם המתאים לדרשה לעיל על [ט] **וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ**, שהיה נגד אלוהי ישראל, וטעם אתנה בתפקיד הגבלת יכולת ההולדה של הזכרים.

(שמ' א,יא) **אֶת-פָּתָם וְאֶת-רַעְמֶסֶס** – מקף מקף, כרב-שלב או רב-מצב, היו קיימות ונהרסו והוקמו שוב. המדרש מלמד ששקעו שוב. פרש"י: כשהיו בונים קצת היה מתרוסס ונופל וחוזרין ובונים והוא נופל.

שמות א,יג: וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרְדָּי:

שמות רבה (שנאן) פרשת שמות פרשה א ... וכן עשו לכל אחד מישראל - כל מה שעשו הלבנים ביום ראשון שמו עליהם לגזרה שיצא עליהם בכל יום ויום.

רלב"ג (יג) וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם - יתכן, כמו שכתב החכם אבן עזרא (בפירושו הארוך), שכאשר ראה מלך מצרים שלא חסר פריית ישראל ורבייתם מפני המשא שהעמיס עליהם, נתן רשות לשרי המצרים לעבוד בהם **בְּפָרְדָּי** - רוצה לומר, שהפליגו להכריחם לעשות **יוֹם בְּיוֹם** יותר מהחוק, לענותם באופן שימעט זרעם; כי רב העמל הוא קמעט הזרע, בסבת החולשה שתקרה לחום הטבעי בעבורו. **ליקוטי שיחות כרך ג אדמו"ר מ"ש ע' 848, הרמב"ם** (הל' עבדים פ"א) מגדיר "עבודת פרך" – עבודה שהיא נטולת קצבה ותועלת. **וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – דרגא תביר מרכא טפחא – כעין קבוצת פרטים בעלי ענין או הלכה שיה, (אופן א) כאן הפרטים הם קצבת העבודה שעשה כל אחד מישראל ביום הראשון לשיעבוד כאשר עבד בכוחות רעננים ועם התלהבות ויצר מעבר לחוק היכולת הרגילה שלו, היא המכסה שנדרש לספק בכל יום אחרי היום הראשון. היום יום ששויים בדרישת עבודת פרך יותר מהחוק, עבודה שהיא נטולת קצבה. (אופן ב) כעין קבוצת פרטים בעלי ענין שיה שהם כאן כל אחד מהעם המצרי שכפ' **רש"ד הירש שמות פ"א** ... לא עוד נאמר "ויעבד פרעה", אלא (שמ' א,יג) **וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם** - כל העם הוסמך לנהוג בהם מנהג עבדים.

מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – תביר מרכא טפחא – טעם תביר ממעט הנאת מצרים מהעבודה, מרכא טפחא כמרבה רעת הסבל של בני ישראל. **פנים יפות דברים פרק יז וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרְדָּי**; כמו שאחז"ל [סוטה יא ב] כי הענין עבודות פרך הוא שאין כוונתו להנאת עצמו אלא לרעת אחרים,

שמות א,כב: וַיִּצְוּ פָרְעָה לְכָל-עַמּוֹ לְאָמֹר כָּל-הַבֶּן הַבֵּן הַיְלֹוֹד הַאֲרָה תִּשְׁלַיְכֵהוּ וְכָל-הַבִּתּוּלָה תִּתְּקֵין: פ

אפשר כי את דרשה (ב) (ראה שילוב ב-(שמ' א,יג)) אפשר ללמוד מתבנית הטעמים של (שמ' א,כב) **וַיִּצְוּ פָרְעָה** – מונח זקף-קטן, בתפקיד שני ציווים צוה פרעה. הצווי הראשון זהו דרשה (ב) רק לעבדים, הצווי השני הוא **לְכָל-עַמּוֹ שֵׁפ' רש"י** – אף עליהם גזר (ראה סוטה יב,א); יום שנולד משה אמרו לו איצטגנינו: היום נולד, אין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים. לפיכך גזר אותו היום אף על המצריים,

הַאֲרָה תִּשְׁלַיְכֵהוּ - פשטא זקף-קטן, כשתי סיבות להשלכה ליאור. ע"פ **ליקוטי שיחות חט"ז** (ע' 13 ואילך) פ"א אדמו"ר מ"ש ל-(שמ' ב,ה) ... תכנה הפנימי של גזרת פרעה **כָּל-הַבֶּן הַיְלֹוֹד וגו'** הוא (טט – סיבה א) שפרעה רצה לשעבד לא רק את גופם של בני ישראל, (טט – סיבה ב) כי אם גם את נשמותיהם. רצונו היה להשליך ולהטביע אותם (טט – את נשמות בני ישראל) ב"יאור", שיעבדו את העבודה זרה שלו, רחמנא ליצלן. המתאים לדרשה לעיל על [ט] **וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ**, שהיה נגד אלוהי ישראל,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו ט"ו) כי במצואת האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשס"א – תחשיפ"ד; תמצית ההשערות: אנתח. סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך, רבוי; דרְגָא – מצרף; תְּכִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְקָא = טרָאָא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרְכָא טַפְקָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרְגָא תְּכִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרְכָא תְּכִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תְּכִיר מרְכָא טַפְקָא – קבוצה שממעיטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מרְכָא ב"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצת, עקירה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.6 שמות א,א (התשע"ו, בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות א,יג: וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה:

שמות א,יד: וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבָדָה בְּשָׂדֶה אֶת כָּל-עַבְדֵּיהֶם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּהֶם בְּפָרָה:

וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה – קדמא ואזלא מונח רביעי, מקורות רבים המצטטים את "קול מאליהו" של הגר"א על וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם – קדמא ואזלא, מקורות מעטים המצטטים את האדמו"ר הזקן בעל התניא על וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה – קדמא ואזלא מונח רביעי. נצטט כאן את [שפה ברורה לרב פולק שרגא, י' קע"ו (אוצר החכמה)] שמביא את החכם צבי, את הגר"א, ואת בעל התניא.

החכם צבי והגר"א מסבירים את טעמי וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם – קדמא ואזלא, שהג"ל של המלים "קדמא ואזלא" עולה "קץ" (190) שבעקבות העבודה הקשה הקדימה הגאולה מן הגלות ב-190 שנה במקום הגזרה של גלות של 400 שנה. ויש המוסיף כי טעם "מונח" במשמע מנוחה מן ה"רביעי" היינו ארבע מאות שנה. האדמו"ר הזקן יישוב קושיית גבאי אחד שנגינת הטעמים שמחה על תוכן קשה באותו אופן שהקב"ה קירב את הגאולה בק"ץ שנה לעומת הגזירה של ארבע מאות שנה, ועל כן נגינה שמחה.

כתב אלי יש"א ה"ו כי בספר ילקוט הגרשוני סוף פרשת שמות הביא כן בשם ר' שמשון מאוסטרפולא. ובספר נפלאות חדשות הביא כן בשם הרה"ק ר' יצחק מזורקא, ובספר ספרן של צדיקים מערכת האוהב ישראל מאפסא הביא כן בשמו.

בְּעַבְדָּה קָשָׁה – מונח רביעי, תורה שלמה [קנד] ... רב ושמואל דאמרי נאמר כאן עבדה בפסוק זה ארבע פעמים מלמד שהיה שעבוד מצרים קשה מארבע מלכויות (מדרש הגדול). ובהערות כתב ממכילתא ששעבוד מצרים קשה לפני המקום מכל שיעבודין שבעולם וכ"ה בשמו"ר פ"ב ט. ... דרשת הגדה של פסח: ר' אליעזר אומר מנין שכל מכה ... היתה של ארבע מכות כנגד ארבע עבודות שבפסוק וַיִּמְכְּרוּ ... רבי עקיבא אומר מנין כו' של חמש מכות כנגד (שמות א,יג) וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה: עם ד' עבודות שבפסוק וַיִּמְכְּרוּ (אח"כ מביא ירושלמי החולק על קושי השעבוד)

בְּעַבְדָּה קָשָׁה – מונח רביעי, בתפקיד של לפחות ארבע. היות ושרש עב"ד מוזכר ד' פעמים בפסוק, אז תבנית הטעמים צריכה ללמד משהו מעבר לד' עבודות או לענין אחר. אפשר כי הדרשה ממכילתא ששעבוד מצרים קשה לפני המקום מכל שיעבודין שבעולם וכ"ה בשמו"ר פ"ב ט ילמד על שיעבודים רבים בגלויות רבות. אפשר כי מדרש הזוהר כגון זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א שהפסוק מלמד על לימוד התורה נתמך בטעמי בְּעַבְדָּה קָשָׁה – מונח רביעי, בתפקיד קושיה הלכתית ששרשה בחמישה חומשי תורה.

שפת אמת שמות פרשת שמות שנה תרנח... (משלי יג,ד) אֶהְבֵּוּ שְׁחָרוּ מוֹסֵר הוא בכלל ובפרט כמו שבתחילת בחירת בני"י שיחר להם ביסורי מצרים. כמו כן כל אדם בימים הנעורים עובר עליו תוכחת מוסר. ומעין זה בכל יום תחילתו מוסר שכן דרך הצדיקים תחילתן יסורים וסופן שלווה. והנה תכלית איש ישראל נברא להעיד על הבורא כמ"ש תהלתי יספרו. וכ' וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם. דכ' ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיי. לרוח ממללא. כי אדם המדבר נברא לספר תהלת ה'.

משלי יג,ד: חוֹשֵׁךְ שָׁכַטוּ שׁוֹנֵא בְנֵי אֶהְבֵּוּ שְׁחָרוּ מוֹסֵר:

רש"י שְׁחָרוּ מוֹסֵר – תמיד לבקרים מיסרהו. רד"ק ומי שמשחר ליסרו בקטנותו, הוא אוהב אותו, כי יקבל מוֹסֵר וילמד חכמה

ר' מנחם המאירי ו- שְׁחָרוּ – רומז על התחלת גדולו,

אפשר כי שפת אמת דורש כי וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם – הוא רמז ללימוד בכלל ובפרט, אבל לא מהסוג של י"ג מדות. הכלל הוא וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם שבתחילת בחירת בני ישראל פתח להם ביסורין במצרים להכשירם לקבלת תורה ועול מלכות שמים, לספר תהלת ה', והפרט הוא שכל אחד מיישראל העובר יסורין ומוסר בנעוריו כדי לחנכו לעבודת ה'.

וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם – קדמא ואזלא, הוא רמז ללימוד כענין כלל ובפרט, כאשר הפרט הוא פירוטו של הכלל בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבָדָה בְּשָׂדֶה

שמות א,יד: וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבָדָה בְּשָׂדֶה אֶת כָּל-עַבְדֵּיהֶם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּהֶם בְּפָרָה:

בעיון הבא יוסבר הפסוק ככלל ופרט וכלל שבי"ג מדות. בתוך מדרשי הזוהר הבאים על התועלת הרוחנית בלימוד התורה ושמירת המצוות נמצאים מדרשים עם שנויים מסוימים הדורשים בפסוק דרכי ברור הלכה כדי להגיע להלכה פסוקה.

זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א ... כגוונא דא אמרו מארי מתניתין וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה

בקושיא, בְּחֹמֶר בְּקַל וְחֹמֶר, וּבְלִבְנִים בְּלִבּוֹן הַלְכָתָא, וּבְכָל-עֲבָדָה בְּשָׂדֶה דא ברייתא (שדה במובן של חוץ וכך הברייתא היא משנה

חינונית, שנמצאת מחוץ למשניות שקבץ רבי יהודה הנשיא), אֶת כָּל-עַבְדֵּיהֶם וגו' דא משנה, אם תייבין בתיובתא (קושיה עם סתירות לכאורה בהנמקות) אתמר בהון עץ ודא עץ חיים וביה וימתקו המים ודא משה משיח (פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד משיח ואליהו)

זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנג עמוד א (התחלה דומה לזוהר הקודם והמשכו) אֶת כָּל-עַבְדֵּיהֶם אֲשֶׁר-

עָבְדוּ בְּהֶם בְּפָרָה: דא תיק"ץ (ר"ת ת'שבי י'תרץ קושיות ובעיות - פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד אליהו), ורעיא מהימנא (כנוי למשה רבינו) תמן אתקיים בך שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו ובהאי עץ הדעת טוב ורע דאיהו איסור והיתר, ובאינון רזין דאתגליין על ידך

זוהר חדש - תיקונים כרך ב דף סג עמוד א

אֶת כָּל-עַבְדֵּיהֶם דא פיסקא אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּהֶם בְּפָרָה דא פירכא (טיעון המפורר מהלך הסבר בהלכה) כד מטי לעומקא של הלכה איתמר בהון לית הלכה כפלוני. ואית אחרנין דמשתדלי בה לשמה [דאינון מארי תריסין דבי מדרשא] (וחכמים אחרים המכונים בעלי תריסין

(מגינים) מנסים להגן על טיעון, לברר מדוע טיעון מסוים נדחה) דאיתמר בהון אדם כי ימות באהל כמה דאוקמיה מארי מתניתין [ברכות דס"ג] אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה (להקים את בעלי המשנה שנדחו).

זוהר חדש - תיקונים כרך ב דף סה ע' ב - דף סו ע' א (מדרש רותני רחב היקף במקורות הרוחניים של רוב הדברים הנדרשים במובאות שכאן

וביניהם) וּבְכָל-עֲבָדָה בְּשָׂדֶה. בג"ש (בגזירה שווה).

זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף רכט עמוד ב

וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה דא קושיא, בְּחֹמֶר דא קל וחומר, וּבְלִבְנִים בְּלִבּוֹן הַלְכָה, תקונא רביעאה וחמשאה – נשים לב כי בְּעַבְדָּה קָשָׁה – מונח רביעי, מתאים לענין המוזכר כנראה התיקוני זוהר תקונא רביעאה וחמשאה

הקישור לתבניות הטעמים ולכעין מידה כלל ופרט וכלל:

ב"ה טוב טעם דעת מדעית מדעית (ט"ו) ל"ה כי במצוות האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשקפה: אתנת, סלוק = טוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשש: מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא = טרנא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקב – כד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי: קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מדרשי זוהר שהובאו מלמדים על השורשים הרוחניים של הבירור ההילכתי ועל התועלת הרוחנית בלימוד התורה ושמירת המצוות. בתוך כך הם מלמדים על כלי ברור הלכה כדי להגיע להלכה פסוקה. ע"פ תבניות טעמי המקרא הפסוק מלמד על הבירור ההילכתי בכעין בכלל ופרט וכלל.

נימקרו אַת-תַּיְהִים – קדמא ואזלא, הוא רמז ללימוד בכעין כלל ובפרט, הכלל הוא יגיעת ברור **בַּעֲבֹדָה קְשָׁה** בקושיא, קושיה הלכתית ששרשה בחמישה חומשי תורה, ישיש לברר ע"י הכלים הנלמדים מהפרטים **בְּחֵמָר בְּקַל וְחוֹמֵר, וּבְכָל בָּנִים בְּלִבּוֹן הַלְכָתָא, וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֶה**. בג"ש (בגזירה שווה) (ובגירסה אחרת) **וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֶה דָא בְרִיתָא** (שדה במובן של חוץ וכך הברייתא היא משנה חיצונית, שנמצאת מחוץ למשניות שקבץ רבי יהודה הנשיא), **אַתְּ כָּל-עֲבֹדָתְךָם** וגו' **דָא מְשֻנָּה**, (מצד אחד זה פרט, כי המשנה היא מסורת מבוררת שרבי יהודה הנשיא כלל במשנה, מצד אחר זה שייך לכלל בתראה)

ללא הכלל בתראה היינו אומרים שאין ביגיעת הברור של קושיה הילכתית אלא הכלים שנמנו בפרטים. לכן בא הכלל בתראה וחזר וכלל **אַתְּ כָּל-עֲבֹדָתְךָם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּךָם בְּפָרְךָ**: ללמד

- (א) שהפרטים הם משלים – הדגמות של אלו כלי בירור הלכתי יש לרבות והם כל המידות ודרכי הלימוד שהתורה והאגדה נדרשת בהם, וכן כל המקורות האפשריים לברור ההלכה.
- (ב) מהברור ההילכתי יוצאה הלכה פסוקה על בסיס המקורות המתאימים ודרכי הלימוד המתאימים ומותרה מחוץ להלכה את מה שלא נכלל מהדיון התורני בפתרון הקושיה ההילכתית. כמו-כן קושיה שלא הוברר נותרת ל-**מְשִׁית וְאֵלֶיהָ לְפִתְרוֹן**. ראה **(שמות ב, 2) מִשֶׁה וְתֵאמָר** - זקף-קטן זקף-גדול, גי' מלות הטעמים עולה תקע"ו (576) גי' המלים המוטעמות עולה תתקצ"ב (992), ההפרש בין שתי הגימטריאות עולה 992 - 576 = 416 תי"ו. באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 416 עולה משי"ח ואליה"ו.

שמות ב, 2: וַיִּנְתֵּן הַלֵּל וְתֵבְאֵהוּ לְבַת-פְּרֹעֹה וַיְהִי-לָהּ לְבָן וְתִקְרָא שְׁמוֹ מִשֶׁה וְתֵאמָר כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ:

וְתִקְרָא שְׁמוֹ מִשֶׁה – מהפך פשטא זקף-קטן, לימוד כפשוטו **כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ**: היינו משיתי אותו, התוכן מלמד על הצלת משה מן המים, לימוד היוצא מפשוטו של הכתוב מפורש ע"פ **ספורנו** ממלט ומושה את האחרים. היוצא מן הפשט נתמך בתבנית הטעמים של **כִּי מִן-הַמַּיִם** – מרכא טפאא – יתור לרבות, שימלט אחרים מן המים כפי **ספורנו וְתִקְרָא שְׁמוֹ מִשֶׁה** - ממלט ומושה את האחרים. הטעם שקראתיו משה להורות שימלט את האחרים הוא כי אמנם משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עיריין כדי שימלט הוא את האחרים.

וְתֵאמָר – זקף-גדול בתפקיד שלוש, הצעה (א) שלושה אמרו שמו (א) ע"פ **[אברבנאל שמות ב]** אמו של משה קראה שמו בלשון עברית והסברו: שאם היה לשון למדבר בעדו היה לו לומר משיתיהו עם יו"ד בין התי"ו והה"א כי הוא סימן למדבר בעדו וענינו משיתי אותו אבל הוא חסר יו"ד בין התי"ו והה"א **מְשִׁיתָהוּ** שפירושו (את בת פרעה) משית אותו;

(ב) הפשט שבת פרעה קראה שמו משה וע"פ **[חומת אנך ו-פני דוד]** מלת **מְשִׁיתָהוּ** שמשוה יוציאה מן אפילת הגיהנם של עבודה זרה במצרים; (ג) הקב"ה קרא שמו משה ושם שם זה כפי אם משה ובפי בת פרעה. **אור החיים** ... כי לא השיגה לידע בחינת השם כי שמו נפלאות יגיד וצא ולמד מה שכת' בספר זוהר מה ירמוז שם זה וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם **מִשֶׁה** וגו'

- **טט - מִשֶׁה וְתֵאמָר** – זקף-קטן זקף-גדול, (א) תבנית של דבר שחוזר וקורה, כמו שמשטה, מלטה, הוציאה אותו כך הוא יחזור וימלט ויוציא אחרים ממצרים וממי ים סוף שהרי גם ישראל נידונו במעבר ים סוף.
- התבנית זקף-קטן זקף-גדול מורה לעתים על גלוי רצון ה' באמצעות נבואה, רוח הקדש, מלאך, בת קול. כאן במאמר **ספורנו** משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עיריין כדי שימלט הוא את האחרים. **אור החיים** כי שמו נפלאות יגיד ... וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'
- **[י' כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ [יא] וַיְהִי - פסק, בקריאה ברצף כאילו ללא סלוק וְתֵאמָר כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ: וַיְהִי** כעין מידה סדור שנחלק להודיע שבקביעת שמו ע"פ ה' **וַיְהִי** - פסק, במשמע כך הוא הוה, היא משה אותו והוא משה (האיש) משה (כפועל שמשמעו ממלט) אחרים

רש"י מְשִׁיתָהוּ - שחלתי והוא לשון הוצאה בלשון ארמי **מְשִׁיתָהוּ** - סלוק, מגביל. טעם סלוק משמעו עולה, זאת מהותו של משה עולה ומעלה אחרים עמו לה' יתברך בלבד.

מִשֶׁה, בתורה: מלת משה בלבד – מופיעה ב- 567 פסוקים, ובהם 614 מופעים (תרי"ג ועוד אחד), מלת *משה (היינו עם קידומת) מופיעה ב- 580 פסוקים, ובהם 632 מופעים, מספר העולה למלים תור"ה אהי"ה כשם שבו התגלה ה' אל משה בסנה וההתגלות בשם אהי"ה לעתיד לבוא. סה"כ מופעי השם משה 632 + 614 = 1246 מופעים.

מִשֶׁה וְתֵאמָר - זקף-קטן זקף-גדול, בתפקיד אפשרי של דבר החוזר וקורה, כעין הקש משה גואל ראשון למשיח גואל אחרון. **מִשֶׁה וְתֵאמָר** - זקף-קטן זקף-גדול, גי' מלות הטעמים עולה יסו"ד מלכו"ת תקע"ו (576) ע"פ יעב"ץ ואמרי נועם האדמו"ר מדזיקוב, ההמשך של טט: גי' המלים המוטעמות עולה תתקצ"ב (992), ההפרש בין שתי הגימטריאות עולה 992 - 576 = 416 תי"ו. באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 416 עולה משי"ח ואליה"ו. ראה **(שמות א, 2) [זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד**

א] ... אם תיביין בתיובתא (קושיה עם סתירות לכאורה בהנמקות) אתמר בהון (שם) **ויורהו יי' עץ ודא עץ חיים וביה וימתקו המים ודא משה משיח** (פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד משיח ואליהו): ובטעמי הפסוק **(במ' בהע' יא, כא) ניאמר מִשֶׁה** – זרקא סגול בתפקיד מוסיף משה על משה **שְׁשִׁמָּוֹת אֱלֹהִים** וזה כמובא ב-**[אוצר הזהר, הרב דניאל פריש זצ"ל ח"ב ע' תקד"ד]** ערך משה ששים רבוא. אשה אחת ילדה ששים רבוא, ומנו משה. (תקוני זוהר ת' ס"ט קיב א') ערך ששים רבוא. נשמתא דמשה רבנו כלילא משתיין רבוא (תקוני זוהר ת' ע' קלה א). ומרומז ב- **רַגְלֵי הָעָם** – גי' המלים עולה נח"ש ותיקונו חש"ן ו-משי"ח זה משי"ח **[אוצר הזהר ח"ב ע' ת"ק]** ערך משה, סיומא מלכא משיחא הוא - משה בסיומו יהיה מלך המשיח (זוהר ח"ג ר"ס ב'), וההפרש מתקע"ו עולה רי"ח **וַיְהִי וַיְהִי בְּרִצְאָתָהּ** באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 992 עולה, שבול"ת נר"ד, רמז לכך שמשוה בעל ריה נעים, המשיח כמשה יבחיין בחוש הריח **וַיְהִי וַיְהִי בְּרִצְאָתָהּ** (שעיהו יא, ג) של כל אחד, עו"ל מלכו"ת שמי"ם – משה עבד ה' מוחלט, כולו קבלת עול מלכות שמים, ימי"ן הויה"ה רוממ"ה ימי"ן הויה"ה עושה"ה חי"ל (תהלים קיח – טז)

ב"ה טוב טעם דעת מרדכי (ט"ו) כי במצוא פשטא – מוציא מפשט: מרְכָא = מארְךָ, רבוי; דרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טְפָאָא = טרָאָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טְפָאָא (ותפקידם) – להגביל; מוּנָח – רבוי; מְהַךְ פְּשָטָא – מוציא מפשט: מרְכָא = מארְךָ, רבוי; דרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טְפָאָא = טרָאָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טְפָאָא – קב"ש עשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרְגָא תְּבִיר טְפָאָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טְפָאָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טְפָאָא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מְהַךְ – כד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פְּשָטָא – סק"ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סְגוּלָא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פְּשָטָא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מוּנָח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תְּלִישָא-קְטַנָּה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עיקרה, שנגה = שכהה; פֹּר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.7 שמות א,א (התשע"ז, בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות ב,ד: וַתִּתְחַבֵּב אֶחָתוֹ מִרְחֵק לְדַלְעָה מִה-יַעֲשֶׂה לָּו:

לְדַלְעָה – זקף-גדול בתפקיד של שלוש. בדרך פשט: [בנין אב, הרב בקשי דורון אליהו ע' שכב (אוצר החכמה)] דוגמא לְדַלְעָה עם זקף-גדול, מצאנו בכתוב אצל מצרים שנאמר שם (שמ' ב,ד) וַתִּתְחַבֵּב אֶחָתוֹ מִרְחֵק לְדַלְעָה מִה-יַעֲשֶׂה לָּו: לא נאמר לראות מה יעשה לו, לפי שמרים לא עמדה רק מתוך סקרנות, אלא כאחות, במלוא רגשותיה, מפני שלא יכלה להפרד ממשה אחיה, שניבאה עליו שינהיג את ישראל והכתוב מעיד שעמדה ברגשותיה לְדַלְעָה, כשהושם זקף-גדול על הידיעה, שהדעה עמוקה היתה לבטא את גודל הרגשות ועומקם שהיו לה בעמידה זו, ואכן את גודל רגשות הלב איננו יכולים להעריך. התורה רק רמזה לנו כמה גדולה היתה העמידה (שמ' ב,ד) לְדַלְעָה מִה-יַעֲשֶׂה לָּו עד ששכרה היה שבזכות אותה שעה זכתה שכל ישראל חיכו לה שבוע ימים במדבר.

(שמ' ב,ד) לְדַלְעָה – זקף-גדול ללמד שמרים רצתה לדעת מה יעלה על שלושה דברים שעשתה בקשר למשה (א) ע"פ [שמור, בבלי

סוטה יג,א ועוד] מרים התנבאה שאמה יולדת בן שיושיע את ישראל, ע"פ [תורה שלמה שמות ע"פ ספרי בהעלתך קנח] [קנט]]

(ב) מרים היתה פועה - משעשעת לולד ובתוך זה למשה, (ג) מרים הייתה בוכה על אחיה.

בדרך סוד: [מקדש מלך - הרב שלום בזואגלי, קהלת יעקב – הרב יעקב יאלוש, ג' ויקרא: זוהר, תא"מ, אמור דף קג ע"א (אוצר

החכמה)] ... בפרטות שהוא דור דעה שעיקרו היה מאור יסוד אבא בסוד יעקב ונוקביה הנקרא דור דעה. והנה בחינת באר זה היא מאור אבא שהוא דעת הפנימי של זעיר שבתוך יסוד אבא שהוא בחינת משה והוא הנקרא דעת עליון כמ"ש באוצ"ח ... ר"ל מרים ומשה שניהם מקשר אחד דהיינו יסוד אבא שסודו קשר כנודע. ועוד לאלוה מלין בסוד באר זה שאמרנו שהי' מאורות שפע דאבא שממנו נהנו דור דעה.

(שמ' ב,ד) לְדַלְעָה – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, כאשר אחד באופן אחד, ושניים באופן אחר, כאן אחד משפיע ומתגלה בשניים.

המשפיע הוא אור אבא שהוא דעת הפנימי של זעיר והוא עובר ומתגלה בשניים מרים ומשה.

מוצעת דרך נוספת לְדַלְעָה – זקף-גדול, בלשון ה-[רמב"ם יסודי התורה פ"ב,ה"ן] ... נמצאת אתה אומר (אשר הקב"ה) הוא היודע והוא

הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד, ... בלשון ה-[מעין החכמה, חכם קדמון מתקופת גירוש ספרד(אוצר החכמה)] ללמד שהבורא

הוא הדעת והיודע והידוע ... בלשון ה-[של"ה תולדות אדם בית הבחירה רצה] ... ואין ידיעת והיודע הקדוש ברוך הוא כן, אלא הוא

הדעת היודע והידוע.

שמות ב [יג] וַיֵּצֵא בְיָמֵינוּ הַשָּׁנִי וְהַגָּדוֹל שְׁנֵי-אֲנָשִׁים עֲבָרִים נְצִים וַיֵּאמְרוּ לְרִשָׁע לָמָּה תִּפְּחֶה רַעְךָ:

[יד] וַיֵּאמְרוּ מִי שְׂמֹרֶה לְאִישׁ שֶׁר וְשֹׁפֵט עֲלֵינוּ הַלְהַרְגֵנוּ אֶתְּהָ אִמְרוּ פֶּאֶשֶׁר הַרְגֵת אֶת-הַמּוֹצֵרִי וַיִּירָא מִשָּׁה וַיֵּאמְרוּ אֶךְ נוֹדַע תְּדַבְּרֵנוּ:

נדון בתפקיד טעם תלישא-גדולה (תלשא) ב-(שמ' ב,ד) וַיֵּאמְרוּ. תפקיד תלשא ללמד מתפקידיה לכתוב לפניו ולכתוב ממנה ואחריה.

תלשא המלמד לכתוב לפניו למאמר משה (שמ' ב,ד) וַיֵּאמְרוּ לְרִשָׁע לָמָּה תִּפְּחֶה רַעְךָ: ... (שמ' ב,ד) וַיֵּאמְרוּ אמנם זה דבר אחד הנצים

אבל מוצע לומר שטעם תלשא בתפקיד שיעור, מלמד האיך משה קרא לו "רשע" מפני שמכה ישראל אחר מתוך נציון ו/או בזיון, וגם נותן שיעור זמן שבו נתלש (נעקר) איסור "לא תכה" רעך. לעומת פסיקת בית-דין ללא הניית למלקות מצווה מן התורה. ועוד יש כח לבית-דין גם שלא של סמוכים להכות מפני שלום הציבור ומניעת עבירות. האם הכאת מי שאינו רעך פטור? צ"ע.

[רש"י] (שמ' ב,ד) שְׁנֵי-אֲנָשִׁים עֲבָרִים – דתן ואבירם הם שהותירו מן המן:

נְצִים – מריבים: לָמָּה תִּפְּחֶה – אף על פי שלא הכהו, נקרא רשע בהמת יד: רַעְךָ – רשע² כמותך: (מקור אחד [תנחומא שמות י])

[שפת"ח ז] דהל"ל למה אתה מכה רעך כמש"ל(עיל ב,יא) ((מְכָה אִישׁ-עֲבָרִי אִיו (אלא ודאי) פירושו למה תרצה להכות רעך (כי לא

כתוב מכה): [שפת"ח כ] דק"ל איך קראו ריעו אם זה היה רשע וזה לא היה רשע לכן פי' שג"כ חבירו היה רשע. מהרש"ל:

(דב' תצא כה,ג) אֲרַבְעִים יָבֵנוּ לֹא יִסְיֵף פְּרִי־יִסְיֵף לְהַפְתּוֹ עַל-אֶלֶה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אֶחָדָה לְעִיָּדָה: (הנאמר בשליח בית דין)

בתוך תשובה העוסקת גם בסוגיה האם ניתוח לשיפור מראה הוא חובל, מצאנו ב-[ש"ת להורות נתן חלק י סימן סח] את הגדון הבא:

(ח) ועדיין יש לברר מש"כ ה-[רמב"ם (פ"ה מחובל ה"א)] "אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו, ולא החובל בלבד אלא כל

המכה אדם כשר מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון, ה"ז עובר בלא תעשה שנאמר (דב' תצא כה,ג) לֹא יִסְיֵף ...

לְהַפְתּוֹ , ומבואר דליכא איסורא במכה אלא כשמכה דרך נציון, דהיינו דרך ריב וכפירוש"י (שמ' ב,ד) שְׁנֵי-אֲנָשִׁים עֲבָרִים נְצִים,

מריבים עיין שם. ומשמע שאם אינו מכה דרך ריב ליכא לאו. ובסמ"ג (עש"ע) כתב "דרך בזיון" עיין שם, הא אם מכה שלא בדרך בזיון ליכא לאו. ושוב ראיתי שכן דייק בתשו' הרלב"ח (קונטרס הסמיכה ד"ה עוד אני אומר דגם שיהיה דף ס' ע"א), שהאומר לחבירו הכני על מנת לפטור (מחמישה תשלומים) שהוא פטור, ונראה שגם הוא מותר ורמז לזה ממה שכתב הרמב"ם (רפ"ה מחובל) וכל המכה אדם כשר וכו' דרך נציון הרי זה עובר וכו', משמע שאינו עובר אלא דרך נציון עיין שם.

[ש"ת להורות נתן חלק י סימן סח] יא) ועיין בשו"ע הרב ז"ל (ה' נזקי גוף ונפש סעיף ד') "אסור להכות את חבירו אפילו הוא נותן

לו רשות להכותו, כי אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו ולא לכייו ולא לצערו בשום צער אפילו במניעת איזה מאכל או משתה,

אלא אם כן עושה בדרך תשובה, שצער זה טובה היא לו להציל נפשו משתה, ולכן מותר להתענות לתשובה אפילו מי שאינו יכול

להתענות, ומי שיכול להתענות מותר אפילו שלא בדרך תשובה אלא כדי למרק נפשו לה' שאין טוב למעלה מטובה זו, וכן מותר

להכות בניו הקטנים אפילו שלא בשביל חינוך תורה ומצוות אלא כדי להדריכם בדרך ארץ, הואיל ומתכוין לטובתם, וטובתם מוטלת

עליו שהם ברשותו וכו'" עיין שם. הנה בהני איכא טובה ודאית ולכן מותר לצער עצמו ולחבול בעצמו וכיון דניחא ליה בכך שרי,

עד מתי בניו נחשבים קטנים? כתב בקונטרס ["נזר ים הלכות כיבוד אב ואם" הרב י"מ רושצקי ה"ו סע' (כ)], המכה לבנו גדול מנדין אותו שהרי עובר על לפני עור לא תתן מכשול (-שו"ע מהגמ' מו"ק יז), ולא נקרא גדול לענין זה רק אחר כ"ב או כ"ד שנה (רמ"א). (א) מקור הגיל הוא מהב"י (ס' של"ד רפג) ע"פ גמ' (קידושין ל). מ-16 – 22, ואמרי מ-18 – 24. אולם הברכ"ה הביא את דברי הריטב"א (מו"ק יז). דלאו גדול ממש אלא הכל לפי הענין באופן שיש לחוש, שיתריס כנגדו בדיבור או במעשה, אפילו לא יהא בר-מצוה אין ראוי להביאו להיות מכה או מקלל אביו, ומשום אורחא דמלתא בדגדול שכיח (שיתריס, שיכה בחזרה) כי הא נקט גדול (אבל גם בקטן עשוי לקרות כן). (ב) לענין לנדות אב מכה, ע"פ היש"ש (הים של שלמה, מובא בפתחי תשובה אות יז) שאין לנדותו רק (המכה בן) מגיל כ"ד, אף שכבר אסור מגיל כ"ב, ובבן עז פנים אסור אף בגיל פחות מזה כנ"ל מהריטב"א. (ג) עוד כתב היש"ש בן נשוי נקרא גדול בלשון הבריות וודאי

ב"ה טוב טעם דעת מלדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תשפ"ד; תמצית ההשקפה: אתנת, סלוק = טוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרְכָא = מארְךָ, רבוי; דרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְקָא = טרְקָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טַפְקָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרְגָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טַפְקָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מְקַי – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן ... חבצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אסור להכותו אחר הנישואין, וסיים וז"ל לאו דווקא המכה בנו גדול אלא כל הגורם מכשול לחברו חייב נידוי ומנדין אותו כש"כ הרמב"ם בהלכות נדוי.

אבל כתב ב-[הנהגות ופסקים (הגרי"ח זוננפלד) הלכות תוכחה ד] קודם שעשה אדם את העבירה צריך למחות בו אפילו בכח בהרמת יד, אבל לאחור שכבר עשה אין להרים יד עליו, (ובהערה כתב) וזהו רק קודם המעשה אבל אח"כ לא, וכדאיתא בארחת חיים להרא"ש (סי' ק"ט) א"ת תרים ידך על חברך ואף אם הוא מקלל וכו' (ובהערה כתב) והשואל דייק דרשאי להפרישו אף בהרמת יד מדאמרין בע"ז (י"ח א') מי שיש "בידו" המחיות, שחברו אפילו הסכים לראיה זו. ועיין בדברי הגמ' ב"ק (כ"ח א') וברש"י שם דרשאי להלקותו ולהפרישו, וברש"י כתובות פו, ב כתב 'מפנין אותו קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים', ובמנ"ח מצוה ח' כתב דאינו אלא היתר אבל החובה רמיא אבית דין. וכדברי רבינו מבואר בתרומת הדשן סי' רי"ח, ודין מחאה זה הוא בכל אדם, כמבואר ביש"ש בב"ק פרק ג' דין ט'. ועי' בזה בקצוה"ח סי' ג' סק"א, בנתי"מ ובמשו"ב נתיבות (שם) לחלק בין הפרשה מאיסור וכפיה על מצוות עשה שהוא דווקא בבית דין, וע"ע בחת"ס חור"מ סי' קע"ז, רעק"א כתובות פו, א ובאמרי בינה דיינים סי' ט'.

סיכום תלשא ללימוד אלפניו: (שמ' בגי) לְמַה תִּכְּה רַעְדָּ: .... (שמ' בגי) וְיֵאמָר - תלשא כמלמד לכתוב לפניו, (א) ע"פ [שו"ת להורות

נתן חלק י סימן סח] (יא) ועיין בשו"ע הרב ז"ל (ה' נזקי גוף ונפש סעיף ד') בתפקיד שיעור זמן לאב ש-מותר להכות בניו הקטנים אפילו שלא בשביל חינוך תורה ומצוות אלא כדי להדריכם בדרך ארץ. ותלשא במשמע תלש איסור להתיר לבית-דין גם שלא של סמוכים להכות מפני שלום הציבור ומניעת עבירות.

(ב) שיעור הפעמים שיכה בנציון כדי שיקבע כרשע (חזקת רשע)

(שמ' בגי) שְׁנַיִם אֲנָשִׁים – מיעוט "אנשים" שניים, מדוגמאות בתו"כ - (וי' מצ') אפשר להסיק כי שְׁנַיִם אֲנָשִׁים במקף מלמד על שניים שוים לכתחילה. עֶבְרָיִם – טפחא, בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה נְצִיִם (א) דרך ריב ביניהם (ב) מיעוט לשון רבים, שניים, מלמד שלכל אחד מן האנשים כבר היו לפחות שתי עבירות של "נצים". בזה זה כמו במחלוקת הידועה האם חזקה נקבעת בפעם השלישית או בפעם הרביעית.

רַעְדָּ – סלוק, מוגבל לאסור מכה דרך נציון (ריב) ובזיון. [שו"ת להורות נתן חלק י סימן סח] שאם אינו מכה דרך ריב ליכא לאו.

סמ"ג (עשין ע') ... אם מכה שלא בדרך בזיון ליכא לאו. וכגון: [שו"ת להורות נתן חלק י סימן סח] ט

... וכן ראיתי בביאורי הגרי"פ פערלא ז"ל על ספר המצוות לרס"ג ("לת מ"ז דף מ"ה ע"א), דמה כל מכה וחובל זולת זה שכתב הרמב"ם דחובל אסור דרך נציון או בזיון, לא בא אלא לאפוקי מכה לרפואה או האב הרודה את בנו ורב את תלמידו, אבל הו"ל בכלל דרך נציון או בזיון עיין שם.

וְיֵאמָר – תלשא, בתפקיד ללמד לכתוב ממנה ואחריה, כאן שיעור של שלושה אנשים שהיו ביחד, שאם דברים שנאמרו בפניהם אין זה נחשב לשון הרע. הכאה בדיבור הפה, הלכות שמירת הלשון, לשון הרע. וכן אם שלושה ראו מעשה, או רבים ראו מעשה דומה, אמנם כל אחד לעצמו, זה בבחינת דבר שנשמע ונודע ואז מותר לספר.

[רמב"ם דעות פ"ז, ה"ה] אחד המספר בלשון הרע בפני חברו או שלא בפניו, והמספר דברים¹ שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חברו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע, ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע, ואם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום¹ לשון הרע, והוא שלא יתכוין להעביר הקול¹ ולגלותו יותר.

[הגהות מיימוניות הל' דעות פ"ז, ה"ה] [1] סנהדרין פ' זה בורר מנין לדיין שלא יאמר אני מזכה וחברי מחייבין תלמוד לומר לא תלך רכיל: [2] ואם האומר מזהיר שלא לומר אפילו אמרו בפני רבים יש בו משום לשון הרע כדאמר בפרק זה בורר (לא א) שהוא תלמידא דגלי מילתא דאיתמר בבי מדרשא בטר עשרים ורתין שנין ואפקיה ר' אמי מבי מדרשא ואמר דין גלי רזיא. ספר המצוות:

[ח] פ"ק דיומא גרסינן מנין לאומר לחבירו דבר שהוא בכל יאמר עד שיאמר לך אמור ת"ל מאהל מועד לאמר לא אמור בדברים ע"כ: [פרק בתרא דמגילה דף כ"ח מר זוטרא כי הוה סליק לפורוייה אמר שרי ליה לכל מאן דצערן ע"כ]:

[כסף משנה הל' דעות פ"ז, ה"ה] ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה וכו'. בפ"ג דערכין (דף י"ז) וכתבה הרי"ף פרק במה מדליקין כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא מ"ט חברך חברא אית ליה. וכתב רבינו והוא שלא יתכוין וכו', כלומר שזה שהתנינו היינו שאם יבא במקרה לדבר בענין אינו אסור לאומרו אבל לא שיתכוין לגלות הדבר יותר, ולא הוצרך רבינו לפרש שאם האומר הזהירם מגלותו שהם אסורים מגלותו דהא אין שם טענת חברך וכו' שכל אחד יזהר מגלות סודו:

[כתב-עת שמעתין 170, התשס"ח 125 – 139] [הפצת מידע על מישוה מסוכן].

החובה לאכוף שמירת פרטיות. ... בעל תפקיד ששגג וגילה סוד הקהל לאחד מקרוביו ... אם יוסיף לעשות כן, יש לסלקו מן הפרנסות ... יש לפסול מי שמגלה סוד מלהימנות עם טובי הקהל.

האם פקע האיסור כשהדבר נודע לרבים? כאשר פרטי המקרה נודע לרבים ... ויש להניח שתוך זמן קצר יודעו גם במקום אחר לשם עבר הפוגע, האם מוטב יהיה להקדים את המאוחר, שבהכרח יבוא, ולספר על מעשי הפוגע כדי שיוכלו להשמר מפניו קודם שיפגע באחרים. האם העובדה שהמידע כבר הופץ מתירה אמירתו?

[תוס' ערכין טו, ב] ד"ה כל מילתא, וכן רבנו יונה, [בבא בתרא לט, א] עולה שלא כרמב"ם, ולא כל דבר שכבר נודע מותר בפרסום, אלא רק דברים שניתן לפרשם לחיוב ושלילה. הם מפרשים את ההיתר בכך שהם מניחים שאותו אדם שאמר את דברי הלשון הרע בפומבי, התכוון לטובה.

מִי – מונח מלמד על כעין רבוי הסברים של תבנית הטעמים של שְׁמִיךָ לְאִישׁ – גרשיים קדמא, בתפקיד של דבר שאמור היה לקרות מאוחר וקרה מוקדם, כאן סיפור מעשה משה שלפי מדרש אחד רק נער אחד ראהו והוא סיפר לדתן ואבירם, לא היה ראוי להתפרסם כי לא היה ברבים ולא היה בו נזק לישראל שיהיה צורך להזהיר את ישראל ממה.

שָׂר וְשֹׁפֵט עֲלֵינוּ – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהן יוצאת ממשט המקרא. (א) הם הוציאו עליו לשון הרע לפרעה על המעשה ועליו שהוא נער, כי לפי דרשות כמו ב-[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת שמות י]

ועדיין אין אתה איש ועודך נער ומשה היה בן ששים, ובמקור אחר היה בן עשרים. (ב) שְׁמִיךָ לְאִישׁ שָׂר וְשֹׁפֵט – גרשיים קדמא מהפך פשטא, מופע שני בתורה מתוך 12, פעולה שהתחילה, מושעת, מתחילה שוב, כאן זה גלוי הגואל לפני זמנו הראוי וזה הנדרש ב-[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת שמות י] ברח למדין ועשה שם כ' שנה (ועד שהיו ראויין ישראל לגאולה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות (ל) כי במצוות האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך, רבוי; דְרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טְפָקָא = טרָקָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מְרָקָא טְפָקָא – קב"ש ששיתו לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דְרָגָא תְּבִיר טְפָקָא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מְרָקָא תְּבִיר טְפָקָא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תְּבִיר מְרָקָא טְפָקָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מְקַי – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זְרָקָא סְגוּל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זְקַי-קְטָן – 2; זְקַי-גָּדוֹל – 3; רְבִיעַ – 4; מְנַח רְבִיעַ – לפחות 4; ... זְקַי-קְטָן ... זְקַי-קְטָן בחצי פסוק – היקף השלישי; קְדָמָא – סדר קדימות; אֲזַלָא – גָּרַשׁ – גְרִישִׁים – יוצא מהענין; קְדָמָא וְאֲזַלָא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תְּלִישָׁא-קְטָנָה = תְּרַסָא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; תְּלִישָׁא-גָּדוֹלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פֹּר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.8 שמות א,א (התשע"ח, בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות א,א: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִמָה **אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ:**

וְאֵלֶּה – רביעי, בתפקיד ארבע **שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים** ע"פ **בעה"ט** – ר"ת שבי"ה, אף כשהיו בשביה לא שינו שמותם. תפקיד טעם רביעי **וְאֵלֶּה** – רביעי, מורה לרבות על שמירת שמותם עד ארבעה דברים ששמרו עליהם במצרים.

נאמר ב-[**מדרש תנחומא (בובר) (פרשת בלק סימן כה)**] וישב ישראל בשטים (במדבר כה, א). ילמדנו רבינו בזכות כמה דברים נגאלו ישראל ממצרים, כך שנו רבותינו בזכות ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו שמם, ולא שינו לשונם, ולא גילו מסתורין שלהם, ולא נפרצו בעריות. (פ"י [**הורא"ש עה"ת (במדבר כה)**] שנה"ש) **וְשֵׁאלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ פְּלִי-יֶכֶסֶף וְכָלִי זָהָב** והיה הדבר הזה מופקד אצלם מפי משה י"ב חדשים. וב-[**מכילתא דרבי ישמעאל בא מסכתא דפסחא פרשה ה**] לומד מפסוק זה שלא נחשדו על לשון הרע ושלא הלשינו על כוונתם זו), ולא נפרצו בעריות.

וכן נאמר ב-[**ויקרא רבה (וילנא) (פרשה לב)**] רב הונא (ג"י חונה) אמר בשם בר קפרא בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה בספר [**מוסרי הרמב"ם**, מובאת **דרשת האדמו"ר מבעלז זלה"ה, שנת התרצ"ז**] איתא במד"ר פ"ר ז', וכן במד"ר ש"ה"ש ובמדרש שוה"ט בשביל ד' דברים נגאלו ממצרים: א) שלא שינו את שמם, ב) שלא שינו את לשונם, שדברו בלשון הקודש, ג) שהיו גדורים בעריות, ד) שלא שינו את מלבושם. ואיתא עוד במדרש רבא פרשה זו דרש רבי עקיבא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים וגו'

מלת **וְאֵלֶּה** – מוטעמת בטעם רביעי שמשוער שכאן משמש בתפקיד של ארבע. דבר זה מתבסס על האוסף של 17% מהרביעי שבתורה שרשמתי עד עתה ע"פ דרשות התורה שבעל-פה שבהם במקום הופעת טעם רביעי יש ארבע דרשות, ובמקום הופעת מונח רביעי יש לפחות ארבע דרשות. אפשר שגם כאן מרמז למסורת חז"ל לדרוש ארבעה דברים, ששמרו עליהם בשביה של מצרים ובזכותם נגאלו ממצרים. ע"פ ויקרא רבא ותנחומא ארבעה הדברים הם: שם, לשון, הימנעות מלשון הרע – שמרו מסתורין שלהם, לא נפרצו בעריות. ב-[**מנחם ציון פרשת בשלח**] וזה היה החסד נעורים שאמרו חז"ל [ויק"ר פ"ב ה'] **בשביל ג' דברים** נגאלו ממצרים שלא שינו שמם ולשונם **ומלבושם**, מוציא לשון הרע – מיסתורין ומכניס לבוש) ולא מצאתי גירסה זאת. אפשר היה להסביר ששמות כבר מוזכר בכתוב והארבעה דברים מתרבים על על השם: לשון הקודש, שמירת הלשון, גדורים בעריות, לבוש. אבל המדרשים מדברים רק על ארבעה דברים ושמות הם אחד מהם.

אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ . חצי פסוק זה בעל תבנית טעמים כלהלן: **אֵת יַעֲקֹב** – (אתנה) מונח זקף-קטן ותוכנו תאור, ואחריו **אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ** – פעולה. תבנית העשויה ללמד במידת לימוד לאחריו ואלפניו.

[**אור החיים**] נותן פירוש אחד שרק בני יעקב באו מרצונם ולא שאר יוצאי ירכו. אבל בפירוש אחרון כתב עוד ירצה אומרו **הַבָּאִים** וגו' שבא לומר מופת חותך כי ברצונם באו והראיה שאחר מות אביהם ועלו ארצה כנען חזרו פעם ב' כאמור בפרשת ויחי, והוא אומרו **הַבָּאִים מִצְרָיִמָה אֵת יַעֲקֹב** מחדש **אִישׁ וּבֵיתוֹ**. **בָּאוּ** אחר שעלו משם חזרו למצרים **אִישׁ וּבֵיתוֹ** ומנה הכתוב מי הם בעלי צדקות זה ראובן וגו' הא למדת כי ענפי האילן כאילן עצמו שוים לחפון בגזירת מלך ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' וגו': היינו הלימוד מ- **אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ** מלמד אלפניו אל **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִמָה** שכל יוצאי ירך יעקב באו לקיים גזירת מלך ולא רק בני יעקב.

שמות א,ו: וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחָיו וְכָל-הַדּוֹר הַהוּא:

(ו) **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאֵד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: פ**

(ח) **וַיָּגֶם מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יוֹסֵף:**

(שמות א,ו) **וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחָיו** – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני לימודים בנסיבות מותו המוקדם של יוסף. מהפך פשטא מוציא לפחות לימוד אחד מפשט הכתוב.

לימוד (א) (הנהגה ושלטון על מצרים) (**תורה שלמה = תו"ש נא**) ... והלא יוסף היה הקטן שבהם (**לַקַּח טוֹב**) חוץ מבנימין) אלא שהרבנות קוברת לבעליה ואבק מלכות קשה [**אבות דר' נתן נוסח ב' מכת"י, פכ"ב**] (**לַקַּח טוֹב**) ומת קודם לכולם).

(שמות א,ו) **וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחָיו** – מהפך פשטא בתפקיד מגלה על היפוך הטבע מסיבות אחדות המובאות במדרשים. שבדרך כלל בדרך הטבע המוקדמים להיוולד הם המוקדמים למות, וכן, כמשנה למך היו לו תנאי ואיכות חיים טובים מאחיו, ואף-על-פי-כן יוסף הצעיר מרוב אחיו מת קודם לכולם, ולוי שהיה השלישי מבין האחים מת האחרון.

לימוד (ב) (הנהגה ושלטון על ישראל) (**תו"ש הערה נא**) (ע"פ [**מדרש שכל טוב**] לפי שנהג ברבנות עליהם ... הוא אמר **בר' ויחי נבא**) **אֹנְכִי אֶכְלָל אֶתְּכֶם** אמר הקב"ה נראה מי הוא המכלכל אני או אתה, לפיכך מת יוסף תחלה, ואחר כך כל אחיו. אפשר שיוסף היה לו תלות את כלכלת אחיו בה' ולא בעצמו.

(בר' ויגש מהי"א) **וְכָל-פְּלִטֵי אֶתֶר שָׁם פִּי-עוֹד תִּמְשַׁן שְׁנַיִם רָצֵב פְּרֻתְבָּנָשׁ אֶתְּהּ וּבֵיתָהּ וְכָל-אֲשֶׁר-לָהּ:** למה "שכל טוב" המובא ב-(שמות א,ו) לא מעיר על מלת **וְכָל-פְּלִטֵי** שהקב"ה אמר ניראה מי הוא המכלכל אני או אתה?

במסגרת זאת אפשר לשלב גם את הסיבות הבאות: [**תו"ש נב**] "פעמים אמרו בני יעקב ליוסף עבדך אבינו ושמע יוסף את הדבר ושתק ושתיקה כהודאה לפיכך נתקצרו משני חייו" שנים [**פרקי דר"א פל"ט**], [**תו"ש נג**] למה מת יוסף קודם לאחיו, שלא יאמר הוא אם אחיו מתים תחילה, הרי לקח הקב"ה אחי (כעונש) שמכרוני מביתי וקברתיים [**מדרש**].

וְכָל – טפחא, טעם טפחא כעוצר גורם לשנוי ניקוד מילת "כל" לחולם חסר, כאשר ברב הפעמים בתורה מלת "כל" מלווה במקף ההטעמה מתרחקת ממנה למלה הבאה ולכן הניקוד הוא קמץ-קטן.

וְכָל – טפחא בתפקיד שנוי ללמד שאין משמעות מלת "כל" הכל ממש וגם שאין למדין מן הכללות (היינו ממלת כל, שזה הכל ממש) כמובא ב-[**תו"ש הערה מט**] ... ובלקח טוב פינחס כו, יבא קלב, רבי ישמעאל אומר שאול בן הכנענית הוא זמרי בן סלוא וכו' שהיה במפקד במדבר סיני, ואל תתמה שהרי שאול בן הכנענית היה מיורדי מצרים וחייה עד סוף ארבעים שנה של מדבר, והא כתיב

ב"ה טוב טעם ודעת למדנו מנחם (ל) כי במצוות האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תשס"ב; תמצית ההשערת: אתחנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך; רבוי: דרגא – מצרף: תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי: קדמא – סדר קדמות; אולא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

(שמות א, ו) וַיִּקְרָא יוֹסֵף וְכָל-אָחָיו וְכָל-תְּדֹרֵי הַהָיוּא: תְּשׁוּבְתְךָ שֶׁהָיִי סָרַח בַּת אֲשֶׁר הִיְתָה מִיּוֹרְדֵי מִצְרַיִם וְחַיִּיתָ וְהִיא נַחֲשֶׁבֶת בְּעַרְבוֹת רִיחֹו, וְאֵינָן לְמַדִּין מִן הַכְּלָלוֹת וְאֵפִילוֹ בְּמִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ חוּץ. וְרָאָה שֶׁם בְּלֻק"ט (פִּינַחֵס קְלֵב, ב) מ"ש וְשֶׁם בַּת אֲשֶׁר סָרַח.

שמות ז, ז: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאָד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: פ

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל – מונח רביעי, אפשר שמלמד על לפחות ארבע סיבות לרובי המבורך של בני ישראל.

סיבה (א) זה היה כבודם וגדולתם כל זמן שחיו יורדי מצרים כנלמד ב-[**תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פרק פ"ה, ה"י**]

כל זמן שהיה יוסף ושבטיו [ושבטים] קיימים היו ישראל מתנהגים בגדולה וכבוד שני' (**שמות ז, ז**) **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ** משמת יוסף מהו אומ' וימת יוסף וגו' ויקם מלך חדש וגו' ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו'

סיבה (ב) [שמות רבה (וילנא) שמות א, ח] מהשגחת הקב"ה בלבד משמתו יורדי מצרים; **סיבה (ג)** מברכת הארץ (**שם**) רבי נתן אומר

וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם כחושים של קנים וב-[**שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א, יב**] הארץ האכילה אותם שמן ודבש, הארץ

בלעה את הילדים בשעה שהמצרים חיפשו להרגם, **סיבה (ד)** מגזירות פרעה (**שם' א, יב**) **וְכָאֲשֶׁר יָעֲנֵו אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָן יִפְרָץ**

[זוהר שמות [המתחיל בדף ב, ע' א]] תנא בשעתא דמסר קודשא בריך הוא לישראל לשרא דמצראי גזר עלייהו ד' גזרות שישעבדו

בהון מצראי הדא הוא דכתיב (**שם' א, יד**) **וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיִּיֵּיהֶם בְּעֵבֶדָה קָשָׁה בְּחֶמְלָה וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשִׂבָּה אֶת פְּלִי-עֲבָדְתָם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּהֶם בְּקָרְדָּה; וְלִקְבַּלְהוֹן שְׁבַעָה לְטָב (שם' א, יז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאָד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:**

סיבה (ה) בזכות נשים צדקניות (**שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א, יב**) ובסגנון דומה ב-[**מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי**

(ט) [לח, יא]] ... דרש ר"ע בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים, ומה עשו בשעה שהיו הולכות לשאוב מים,

הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים ככדיהן ושואבין מחצה מים ומחצה דגים, ומוליכות אצל בעליהן ושופות להם שתי קדרות

אחת של חמין ואחת של דגים, ומאכילות אותן ומרחיצות אותן וסכות אותן ומשקות אותן, [**מדרש תנחומא שם**] בזכות אותן המראות

שהיו מראות לבעליהן, ונזקקות להם בין שפתים,

פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ – בכתוב זה יש שתי תבניות טעמים, וכל אחת מלמדת על ענין מסוים.

פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, שעל כל אחד חלה אותה הלכה (א)

או ענין (א), או שהם מצטרפים. אפשר שענין (א) הוא שכל אשה הייתה יולדת ששה בכרס אחד, כנדרש במדרשים אחדים כגון

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח] להלן.

ב-(שם' א, א) וב-(שם' ז, ז) עד כאן למדנו על שבחי בני ישראל במצרים. העיון הבא מביא השלכות קשות לבני ישראל מהירידה למצרים.

וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, שעל חלקם לא חלה הלכה (ב) או ענין (ב),

אפשר שענין (ב) מרמז שרק מיעוט מכל הנולדים במצרים יצאו ממצרים והאחרים מתו בשנות עבודת פרך כ-[**רש"י סנה' קא, ב**]

ובשלושה ימי אפילה ונקברו במצרים ע"י הנותרים כ-[**מכילתא דרבי ישמעאל בשלח**].

בְּמֵאָד מְאֹד התוכן נדרש כחלק מהרבי המורד, אפשר כי תבנית הטעמים של **בְּמֵאָד** – מונח, מרבה, **מְאֹד** – אתנח, מגביל – כאן

ממעט. מוצע לומר, שהיו סיבות אחדות למותם של חלק מהנולדים במשך בשנות עבודת פרך ובשלושה ימי אפילה.

מיתה בשנות עבודת פרך, כגון: **[ילקוט שמעון, לסרי שמעון ע' 66 (אוצר החכמה)]** לקצר השיעבוד, **[כרם טוביה: ליסיצין טוביה ע' 220 (אוצר החכמה)]** לרבות אשמת מצרים,

[בבלי סנהדרין קא, ב] מיכה - שנתמכמך בבנין, **[רש"י סנה' קא, ב]** נתמכמך בבנין - של מצרים, שנתנוהו בבנין במקום לבנה,

כדמפרש באגדה, שאמר לו משה להקדוש ברוך הוא: **(שם' ה, כב)** אתה **הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה** - שעכשיו **(יד רמה** שאין נותנים להם תבן) אם אין

להם לבנים משימין בניהם של ישראל בבנין, אמר לו הקדוש ברוך הוא: קוצים הם מכליין, שגלוי לפני אילו הם חיים היו רשעים

[גמורים] **(יד רמה** ומביאין רעה לעולם), ואם תרצה, תנסה והוציא אחד מהן, הלך והוציא את מיכה **(יד רמה** שעבד ע"ג).

מסקנת טט מ-[**הגדה של פסח, חתן סופר: ארנפלד שמואל ע' 93 (אוצר החכמה)**] הקב"ה מיהר לטהר את העולם בכ"ו דורות ובפרט

בשנות השיעבוד הקשה במצרים, במקום באלף דור מחטא אדם הראשון, כדי לתת את התורה, ואפשר שמיתת הנולדים במצרים קשורה

לתיקון זה, כדי להגיע לדור המסוגל לקבל התורה.

מיתה בשלושה ימי אפילה, כגון **[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא] (שמות א, ז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ**

וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ שהיתה האשה יולדת ששה בכרס אחד ואתה אומר אחד מחמש מאות עלו העבודה לא אחד מחמש מאות עלו אלא

שמתו הרבה מישראל במצרים ואימתי מתו בשלשת ימי אפלה שנאמר **(שם' בא יכג)** **לֹא-רָאָו אִישׁ אֶת-אָחָיו** שהיו קוברים מתייהם והורו

ושבחו להקב"ה שלא ראו אויביהם וששו במפלתם

בדרך כלל מוסבר שהמתים בשלושה ימי האפילה היו מבני ישראל שלא זכו להרהר תשובה כלשהי בעקבות שמונה מכות מצרים עד מכת

החשך. הרב טאובר מבאר זאת באופן נעלה **[פרקי מחשבה - אתה בחרתנו, טאובר עזריאל ע' 143 (אוצר החכמה)]** ... בספר הזוהר

מבאר שמכת חושך לא היתה אלא גילוי האור הגנוז, ה' כביכול פשט את גלימת אורו, האור היה כה בהיר וחזק עד שהמצרים

נסתנוורו ממנו וחשך להם העולם אור זה היה חושך למצרים ואילו ליהודים אור גדול אור שרואים בו מסוף העולם ועד סופו. באור

הבהיר הזה נתגלה כבודו של ה' בצורה עצומה ונוראה רובו הגדול של העם משראה את האור הסיק מכך שאין ליהודי מה להוסיף

לאותה עוצמה מה יכול אדם לכבד את הדבר הנורא הזה זו הסיבה שהם מתו במכת חושך דוקא. והנותרים היו אלה שהסיקו שיהודי

יכול להתחסד עם בוראו גם אחרי כזה גלוי של אור הגנוז.

[מדרש תנחומא (בובר) שמות] ... (שמות א, ז) וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם. אמר ר' יוחנן מילאו את מצרים. ד"א **וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם.**

שנתמלאו בתי טרטיאות ובתי קרקסיות מהם, מיד גזרו עליהם לפרוש מן המטה, שנאמר **וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם [וגו']**

מדרש תנחומא בקטע זה מביא עוד מאפיין שלילי של חלק מילידי מצרים.

וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, (א) ע"פ **[העמק דבר]** מלת **אֹתָם** מלמדת דלא ארץ גושן

לבד שהיה מיוחד לישראל ומלאה מישראל לבד, אלא אפילו כל ארץ מצרים ... שיצאו מרצון יעקב אביהם שישבו דוקא בארץ גושן.

(ב) חלק מבני ישראל שהתישבו ברחבי מצרים השתתפו בתרבות מצרים וזה מתואם עם **[רש"י סנה' קא, ב]** שגלוי לפני אילו הם חיים היו

רשעים [גמורים] **(יד רמה** ומביאין רעה לעולם)

אֹתָם – סלוק, מגביל לפי **[תנחומא]** גזרו עליהם לפרוש מן המטה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוול"ד) כי במצואת האמנות – תהלים קי"ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד – תמצית ההשערות: אתחנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טפחא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשירה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעיטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – ב"ב בורר לימוד אחד מרב אפרויות; פסק ו – סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצת, עקירה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצת, עקירה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.9 שמות א,א (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות א,ב: וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ בֶן יִרְבֵּה וְבֶן יִפְרָן וְיִקְצֹוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

(שמות א,ב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ - פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים, פשטא מרמז ששני הלימודים כפשט הכתוב. אפשר כי פשט (א) יהיה כפ' [רש"י] (שמות א,ב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ - בכל מה שהם נותנין לב לענות², כן לב הקדוש ברוך הוא להרבות ולהפריץ: [שפת"ח צ] ר"ל דק"ל (דקשה לו לרש"י כי פשט הכתוב) דבפסוק משמע מתוך שהיו מענין אותן לכך היו רבינן (שהענינו גרם לרבי) וכי לא סגי בלאו הכי (האם ללא הענינו לא היו מתרבינן) וע"ק (ועוד קושיה) דאדרבה עינוי ממעט פריה ורביה ועל זה פירש [רש"י] בכל כו' ר"ל לא היו מענין אותן אלא מחשבתן היה כן:

פשט (ב) יהיה כלימוד [מדרש אגדה (בובור)] (שמות א,ב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ בֶן יִרְבֵּה וְבֶן יִפְרָן. מלמד שבכל יום ויום היו מחזקים עליהם את השיעבוד כדי לכלותם והם פרים ורבים ביותר:

לפי רש"י ושפת"ח יש להסביר שפסוק זה מלמד על מחשבת המצרים לפני שהחלו לענותם בפועל, ואילו [מדרש אגדה] מלמד שכבר החלו לענותם ובצירוף פ' [רש"י] נתנו לב, היינו מלכתחילה מחשבתם הייתה לחזק את העניו מיום ליום.

[תורה תמימה] (שמות א,ב) כן ירבה וגו' - כן רבו וכן פרצו מבעי ליה, אמר ריש לקיש, רוח הקודש מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ³ [בבלי סוטה יא,א]: [תנ"ת הערה טו] כלומר, רוח"ק אומרת למצרים לא תועיל לכם כל התחכמות נגד רבויים של ישראל אלא (שמות א,ב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ בֶן יִרְבֵּה וְבֶן יִפְרָן: [תורה שלמה קכח הערה] אמר להם הקב"ה, זרעו של אברהם שאמרתי לו כה יהיה זרעך מתמעטין? כך חשבתם למעטן, חייכם (שמות א,ב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ, מה אמרתם (שמות א,ב) פְּרִי־רִבְיָהּ, חייכם, בֶּן יִרְבֵּה וְבֶן יִפְרָן. ... [תו"ש קכט] אמר להם האלהים אני אמרתי לאברהם אביהם שאני מרבה בניו ככוכבים ונאמר (ישעיהו נה,יא) בֶּן יִהְיֶה דְבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא-יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם כִּי אֲסִפְּשֶׂה אֶת-אֲשֶׁר תִּפְצְטִי וְהִצֵּלִים אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּיו: ... ואתם מתחכמים ... נראה איזה דבר עומד או שלי או שלכם מיד (שמות א,ב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ בֶּן יִרְבֵּה (שמו"ר פ"א,טו)

בֶּן יִרְבֵּה - מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שזה כעין רבוי על רבוי באופן שמעל לטבע. וְבֶן יִפְרָן - מונח אתחנן, רבוי והגבלה. אפשר כי ההגבלה היא שכל דרך ענוי לא תצלה.

וְיִקְצֹוּ - זק-גדול, ענין בעל שלוש נקודות כאשר אפשר ששתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר. רש"י (טט - המצרים) קצו בחייהם כלומר המצרים מאסו בחיי עצמם, והסיבות לכך:

רש"י (א) ורבותינו דרשו כקוצים היו בעיניהם. [תורה שלמה (קלא) (קלב) מדרש הגדול] אמר ר' יוחנן שהיו (בני ישראל) דומין ביניהם כקוצים.

(ב) [יוסף דעת על רש"י] (שמצרים) היו בעיני עצמם כקוצין המושלכים בין הנטיעות. (ג) [זהר ח"ב י"ח] דהוו מתעקצי ממלאכי השרת כהני קוצי דמעקצי בהו אינשי.

מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל - 17 מופעים בתנ"ך, תמיד בסוף חצי פסוק, היינו בטעמים טפחא מונח אתחנן או טפחא מרכא סלוק. [זוהר ח"ב שמות דף ב,א] מהו עם בני אלא (שמות א,ט) עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ממש מההוא (שמות א,א) יִשְׂרָאֵל (היינו יעקב) דלעילא דחשיבו דעם בני ישראל הוו ולא עם יי' וכתוב וְיִקְצֹוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל ולא כתיב מפני [דף יז עמוד ב] עם בני ישראל אלא מפני בני ישראל ממש.

מפירושים אחרים על [זוהר ח"ב שמות דף ב,א] רוצה לומר שכולם בודאות בני יעקב - ישראל אבינו ולא התערבו במצרים. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - מרכא סלוק, בתפקיד רבוי והגבלה, מלמד שכל ישראל הגבילו עצמם מחיתון עם המצרים.

מִפְּנֵי - טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיון מהכתוב אחריו, ובתפקיד התפשטות האפיון שמאחריו לכתוב לפניו היינו למלת וְיִקְצֹוּ. מזה יובן הסבר נוסף ל-וְיִקְצֹוּ מפני שבני ישראל נשמרו מחיתון עם המצרים, לכן זה הפריע מאד למצרים.

שמות א,טו: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִי־לִדְתָה הָעִבְרִית

(טט: לפי הבנה פשוטה היות וכל הענויים עד פסוק (א,טו) לא מנעו את התרבות בני ישראל, פרעה ציווה למילדות העבריות להרוג את הבנים הזכרים מיד אחרי הלידה. תיב"ע מלמד שהצווי היה כדי להמית את מחריב ארץ מצרים שיוולד בעדת ישראל). תוכן האמירה למילדות נמצא רק בפסוק (א,טו) לכן אפשר ש-וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם - פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן בתפקיד הוא שתי אמירות, פשטא מלמד על פשט הענין ו-[תורה שלמה בהערה קנה] הביא ראיות אחדות שפעמיים ויאמר בא למדרש.

(שמות א,טו) וַיֹּאמֶר - (א) לא למילדות אלא להכמי מצרים לפתור את חלומו המובא ב-[תיב"ע] או חלומו המובא ב-[תורה שלמה קנה] (ב) אמירה למילדות, שלפי (שמות א,טו) וַיֹּאמֶר - רביע, בתפקיד ארבע מרמז לארבע אמירות למילדות.

[כתר יונתן] (תרגום של תיב"ע) [(שמות א,טו) וַיֹּאמֶר] פרעה ישן היה, ראה בחלומו והנה כל ארץ של מצרים עומדת בכף מאזניים אחד וטלה בן כבשה בכף מאזניים אחד והייתה כורעת כף מאזניים מטלה בתוכה. מיד שלח ויקרא כל חרטומי מצרים ויגד להם את חלומו מיד פתחו פיהם ייניס וימברס ראשי החרטומים ויאמרו לפרעה בן אחד עתיד להיות נולד בעדתם של ישראל שעל ידו עתידה להחריב כל ארץ של מצרים (טט: עד כאן לא בתוכן הפסוק) ובעבור כן ייעץ פרעה מלך של מצרים למילדות היהודיות ששמה של אחת שפרה היא יוכבד ושמה של השניה פועה היא מרים בתה:

[תורה שלמה קנה] ע"פ [ילקוט נר השכליים] בשעה שנתעברה אמו של משה באותו הלילה חלם פרעה שנפלו כוכבי מצרים מן השמים וכנסן אחד מישראל לחיקו והשליכן לים, ומיד אמר פרעה לחרטומי מצרים ועשו באסטגנינותם ואמרו זה בן במעי אמו ואינו נלקח אלא במים. והם לא ידעו שעל מי מריבה הוא נידון ומיד גזר פרעה (שמ' א,כב) פְּלִי־בֶן הַיְלֹוד הַיֵּאֲרֶה פְּשִׁלְיָהּ וְכָל-הַבָּת פְּתִיזוּ: ס פ' [רש"י] (שמ' א,טו) שאמרו לו אצטגניניך שעתיד להוולד בן המושיע אותם (טט: בלי הסבר מדוע הגיעו לאמר זאת לפרעה) [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (שמות א,טו) תניא וְשֵׁם הָאֶחָת שִׁפְרָה [זו יוכבד, ולמה נקרא שמה שִׁפְרָה], שמשפרת את הולד, ...

וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פּוּעָה. זו מרים בת יוכבד, שהייתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל,

הסבר לאופנים השונים להתגלות הנבואה על לידת מושיען של ישראל. יצאה מהקב"ה נבואה לעולם על לידת מושיען של ישראל. פועה זכתה לידיעה אמיתית ברוח הקודש. לפרעה התגלה הדבר בחלום של חורבן מצרים ובגלל המאזניים דומה רעיונית לנאמר ב-[דניאל (כה), ודָגְהָ כְּתָבָה דִּי רִשְׁמֵי מְנָא מְנָא תְּקַל (שקלו מעשיו) וּפְרָסִין: [רש"י] פרסה מלכותך ונתנה לפרס ומי היינו חורבן בכל. חרטומי מצרים הגיעו למסקנה שהמושיע ילקח במים ולא על חורבנה המלא של מצרים שיהיה בים סוף כמו שנדרש ב-[ילקוט נר השכליים] " והשליכן לים "

[תורה שלמה קנו, מדרש הגדול, הערה קנו גמ' ע"ז כ"ו,א עם קצת שינויים] (שמות א,טו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִי־לִדְתָה הָעִבְרִית ,

ב"ה טוב טעם דעת למדני (טטו"ל) כי במצואת האמנה – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד – א"א – התשפ"ד: תמצית ההשקפה, איתן, סלוק – טוף-פסקו (נקראים ספרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – טרשא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב"ש ששניה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מנתיב מסוים; מקף – כד"ל בורר לימוד מרב אפשריות; פסקו – סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הננין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-גדול בחצי פסקו – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא וואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה – שכהה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה – שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

תנו רבנן (הגבלות על מילדות) בת ישראל לא תילד את הנכרית מפני שמילדת בן לע"ז ונכרית לא תילד את בת ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים נכרית מילדת את בת ישראל בזמן שאחרים עומדים על גבה אבל לא בינה לבינה, ור' מאיר אמר לך אפילו אחרים עומדים על גבה לא. זמנין דמותבא ליה ידא על אפותיה (טט):לפעמים שמה ידה או אצבעה על אפו, ולר' מאיר על מוחו) וקטלה ליה.

(שמות 15,ט) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִינֵהוּת . לְמִינֵהוּת – טפחא ללא מרכא לפניו, בתפקיד עוצר – פסקא טעמא מהכתוב אחריה, ובתפקיד התפשטות אפיון ממנה אל הכתוב לפניו. באופן קריאה זה יוסבר שבאמירה של מֶלֶךְ מִצְרַיִם למילדות כפי שכבר הוזכר יש רבוי אמירה הנרמז בטעם מונח של מלת מֶלֶךְ אמר אמירה למילדות סתם, ופי' [אברבנאל (א,טו-טז)] שהיו מצריות כי לא בטח שהעבריות תבצענה את גזרתו ורמזו להן להשתדל להמית הילדים (ראה ר' מאיר להלן). ולענ"ד ע"פ טעם טפחא במלת לְמִינֵהוּת היו מילדות מצריות ועבריות. אלא לפי [מדרש הגדול] אסרו חכמים לנכריות לילד עבריות ללא בני ישראל שיעמדו על גבן, ור' מאיר אוסר בכלל מפני שהמילדת הנכרית מעבירה ידה על פי הנוולד או מוחו, בלי שישגיחו בה אפילו העומדים על גבה.

(שמות 15,ט) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִינֵהוּת – טפחא בתפקיד כפותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו. הַעֲבָרִית – אתנח כהגבלה.

כאשר שתי המלים ביחד אז מדובר על "מילדות עבריות" ומה-[מדרש הגדול] נלמד שלכולי עלמא מילדות עבריות מוגבלות לילד בנות ישראל ולא תילדנה נכריות. כאשר טעם טפחא בתפקיד עוצר – פוסק, אז המילדות הן הנכריות וההגבלה עליהן במחלוקת. ר' מאיר אומר שלא תילד את בת ישראל גם כאשר אחרים עומדים על גבה, וחכמים אומרים שנכרית מילדת בת ישראל כשאחרים עומדים על גבה.

שמות א,טז: וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֵךְ אֶת־הַעֲבָרִית וְרֵאִיתָ עַל־הָאֲבָנִים אֲסֶיֶן הוּא וְהַמֶּטֶן אֵתוֹ וְאִם־בַּת הוּא וְנָחָה: **[כתר יונתן]** (תרגום של תיב"ע) **(שמות א,טז)** ויאמר כאשר שהייתה מולידות את היהודיות ותיראנה על המשבר אם בן זכר הוא תמיתון אותו ואם בת נקבה היא ותחיה:

[שמות רבה (וילנא) שמות פ"א,י"ד] **(שמות א,טז)** וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֵךְ אֶת־הַעֲבָרִית. למה צוה להרוג אותם על ידי המילדות, כדי שלא יתבע הקדוש ברוך הוא ממנו ו(אלא) יפרע מהן, וְרֵאִיתָ עַל־הָאֲבָנִים, מקום שהולד נפנה בו (אחרי הלידה), ... אֲסֶיֶן הוּא וְהַמֶּטֶן אֵתוֹ, אמר להם אם זכר הרגו אותו, ואם נקבה אל תהרגו אותה, אלא אם חיתה חיתה ואם מתה מתה, אמרו לו מהיכן נדע אם זכר אם נקבה, א"ר חנינא סימן גדול מסר להם אם פניו למטה דעו שהוא זכר שמביט באמו (טט: היינו) בארץ שממנה נברא, וכשהוא פניו למעלה היא נקבה, שמבטת בכרייתה בצלע (טט: מאדם הראשון), שנאמר (בר' ב,כא) וַיִּקַּח אִשָּׁת מִצַּלְעָתָיו, **(שמות א,טז)** וַיֹּאמֶר – רביע, בתפקיד ארבע אמירות (א) צווי זכר הרגו אותו (ב) ואם נקבה אל תהרגו אותה, אלא אם חיתה חיתה ואם מתה מתה, כלומר לא להשתדל להצילה וזה בניגוד לנדרש ב-[רש"י] ו-[לקח טוב] משם המילדת שפִּיחָה - זו יוכחד על שם משפחת את הולד (כגון הנאמר במשנה שבת לא מעצבין את הקטן בשבת). (א) ו-(ד) אלו שני הסימנים ללידת זכר כמובא ב-[מדרש אגדה (בבבא)] **(שמות א,טז)** (א) וְרֵאִיתָ – טפחא בתפקיד שני עַל־הָאֲבָנִים. סימן גדול מסר להם אותו רשע, אמר להם מי שמעוברת בזכר מצוננת כאבנים: וְהַמֶּטֶן אֵתוֹ. (ד) וסימן גדול מסר להם אמר להם אם הוא זכר פניו למטה, ואם נקבה פניה למעלה: לעומת **[שמות רבה]** שבו סימן (ג) הוא כללי ולא סימן לזכר.

בְּיַלְדֵךְ אֶת־הַעֲבָרִית – פשטא מקף זקף-קטן, שני לימודים בפשט. (א) **[אברבנאל]** סבר שמילדות מצריות מילדות את העבריות. ופרעה סבר שהמצריות תמְתָנָה את הבנים והן לא עשו כן, **[המהרש"א]** מילדת מצריות ועבריות (ב) המילדות העבריות לא יעשו הצווי. אפשר שיש כאן שני לימודים בענין אין שליח לדבר עבירה ולשפיכות דמים יש שליח לדבר עבירה. נדרש ב-[**שמות רבה פ"א,י"ד**] (פרעה) צוה להרוג אותם על ידי המילדות, כדי שלא יתבע הקדוש ברוך הוא ממנו ו(אלא) יפרע מהן, בין הפוסקים יש ברור המבוסס על (בר' נח טו) שפִּיחָה עַם הָאֲדָמָה דָּמָו וַיִּשְׁפָּךְ וְעַל **(שמות א,טז)** וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֵךְ אֶת־הַעֲבָרִית האם בבן נח מתקיים דאין שליח לדבר עבירה כמו בישראל והעבירה שלו ולא של המשלח אע"פ שצווה את השליח לבצע העבירה או האם בבן נח יש שליח לדבר עבירה והעבירה של המשלח המצווה לבצע העבירה. הסביר ה-[**ימי שלמה הלכות שלוחין ושותפין פרק ב**] כי כבר עמד על זה הרב פרוש דרכים (=המשנה למלך) ז"ל בדרך האתרים דרוש ב' בסתירת המדרשים הנ"ל גם מסוגיית דפ' זה בורר הנ"ל, ולחלק יצא אין שפיכות דמים למדי אחרונא (עבירה אחרת) כדי לישב סוגיין שו"ת שם ודלא כמ"ש המחנה אפרים ז"ל דלדידיה לא מחלקא ליה הכי וכמבואר. **[אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, בן נח]** בן נח שהרג על ידי שליח, חייב, שנאמר: (בר' נח טו) שפִּיחָה עַם הָאֲדָמָה דָּמָו וַיִּשְׁפָּךְ, היינו שופך דם האדם על ידי אדם אחר והוא שליח¹⁰⁵, שכל אלה שופכי דמים הם ועון הריגה בדם, ואפילו בישראל חייב על כל פנים מיתה-בידי-שמים* והמלך רשאי להרגם¹⁰⁶. בן נח חייב בין שהרג ישראל ובין שהרג נכרי¹⁰⁷. אף על פי שבשפיכות דמים נאמר בבן נח איש: (בר' נח טו) מִיַּד אִישׁ אֶחָיו אֶדְרֹשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם: ¹⁰⁸, אף בת נח שהרגה חייבת, שנאמר: (בר' נח טו) שפִּיחָה עַם הָאֲדָמָה, מכל מקום¹⁰⁹. **[הערות]** 105. בראשית רבה פ"ד. ועי' רמב"ם רוצח פ"ב ה"ב, ועי' אין שליח לדבר עברה: בידי שמים. 106. עי' רמב"ם רוצח שם ה"ב – ה"ד ומאירי סנהדרין ע"ב,מכות ט"א. 107. סנהדרין ע"ב,א. 108. בראשית ט"ה. 109. סנהדרין שם ב'?

טט: פרעה סבר שבבני נח אין שליח לדבר עבירה ולכן המתת הולדות והעוברים תתלה במיתים ולא במַצְנָה. והתורה צוותה בן נח שהרג על ידי שליח, חייב (בר' נח טו) שפִּיחָה עַם הָאֲדָמָה – טפחא בתפקיד לרבות על המבצע את השולח המַצְנָה.

עַל־הָאֲבָנִים – מקף בורר בין משמעות המלה **הָאֲבָנִים** כפ' [רש"י] (א) **עַל־הָאֲבָנִים** – מושב האשה היולדת, ובמקום אחר קוראו משבר, ובין מלה זהה (כפ"ר) בהמשך אבל היא כלי אחר) וכמוהו (ירמיהו יג) עֲשֵׂה מְלָאכָה עַל־הָאֲבָנִים: מושב כלי אומנות יוצר חרס: **(שמות א,טז)** אֲסֶיֶן הוּא וְהַמֶּטֶן אֵתוֹ וְאִם־בַּת הוּא וְנָחָה:

[באר מים חיים] ... וכשנכנס עמם בדברים אז **(שמות א,טז)** וַיֹּאמֶר עַל־הָאֲבָנִים שנית בְּיַלְדֵךְ אֶת־הַעֲבָרִית וְרֵאִיתָ עַל־הָאֲבָנִים אֲסֶיֶן הוּא כנזכר שרק בן אחד הוא מבקש בעת הזאת וְאִם־בַּת הוּא וְנָחָה שמקפיד על בנות ישראל והכל להראות כי טובה הוא מבקש לא רעה. ... ואח"כ פירש שפרעה צוה גם למילדות מצריות להרוג כל זכר במצרים כמו שאח"כ גזר על כל זכר הנוולד במצרים להשליך ליאור.

(שמות א,טז) אֲסֶיֶן – מקף כבורר בין (א) כלל הולדות הבנים (ב) ולד מסוים שהוא מושיען של ישראל. יש המפרש שפרעה צווה להמית את הולד המסוים אבל מפני שלא ידעו להבחין בו, הצווי חל על כל הבנים.

(שמות א,טז) אֲסֶיֶן הוּא וְהַמֶּטֶן אֵתוֹ – מרכא פשטא מונח זקף-קטן, תבנית טעמים העשויה ללמד על לפני לפניו, קושר גזירת אֲסֶיֶן הוּא וְהַמֶּטֶן אֵתוֹ אל גזירת עבודת הפרך ב-[א,י"ד] שמטרתו למעט את ישראל ואת מושיעם

[רש"י] וְנָחָה – ותחיה: – סלוק כהגבלה, אם חיה מאליה תנו לה לחיות, אם צריכה רפואה הניחו ואל תשפלו בה, והמילדות שפרו אותן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנת, סלוק = טוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-ב' כ' בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[הפלת עובר טריפה / הרב נ' גשטטנר] נפטר ממיתה בידי בית דין, דנפש ישראל אינו ראוי שיהרג בב"ד משום עובר, אבל חייב בעונש בידי שמים. ועפ"ז אמרתי לפרש באגדה על (שמות א,טו) **וַיֹּאמֶר בְּיָלְדָךְן אֶת־הַעֲבֻרִיּוֹת** וגו'. ביאר המהרש"א סנהדרין (נו): דפרעה לא צוה למילדות המצריות להרוג את העוברים שהרי בן נח מצוה על העוברין, אבל למילדות העבריות אמר שהותר לכם להרוג את העובר, והיינו **וַיֹּאמֶרן עַל־הָאֲבָנִים** קודם שיצא לאויר העולם **אִם־בֵּן הוּא וְהַמֶּתֶן אֹתוֹ** עכ"ד. ולדרכנו יש לפרש (שמ' א,יז) **וַתִּירָאן הַמִּנְלֹת אֶת־הָאֱלֹהִים** דגם ישראל אף שאינו נהרג על העוברים מכל מקום חייב דיני שמים וכמו שהוכחנו מדברי המכילתא, היינו (שמ' א,יז) **וַתִּירָאן הַמִּנְלֹת אֶת־הָאֱלֹהִים** שיראו מדין שמים ואף שאין עליהן עונש בשר ודם, ולכן **וַתַּחֲנִינן אֶת־הַיְלָדִים**: **וְאִם־בַּת** – מקף (א) בת מסוימת (ב) כל הבנות. כאן התורה מברר משמע כל הבנות.

ב"ה טוב טעם ודעת ומצוינותו כי במצוינותו ק"ט, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = סדא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעמיט חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כ"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.10 שמות א,א (התש"פ) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות שמות א,ז: ותיראן המינלדת את-האלהים ולא עשו פאשר דבר אליהן מלך מצרים ופתחיין את-הילדים:

[ערבי נחל ויקרא שבת הגדול - דרוש א] אמנם יש מבחן אחר דיצאו מכלל בני נח, דאיתא פלוגתא במדרש, חד אמר משה לא היה מדבר עם הקב"ה בכל עת שרצה, ורבנן פליגי. ואיתא למה זכה לזה, לפי שקודם לידתו מסרה אמו את נפשה על ישראל כמו שכתוב **(שמ' א,ז) ופתחיין את-הילדים**, וידוע **[רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ב]** דבן נח אינו מצווה על קדוש השם, ודעת הרבה פוסקים **[רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"א]** דמי שדינו לעבור ולא יהרג, ונהרג ולא עבר נענש ומתחייב כנפשו. א"כ מדחזינן הברל בין נבואת משה, לאהרן ומרים, עבור המסירת נפש של אמו, על כרחך דדין ישראל להם (למילדות שמסרו נפשן במצב שעלולות היו להיהרג על אי מילוי הוראת מלך), **(שמ' א,ז) ותיראן המינלדת את-האלהים** – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן רומז לשני לימודים. מהפך פשטא רומז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. **[לימוד א]** לפי **[ערבי נחל]** המילדות היה להן דין ישראל ולא דין בני נח ולכן היו חייבות למסור נפש במצב שהיו עלולות לההרג על אי מילוי הוראת מלך. **[לימוד ב]** הרחבת הפשט על יראתן **את-האלהים** – מקף בורר בין "האלקים" במשמע דין ובין משמע רחמים בדין". מלת "את" מרבה בבקשת "רחמים בדין". ברוב הגירסות **האלהים** אות "ה" מוטעמת מתג, גירסת שו"ת **האלהים** – מונח זקף-קטן במלה אחת בתפקיד מידה (י"ח מל"ב מידות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, מלמד שיראו את השם בכל מעשיהן.

(שמ' א,ז) ותיראן המינלדת את-האלהים ולא עשו - ... זקף-קטן ... זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין סלוק ... אתנח) רמז לכעין הקש מחסד אברהם איבנו לחסד שעשו המילדות עם הילודים.

[שמות רבה (וילנא) פר' שמות א,טו] ד"א (שמ' א,ז) ותיראן המינלדת, קשטו עצמן למעשה זקנן, זה אברהם כמה שהקב"ה מעיד עליו **(בר' וירא כ"ב)**, **ק"ו עתה יציעי פיי-יבא אלהים אמה וגו'**, אמרו אברהם איבנו עליו השלום פתח לו פונדק והיה זן את העובדים ואת השבים בני אדם ערלים, ואנו לא דיינו שאין לנו להאכילן אלא להרוג אותן (ט: בתמיהה, אלא) אנו נחיה אותן, כיון שראה פרעה שלא עשו גזירתו שלח וקרא אותן, הדא הוא דכתיב **(שמ' א,יח) ויקרא מלך-מצרים למינלדת**.

[תורה תמימה (=ת"ת)] (שמ' א,ז) פאשר דבר אליהן - להן מבעי ליה, א"ר יוסי ב"ר חנינא, מלמד שתבען לדבר עבירה ולא נתבעו⁽²⁾ [סוטה י"א ב']:

[תו"ת הערה כז] פיי[רש"י בבלי סוטה י"א,ב] ד-**אליהן** משמע על עסקי ביאה מלשון ויבא אליה, עכ"ל, ופ"י זה דורש באור, ואפשר לומר ע"פ מ"ד ב-[יומא ד' ב'] עה"פ **[במ' נשא ז,טא]** **וישמע את-הקול מדבר אליו** לו לא נאמר אלא אליו משה שמע וכל ישראל לא שמעו, ופירש"י משום דלשון **אליו** משמע ש- **אליו לבדו נמשך הקול**, יעו"ש. ולפי"ז י"ל דמדלא כתיב כאן כאשר דבר להן, אלא **אליהן**, משמע שרק הן **לבד** שמעו הדבור, וא"כ היה מדבר **אליהן** בלחש, ודרשו שתבען לדבר עבירה, והיינו שדבר דברים מכווערים. ונראה דכלל הדרשה הוא עפ"י מה דק"ל ב-[ב"ב ק"ט ב'] דתולין את הקלקלה במקולקל, ולכן רגילין חז"ל לתלות ענינים מגוונים באנשים בעלי מדות מגוונות, וכעין משי"כ הרא"ש בפירושו ל-[נדרים ס"ד ב'] במ"ש שם של מקום שנאמר נצים נציבים אינו אלא דתן ואבירם דמפני שהיו ידועים לבעלי מחלוקת ומדות מגוונות תולין כל עניני מחלוקת בהם, ועיין מזה ביתר באור לקמן בפסוק וירא והנה שני אנשים עברים נצים, ולולא כל זה (הפירוש שדבר עמן בלחש כי קראן לדבר עבירה) היה אפשר לומר כאן דלכן דבר **אליהן** בלחש כדי שלא ישמעו בני ישראל מזה (מהקשר של פרעה למילדות ולכן) ולא יקראו אותן, למילדות (אל המילדות):

(שמ' א,ז) פאשר דבר אליהן – תביר מרכא טפקא, מרכא טפקא מרמז לקבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן מדיבור פרעה ב-[שמ' א,טו], מענין המתת ילודים זכרים בבני ישראל לדיבור בעבירה אחרת, כמאמר חז"ל תולין הקלקלה במקולקל. עתה נבוא להסביר את **(שמ' א,ז) פאשר** – תביר ממעט חלק מקבוצת הפרטים הזאת שלא יחול עליו הלכה או ענין כלשהו.

[תורה שלמה קפא] (שמ' א,ז) ולא עשו פאשר דבר אליהן מלך מצרים ראה את הדבר כאילו נעשה, מכאן אמרו, אומות העולם נתפסין על המחשבה [כמו] (מי) שנעשה, אבל ישראל אין נתפסין עד שיעשה מעשה על ידיהן. **[סדר אליהו רבה (פ"ז) פ"ח]**

[תורה שלמה הערה קפא] ראה בתורה שלמה בראשית פל"א אות נ וצרף לכאן והפירוש הוא שפרעה נענש על מחשבתו הרעה כאלו נעשה מפני שהיה בטוח שהמילדות יעשו רצונו. אמנם הסמך של הדרש על הפסוק צריך בדיקה. – מוצע לומר כי הסמך של הדרש מרומז בטעם תביר של **(שמ' א,ז) פאשר** למעט את פרעה מהנאמר **(שמ' א,ז) ולא עשו** ולגביו מחשבתו ודיבורו נחשב כעשוי. **(שמ' א,ז) ולא עשו** - מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני דברים (א) הפשט (שמ' א,טו), מענין המתת ילודים זכרים בבני ישראל (ב) העבירה ששידל אליה פרעה במלת **(שמ' א,ז) אליהן**. טעם מונח במלת **(שמ' א,ז) ולא** עשוי להוסיף אפיון – הרחבה כלשהי בלפחות אחד משני הדברים המרומזים בטעם זקף-קטן.

[שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א,יד] (שמ' א,טו) ויאמר בן-לך את-העבריות, למה צוה להרוג אותם על ידי המילדות, כדי שלא יתבע הקדוש ברוך הוא ממנו ויפרע מהן, הצעת הסבר נוספת לתבנית הטעמים של **(שמ' א,ז) פאשר דבר אליהן** – תביר מרכא טפקא, מרכא טפקא מרמז לקבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן פרעה רצה לרבות מקולקלים ע"י קלקול המילדות בעבירה. עתה נבוא להסביר את **(שמ' א,ז) פאשר** – תביר ממעט חלק מקבוצת הפרטים, כאן קבוצת המקולקלים, שלא יחול עליו הלכה או ענין כלשהו. כאן ביקש פרעה למעט עצמו מהריגת הילדים, כדי שיתלה קלקול הריגת הילדים במילדות מקולקלות. **[שמות רבה (וילנא) פר' שמות א,טו] ... וכי מאחר שלא עשו כאשר דבר אליהן אין אנו יודעין שקיימו את הילדים, למה הוצרך הכתוב לומר (שמ' א,ז) ופתחיין את-הילדים**, יש קילוס בתוך קילוס לא דייין שלא קיימו את דבריו אלא עוד הוסיפו לעשות עמהם טובות, יש מהם שהיו עניות והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהם של עשירות ובאות ונותנות לעניות, והן מחיות את בניהן, הוא שכתוב **(שמ' א,ז) ופתחיין את-הילדים**, ד"א **(שמ' א,ז) ופתחיין את-הילדים**, יש מהם שראויים לצאת חגרים או סומים או בעלי מומין או לחתוך בו אבר שיצא יפה, ומה היו עושות עומדות בתפלה ואומרות לפני הקדוש ברוך הוא אתה יודע שלא קיימנו דבריו של פרעה, דברייך אנו מבקשות לקיים, רבון העולם יצא הולד לשלום שלא ימצאו ישראל ידיהם להשיח עלינו לומר הרי יצאו בעלי מומים שבקשו להרוג אותם, מיד היה הקדוש ברוך הוא שומע קולן ויוצאין שלמים, אמר ר' לוי הרי אמרת את הקלה אמור את החמורה, יש מהן שראויין למות בשעת יציאתן או אמן לסכך במ ולמות אחר יציאתן והיו עומדות בתפלה ואומרות להקב"ה רבונו של עולם תלה להם עכשיו ותן להם נפשותיהם שלא יאמרו ישראל הן הרגו אותן, והקב"ה עושה תפלתן לפיכך **(שמ' א,ז) ופתחיין את-הילדים**,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) ל"ט, כי במצוא האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד – א"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אלתה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגבילו, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְּקָא = טרָאָא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טַפְּקָא – קב"ש ששעיה לגזור, תור רבנות, מכל מקום; דרגא תְּבִיר טַפְּקָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טַפְּקָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טַפְּקָא – קבוצה ששעיה עם הלכה מפרטיה מניין מסוים; מְקָא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן ... חצוי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

ותחנין אלו האמהות, הילדים, ממש,

... [ותחנין] – טפחא, בתפקיד רבוי כאיתא ב-[מדרש רבה] - החייו לא רק הילדים הבריאים אלא גם שנולדו עם מומים ורפאו אותן,

[בבלי סוטה יא,ב] - תנא: לא דיין שלא המיתו אותן, אלא שהיו מספיקות להם מים ומזון:

ותחנין – טפחא, בתפקיד שנוי משמעות ע"י פתיחת טפה לקבל האפיון מהסילוק כנדרש ב- **שמות רבה (וילנא) פרשה א** ... ותחנין אלו האמהות, כמו שהחיו הילדים כך החייו האמהות. [פסיקתא זוטרא (לקח טוב)] תנא לא דיין למילדות שלא המיתו אותם, אלא שהיו מספיקות לאימותן של ילדים מים ומזון:

(שמ' א,יז) **את-הילדים** – מקף מלמד שעלולים להיולד בעלי מומים וילדים שלמים.

(שמ' א,יז) **את-הילדים** מלת **את** מרבה לידות וטעם (שמ' א,יז) **את-הילדים** – סלוק מלמד שבתפילת המילדות הגבילו שכל הנולדים נולדו שלימים ובריאים.

שמות א,יח: ויִקְרָא מֶלֶךְ-מִצְרַיִם לְמִנְלֶדֶת וַיֹּאמֶר לָהֶן מְדוּעַ עֲשִׂיתֶן הַדְּבָר הַזֶּה וַתַּחֲנִינּוּ אֶת-הַיְלָדִים:

[כתי יקר] (במ' חקת כא,יח) והבאר שהיה מספיק להם כל צורכיהם בזכות מרים שאחזה במדת גמילות חסדים, שכן נאמר (שם א יח) **ותחנין את-הילדים** שהיו מספיקין להם מזון וכו',

(שמ' א,יח) **לְמִנְלֶדֶת וַיֹּאמֶר לָהֶן** – ... זקף-קטן ... זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין סלוק ... אתנח) רמז לכעין הקש ממת גמילות חסדים של מרים לילדים למידת גמילות חסדים של הקב"ה שנתן לישראל במדבר הבאר שהיה מספיק להם כל צורכיהם, (שמ' א,יח) **וַיֹּאמֶר לָהֶן** – מונח זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים כפי' [אלשיך] (שמ' א,יח) והנה לא נעלם הדבר ממלך מצרים, **וַיֹּאמֶר לָהֶן** הנה ממה שבשב ואל תעשה נמנעתם מעשות מצותי החרשתי, אך תלונתי היא מדוע בקום עשה עשיתן הדבר הזה, (שמ' א,יח) **ותחנין את-הילדים** בספוק צרכם ותקון חיותם:

שמות א,יט: ותאמרן המינלדת אל-פרעה כי לא כנשים המצרית העברית

כי-תנות הנה בטרם תבוא אליהן המינלדת וילדו:

[ערבי נחל בראשית ויחי - דרוש ד"ה ונ"ל בדרך] ונ"ל בדרך דרש, עם דברי פרשת דרכים (דרוש יז) שמות שאמר מלך מצרים למילדות (שמ' א,יט) **בַּיְלָדֶיךָ אֶת-הָעֵבְרִיּוֹת וְרֵאִיתֶן עַל-הָאֲבָנִים** כו' (שמ' א,יט) **וְלֹא עָשׂוּ כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַתַּחֲנִינּוּ אֶת-הַיְלָדִים**, ואמר רז"ל (שמ"ר א, טו) שהיו מספיקות מים ומזון. והקשה, דא"כ כאשר אמר להם פרעה (שמ' א, יח) **מְדוּעַ עֲשִׂיתֶן הַדְּבָר הַזֶּה וַתַּחֲנִינּוּ אֶת-הַיְלָדִים**: שאל להם תרתי (שתי שאלות ב-(א,יח)), חדא על שלא הרגו, ושנית על שהיו מספיקות מים ומזון, ואם כן מה השיבו (שמ' א,יט) **כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעֵבְרִיָּת**, עדיין לא השיבו על הספקת מים ומזון. ותיריך (הפרשת דרכים) עם המחלוקת באבות שקיימו התורה, אם היה דינן כישראל או כבני נח, והנה קי"ל [סנהדרין נז ב] בן נח נהרג על העוברין, משאין כן ישראל, לכן אמר להן פרעה (שמ' א,יט) **וְרֵאִיתֶן עַל-הָאֲבָנִים** דייקא, שעדיין לא יצא הולד, ורשאים אתם להרוג הולד, כי דיין ישראל לכם ואינכם חייבים מיתה על העוברין. והנה טורנוסרופוס שאל [ב"ב י, א], אם הקדוש ברוך הוא אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסם, משל לעבד כו', והיה התשובה משל לבן מלך כו', כי ישראל קרוים (דב' ר'אה יז, א) **בְּנֵי אֲהָם לְה' אֱלֹהֵיכֶם**, נמצא א"כ לבני נח אסור ליתן צדקה (כי הם לא בנים לה'), והיינו ששאל להם פרעה בממ"נ (במי מה נפשך), מדוע עשיתן הדבר הזה, שלא הרגתם, ואם תאמרו לי שדין בני נח לכם וחייבים מיתה על העוברין (ולכן לא המתתן הילדים), א"כ מדוע (שמ' א,יח) **וַתַּחֲנִינּוּ אֶת-הַיְלָדִים** במים ומזון, הלא אסור (לישראל) ליתן לבן נח צדקה, ולכן כיון שהקשה להם על שני דברים אלו בדרך ממ"נ (מי מה נפשך), לכן היה די בתירוץ על קושיא א' (שלא המיתו הנולדים לילדות הישראליות **כי-תנות הנה** וילדו ללא נוכחות מילדת), והשיבו (שמ' א,יט) **כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעֵבְרִיָּת** כו', עכ"ד וש"י.

(שמ' א,יט) **וַתַּחֲנִינּוּ אֶת-הַיְלָדִים** – מהפך פשטא זקף-קטן, ז"ק שני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות לימוד אחד יוצא מהפשט, כאן לימוד אחד הוא ש: מה השיבו (שמ' א,יט) **כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעֵבְרִיָּת**, עדיין לא השיבו על הספקת מים ומזון. (שמ' א,יט) **כִּי** – מונח מאפשר ללמוד את הכתוב הבא וטעמיו יותר מפעם אחת **לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת** – טפחא בתפקיד כפוחתת טפה להתאפיין מהכתוב אחריה **הָעֵבְרִיָּת** ומלמד כי הכתוב **לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת** נלמד על העבריות ולא על המצריות. **לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת** – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה, כאן (למוד א) ע"פ [ת"י] כל היהודיות ... זריזות וחכמות בדעתן הן, (למוד ב) וע"פ [ספורנו] כולן בקיעות במלאכת המיילדות ויבחינו עם תעשה פעולה להמית.

(שמ' א,יט) **כי-תנות הנה** – מקף מונח זקף-קטן

(שמ' א,יט) **כי-תנות** – מקף בורר בין משמעות בעלי חיים ובין משמעות בתורה מילדות, ומשמעות בלשון חכמים יולדות

(שמ' א,יט) **כי-תנות הנה** – זקף-קטן בתפקיד שני לימודים: (א) כאן המשמעות היא הנשים העבריות מיילדות את עצמן כמו החיות ולכן המילדות לא הגיעו למצב לקיים פקודת פרעה להמית הילדים בשעת לידה, (ב) היות היולדות הן עבריות, לכן הנולדים הם עברים ולכן המילדות העבריות אינן אסורות בליתן לנולדים צדקה בהספקת מים ומזון.

(שמ' א,יט) **כי-תנות הנה** – (אתנח) מונח זקף-קטן והתוכן הוא תיאור ואחריו פעולה וכאן אפילו שתי פעולות **בְּטָרֵם תְּבִיא אֲלֵהֶן המינלדת וילדו**. תבנית העשויה ללמד אלאחריה ואלפניה.

[תרגום המיוחס ליונתן] – (שמות א,יט) וַאֲמָרְנָה לְפָרְעָה אַרְוֵם לֹא כְנָשִׁיִּים מִצְרַיִתָּא וְהוֹדִינְיָא אַרְוֵם זְרִיזוּ וְסַפְיִימוּ בְּדַעֲיִתְהוֹן הַיְנוּן קַדָּם עַד לֹא יִמְתִּי לְנוֹתְהוֹן שִׂיתָא הַיְנוּן פְּלִיזוּ עֵינֵיכֶן בְּצִלְיָהּ מְצִלְוֹ וּבְעֵינֵי רַחֲמֵינוּ מִן קַדָּם אַבְוֵהוּן דְּבִשְׂמִינָא וְהוּא שְׂמַע פְּקָל צְלוֹתְהוֹן מִן יַד הַיְנוּן מְתַעֲנִיזוּ וְיִלְדוּן וּפְרָקוּן בְּשִׁלְם: [כתר יונתן] (שמות א,יט) ותאמרנה המילדות לפרעה כי לא כנשים מצריות היהודיות כי זריזות וחכמות בדעתן הן לפני עד לא תבוא אליהן המילדת הן תולות עיניהן בתפילה מתפללות ומבקשות רחמים מן לפני אביהן שבשמים והוא שומע בקול תפילתן מיד הן נענות ויולדות ונושעות בשלום: [חומש דעת תבונה ע"פ רבינו יונה – שמות הרב יצחק בן שושן ע' 25 (אוצר החכמה)] ועל מ"ש (שמ' א,יט) **כי-תנות הנה** וכו', כתב תרגום יונתן בתרגום לשונו ללשון הקודש שהן זריזות וחכמות בדעתן ולפני שתבאנה להן המילדות הם תולים עיניהם לה' בתפילה ומבקשות רחמים על עצמם מאביהם שבשמים והוא שומע תפילתם ויולדות ונאלות בשלום.

(שמ' א,יט) **כי-תנות הנה** בלימוד לאחריה מלמד כי העבריות מתפללות לה' וה' שומע תפילתן ויולדות בשלום גם בלי מילדת.

בלימוד אלפניה מלמד על הכתוב אלפניה **כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעֵבְרִיָּת** המצריות אינן מתפללות אל ה' ולכן הן צריכות בדרך הטבע למילדות שתעזורנה להן ללדת.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד מלמד מלמד - תהלים קי"ט, ט"ט; טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; תמצית ההשקפה: אתחנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל, מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרוא - שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשורה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מניין מסוים; מקב - בר' בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדר שנוח, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זק-קטן - 2; זק-גדול - 3; רביע - 4; מנה רביע - לפחות 4; זק-קטן ... זק-קטן ... חצוי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואזלא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.11 שמות א,א (התשפ"א)

שמות ב,יד: וַיֹּאמֶר מִי שְׁמִי לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ עָלֵינוּ הֲלִהְרַגְנָה אֲפֵה אִמֶּר פֶּאֶשֶׁר הִכְנַת אֶת-הַמִּצְרַיִם וַיִּרְא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲפֹן נִדְבַע הַדְּבָר:

(שמות ב,יד) וַיֹּאמֶר - תלישא-גדולה (תלשא), כעין שיעור אלפניו ולאחריו. אלפניו מוצע לשיעור זמן שאב יכול להכות בנו, או רב יכול להכות תלמידו. תפקיד תלשא לכתוב אחריו שיעור זמן הגאולה, מבין האפשרויות הבאות מברית בין הבתרים, או מלידת יצחק, או מירידת יוסף למצרים, או מגלות מצרים, מתאים בקירוב מיום נשואי יעקב ולאח. כי ההמשך **מי** - מונח **שְׁמִי לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ** - גרשיים קדמא מהפך פשטא, תבנית של תחילת פעולה, השעיתה, והמשכה בעתיד, כאן רוצה לומר התגלות מוקדמת מדאי של משה כגואל, השעית הגלוי עד להתגלותו בק"ץ שיקבעו הקב"ה, 400 שנה מלידת יצחק עד ליציאת מצרים, אם יעקב היה בתחילת שנתו (63 + 14 + 7) ה-84 ביום נושאו את לאה, שזה היה 143 שנה מלאות מלידת יצחק, אזי גי' מלת **וַיֹּאמֶר** העולה 257 משלימה את ה-143 שנה המלאות ל-400 שנה. והדבר נאמר ע"י אחד מבין דתן ואבירם מבני בניו של ראובן בכור יעקב ולאח, שנולד בתוך השנה של נישואי יעקב ולאח. ע"פ [ספר הפרשיות, הרב כ"טוב] הם טוענים לכבוד אביהם ושמוזנו הבכור היו אמורים לצאת מלכות וכהונתו. ומספר השנים 257 משנת לידת ראובן עד 400 שנה עשוי לרמז לטענתם כי צאצא של ראובן צריך להיות המנהיג.

שמות ב,טו: וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲהוּ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגוֹת אֶת-מֹשֶׁה וַיִּכְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲהוּ וַיֵּשֶׁב בְּאֶרְצֵי-מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל-הַבְּעָר:

(שם' ב,טו) וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲהוּ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה - מהפך פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מהפשט, כאן לפי הפירושים המובאים נראה שיוצא מן הכלל. (לימוד א) [שמות רבה (וילנא) שמות פרשה א] שעמדו דתן ואבירם והלשינו עליו, (לימוד ב) [ת"ש הערה קכב] בדברים רבה פ"ב. כיון ששמע פרעה כך אמר כמה דברים שמעתי ושתקתי כיון שהגיע על שפיכת דמים תפסו אותו. וראה בדברי הימים למשה. כנראה שמשה כבן בתיה בת פרעה היה בעל מעמד מיוחד אצל פרעה, כגון ששכנע את פרעה להעניק לבני ישראל יום מנוחה בשבת. אבל כאן **וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲהוּ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה** גם שפיכות דמים וגם שמבני ישראל הלשינו עליו, אף על פי שבא לעזרתם, ויתפרש טעם **אֶת-הַדְּבָר** - מקף כבורר בין משמעות ענין כלשהו ובין דיבור, וטעם **אֶת-הַדְּבָר** - מונח כמרה דיבורים על מעשים אחרים.

(שם' ב,טו) וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגוֹת אֶת-מֹשֶׁה. (שם' ב,טו) **וַיִּבְקֹשׁ** - טפחא בתפקיד שנוי, ע"פ [מכילתא יתרו מסכתא דעמלק פ"א] פרעה אמר תפשו את משה והעלוהו לבימה וכפתוהו והניחו הסייף על צוארו, (שם' ב,טו) **לְהַרְגוֹ** - מונח מרבה, (שם' ב,טו) **אֶת-מֹשֶׁה** - מקף בורר בין משה בשר ודם ובין מלאך באותה שעה ירד מלאך להם כדמותו של משה תפסו את המלאך והניחו את משה, (שם' ב,טו) **אֶת-מֹשֶׁה** - אתנח מגביל, סה"כ מונח אתנח רבוי הגבלות כהמשך המדרש עשאן המקום כתיים אלמים חרשים וסומים והיו אומרים לאלמים חייכן הוא משה ולא היו מדברים ולחרשים ולא היו שומעים ולסומין ולא היו רואין, כענין שנאמר (שם' ד,יא) **וַיֹּאמֶר ה' אֲלֵינוּ מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם כו'** לכן נאמר (שם' ית' יח,ד) **כִּי-אֵלֵהי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיִּצְלַנִי מִתְּרַבּ פְּרַעֲהוּ:**

(ירושלמי ברכות פ"ט ה"א (וילנא טג,א)) ... אמר רבי ינאי כתיב (שם' ב,טו) **וַיִּכְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲהוּ** ואפשר לבשר ודם לברוח מן המלכות. אלא בשעה שתפס פרעה את משה חייבו להתירו את ראשו וקחת החרב מעל צוארו של משה ונשברה. הדא הוא דכתיב (ש"ש ז,ה) **צִנְאָרְךָ כְּמַגְדֵּל הַשָּׁן** זה צוארו של משה. ר' (?) אמר רבי אביתר ולא עוד אלא שנתז החרב מעל צוארו של משה על צוארו של קוסנתירו (של המוציא להורג) והרגתו. הדא הוא דכתיב (שם' יתרו יח,ד) **וַיִּצְלַנִי מִתְּרַבּ פְּרַעֲהוּ:** לי הציל וקוסנתיר נהרג. ... הוא שהקב"ה אמר לו למשה (שם' ד,יא) **מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם או מִי יִשְׁשׂוּם אֵלַם** וגו' תמן קמת לך והכא לית אנא קאים. הה"ד (דב' ד,ז) **מי פה' אֵלֵהינוּ כְּלִי-קְרָאנוּ אֵלֵינוּ:** רבי יודן בשם ר' יצחק שיטה אחרת (הסביר בדרך אחרת) בשר ודם יש לו פטרון ... היכן הוא והיכן פטרוננו. אבל הקב"ה הציל יונה ממעי הדגה ... הציל לחנניה מישראל ועזריה מכבשן האש ... הציל את דניאל מגוב אריות ... אלא (אדם בעת צרה) לי (אל הקב"ה) יצווח ואני עונה לו מיד.

(שם' ב,טו) וַיִּכְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲהוּ - מהפך פשטא מונח זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מהפשט, כאן לפי הפירושים המובאים נראה שיוצא מן הכלל הצלה וברייחה שלמעלה מדרך הטבע. (לימוד א) הגנת גופו של משה מפני חרב המוציא להורג במדרש אחד שצוארו התקשה כשיש, מדרש אחר שמלאך בדמותו בא במקומו (לימוד ב) המשתתפים בהוצאה להורג אחזם שיתוק ומשה יצא מביניהם. **וַיֵּשֶׁב בְּאֶרְצֵי-מִדְיָן** - מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב,

(הכתב והקבלה) (שם' ב,טו) וַיֵּשֶׁב בְּאֶרְצֵי-מִדְיָן. בדברי הימים של משה יאמר כי קודם שהגיע משה לארץ מדין מלך בארץ כוש ארבעים שנה ... ושפיר אמר ר"א קצרה התורה בספור מה שקרה לו בארץ כוש, לפי שלא היתה אותה מלכות אשר בחר בה, ולא הארץ אשר ה' דורש אותה, ולכן ... הזכיר רק מה שקרהו במדין ובהר האלהים (תה' קלג,ג) **כִּי נִשְׁמוּ צִנְהוּ ה' אֶת-הַבְּרָכָה הַזֵּאת עַד-הַעוֹלָם:**

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה א] ... והיכן מצינו במשה שנתן נפשו עליהם שני' (שמות ב,יא) **וַיִּקְרָא בְּיָמֵים הַהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל-אֵשׁוֹ וַיֵּרָא בְּסַגְלָתָם** וכתיב (שמות ב,יב) **וַיִּקַּף פֶּה נֹכַח וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּרְא אֶת-הַמִּצְרַיִם וַיִּטְמְנָהוּ בַּחֹלִי:** הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו (נקראו אחיו כי ראה בסבלותם והרג נוגש מצרי שענה ישראל). ומנין שנתן נפשו עליהם שני' (שמות ב,יג) **וַיֵּצֵא בְּיָוֵם הַשֵּׁנִי** וגו' (שמות ב,יד) **וַיֹּאמֶר מִי שְׁמִי לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ עָלֵינוּ** (שמות ב,טו) **וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲהוּ** וגו' וכתיב (שמות ב,טו) **וַיִּלְכְּתוּ מִדְיָן שִׁבְעַת בָּנוֹת** ... (שמות ב,יז) **וַיִּנְכְּחוּ הָרְעִים וַיִּנְרְשׂוּם** מדינין (במצרים בגלל הגנת בני ישראל) ברח ולדינין (בהגנת בנות כהן מדין) חזר (דב' וז"ב לג כא) **צִדְקַת ה' עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם-יִשְׂרָאֵל:** הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו.

שמות ב,טז: וַיִּלְכְּתוּ מִדְיָן שִׁבְעַת בָּנוֹת

וַתִּבְאָנָה וַתַּחַד לִנְחָה וַתְּמַלְאנָה אֶת-הָרְהָטִים לְהִשְׁקוֹת צֶאֱן אֲבִיהֶן:

(שמות ב,טז) וַיִּלְכְּתוּ מִדְיָן - מרכא טפחא בראש פסוק, כעין מידת סמוכים לפסוק שלפניו, (כעין מידה כ"ב מל"ב מדות, כתוב המלמד על חבירו או שחבירו מלמד עליו). [ירושלמי ברכות פ"ט ה"א] מלמד על השגחה פרטית של ה' על יראיו. בהשגחה פרטית זאת משה ברח

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) ל"ל כי במצואת האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אלתה, סלוק – טוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהך פשטא – מוציא מפשט; מרשא – מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא – טרשא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרשא טפקא – קב"ש ששניה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעיט הלך מפרטיה מענין מסוים; מקב – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-גדול בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אולא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט, תלישא-קטנה – תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכהה; תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מפרעה וישב על באר במדין. [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה א] מלמד על מסירות נפש של משה על בני ישראל. ההשגחה הפרטית על משה ומסירות הנפש של משה באים ביחד אל (שמות ב, טו) כהן מדין ו- שבע בנות שלו, לכל אחד מהם בהשפעה מיוחדת אליו (הסבר [מלבי"ם ל-וי' ה, כא-כו] על הכתוב על-אחת)

כאן לימוד סמוכים מסירות נפש משה על בני ישראל המתגלה ב-(שמות ב, יא-טו), עוברת אל פסוקים (שמות ב, טו-טז) ומלמדת על מסירות הנפש של משה להצלת בנות מדין, (כעין (דב' ו'ה' ב'ג כא) צדקת ה' עשה בכללות) ובהשגחה פרטית הגעת משה למדין מוליכה אל התקרבות יתרו לה'.

[רש"י (שמות ב, טז) ולכהן מדין - רב שבהן ופירש לו מעבודה זרה ונידוהו מאצלם: אבל עדיין לא פנה לקבלת עול מלכות שמים. בעקבות הגעת משה למדין צפורה בת יתרו התגיירה ונשאה למשה, ובמשך הזמן יתרו התקרב לקבלת עול מלכות שמים.

(שמות ב) (יז) ויבאו הרעים ויגרושום נקם משה ויגרושם את-צאנם: (יח) ותבאנה אל-רעואל אביהן ויאמר מדוע מסרתן בא היום: שמות ב, ט: ותאמרן איש מצרי הציילנו מינך הרעים וגם-ך'לה ר'לה לנו וישק את-הצאן: (כ) ויאמר אל-בנותי ואני למה זה עזבתן את-האיש קראן לו ויאכל לחם:

ע"פ [מדרש תנחומא שמות יא] כהן מדין הניח ע"ז והרהר תשובה. מדין נידוהו, לכן בנותיו רעו צאנו, והרועים בקשו לענותן ומשה הושיען. ומשה מסביר שבגלל הריגת המצרי הוא נמלט למדין. [מדרש אגדה (בובר) שמות ב] שנאמר (ישעיה סג, יב) מוליד לימין משה, ותחלה שבא משה מצא הרועים מכים צאנו של יתרו, אמר להם ריקים, מן הדין שישקו נשים תחלה וילכו להם, ואם אינם יכולים לדלות דולים להם האנשים, מיד לא שמעו לו עמד משה על פי הבאר והמים עלו ושתו כל צאנם ובקרבם, אמר משה אוי לי שהנחתי את עמי ובאתי לדון את אומות העולם, לכך נאמר (שה"ש א, ו) כרמי ששלי לא נטרת: (שמות ב, ג) קראן לו ויאכל לחם: וכן אמר החכם (קהלת יא, א) שלח לחמך עליפני המים, ואיזה זה יתרו שהאכיל את משה, שנאמר בו (שמות ב, ג) כי מן-המים משיחהו: (אני בתיה) משיתי אותו, הוא ימשה אחרים, כאן משפחת יתרו, אח"כ בני ישראל) אמר להם (שמות ב, ג) למה זה עזבתן את-האיש קראן לו ויאכל לחם, ופרע לו הקדוש ברוך הוא, הדא הוא דכתיב (שמ' יתרו יח, יב) ויבא אהרן וכלו זקני ישראל לאכל לחם עם-יתרו משה

(שמות ב, ט) ותאמרן איש מצרי – זקף-גדול ... זקף-קטן, רמז מלמעלה למטה כדי לעורר את הלמטה לדבוק בלמעלה ואז תבוא השפעה רבה מלמעלה למטה. פסוקים (שמות ב, יז-ט) מלמדים על מהלכים של התעוררות. (א) התעוררות של משה המוסוה כמצרי מלמטה למעלה, עליית מי הבאר לקראתו עבור האומות מעורר את משה להצלת עמו. (ב) משה המוסוה כמצרי הוא שליח ההשגחה האלקית מלמעלה המעורר את הניצוץ הקדוש שבבנות יתרו לבקש להיכלל בקדוש (רעיון הלקוח מ-בני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד - טיול בפרדס, דרוש ב] היינו החיות של אות אל"ף אשר אשר במלאך (ס"מ) היא מאלופו של עולם), איסוף הברורים – העלאת מים נוקביים. [רש"י (שמ' ית' יח, יא) ... מלמד שהיה (יתרו) מכיר בכל עבודה זרה שבעולם שלא הניחת, עבודה זרה שלא עבדה: ולאיש זה נולדה בת ציפורה. בפנימיות התורה משה הוא החלק רוחני של הבל, ציפורה בת יתרו היא אחת משתי התאומות של הבל (השניה בתיה בת פרעה) ניצוץ קדוש שנפל עמוק מאד, וכאן מתחיל שובה אל מקורו. התעוררות בנות יתרו מעוררת את יתרו לדרך ה' ואח"כ הוא ומשפחתו מתגיירים. רמז לאומות העולם. ראה הסבר ב-(שמות ג, א).

[דבר מלכות שמות התשע"ט, ע' נ' ליקוטי לוי יצחק חלק א ע' א] (שמות ב, ג) איש מצרי הציילנו יוכבד אמו של משה נולדה בין החומות בכניסה למצרים. מחצית ראשונה של מלת מצרי גי' מ'צ עולה 130 רמז ללידת משה שנולד בשנה ה-130 לגלות מצרים, המחצית השניה של מלת מצרי ר"י עולה 210 בשנה ה-210 לגלות מצרים הייתה גאולת ישראל.

מוצע ללמוד בפנימיות התורה קשר בין (שמות ב, טז) ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה ובין (שמות ב, ט) ותאמרן איש מצרי. (שמות ב, טז) שבע בנות הן רמז למידות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות (חג"ת נהי"מ) אשר משפיעות חיות אלקית לעולמות בריאה יצירה עשיה וזאת התעוררות מלעילא לתתא ותאמרן מאמר המעורר את ה- איש אשר נולד בשנה מצ – גי' 130 לגלות ולשנה ר"י גי' 210 שנה שבה יוליד בפועל ישועת ישראל מגלותם

[דבר מלכות שמות התשע"ט, ע' נא, ליקוטי שיחות כרך טו שמות] מהותו של משה היא מושיען של ישראל, הוא ה"רעיא מהימנא" (רועה נאמן) המביא לידי כך שהאמונה תשפיע על מעשי ישראל בפועל. גם במקום שאין בו (טט: כביכול) ראית אלקות. ואפילו לא בהבנה ובהכרה. ... לכאורה התורה מספרת על היות משה רועה צאן שזה היה הכנה ונסיון למשה רבנו כרועה ישראל. לשם מה התורה מדגישה צאן יתרו ודווקא כהן מדין? המשמעות הפנימית היא שבצאן יתרו היו "חילי דקדושה" (=כוחות של קדושה) ומשה פעל ל"אקרבא לקדושה" (=לקרבן למקורם, לקדושה) לפיכך מדגישים צאן יתרו ... כהן מדין. אפילו הניצוצות שנמצאו אצל "כהן מדין" – כהן עבודה זרה ש"לא הניח ע"ז שלא עבדה" פעל משה "לאקרבא לקדושה"

ניצוצות קדושה מקורם בשבע? מידות ותוהו (חג"ת נהי"מ). הם מרומזים בגי' שמות הטעמים זק"ף-גדול"ל זק"ף קטן" העולה יס"ד מלכו"ת העולה תקע"ו (זה כפי שכתב אמרי נועם הרבי מדזיקוב). תבנית הטעמים הזאת נמצאת בתורה כ"ג פעמים ובכולם יש טעם נוסף בין שני הטעמים האלו. לעומת זאת תבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול נמצאת בתורה ב-ר"ב מופעים (בשני פסוקים פעמיים, בשני חצאי פסוקים). מהתבוננות בתוכן הפסוקים לענ"ד תבנית ז"ק ז"ג עשויה ליצג השפעה מלמעלה למטה, ותבנית ז"ק ז"ג עשויה ליצג ניצוץ התעוררות מלמעלה לעורר תיקון ממטה למעלה ואז באה התעוררות מלאה מלמעלה למטה. כ"ג עשוי לרמז אל כ'הן גדול שבעבודת יום הכיפורים מעורר תיקון כלל ישראל בתשובה ואז הקב"ה מקבל התשובה מכפר מוחל וסולח ומשפיע קדושה לעם ישראל ולעולם.

בפנימיות הענין שב-(שמות ב, טז) (טז) ולכהן מדין שבע בנות משל למקור ניצוצות הקדושים ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את-הקדושים להשקות צאן אביהן: הניצוצות הקדושים באו (נפלו) לבין הקליפות של הסתר העולם ודולים בו ניצוצות קדושה וממלאים רהטים היינו מקיימים את הבריאה. (יז) ויבאו הרעים ויגרושום כוחות ההסתר לא רוצים לדעת ממקורם, נקם משה ויגרושם את-צאנם: משה מתעורר לתפקידו כגואל הבריאה, להביאה אל ההבנה וההכרה לראית האלקות שהיא מקורה. אפשר שלכך מרמזים שני הזקף-גדול אשר ב-(יח) ותבאנה אל-רעואל אביהן ויאמר מדוע מסרתן בא היום: ז"ג ציורו שני יו"ד ויו"ו כרמז לגי' של שם הוי"ה יט) ותאמרן איש מצרי – זקף-גדול מונח זקף-קטן משה פעל ל"אקרבא לקדושה" (=לקרבן למקורם, לקדושה) את הניצוצות הקדושים ועמם התעלו צאן יתרו ...-ו. כהן מדין נשברה אחיזת הקליפות.

(כ) ויאמר אל-בנותי ואני למה זה עזבתן את-האיש קראן לו ויאכל לחם: עכשו מי שנפל הרחוק יותר מפני שבה ממקור גבוה יותר, (כהן מדין שלא הניח ע"ז שלא עבדה) הוא המעורר את הבריאה להידיבק אל הבורא יתברך שמו ולהתבטל אל שלווחו המשפיע בבריאה בגלוי.

ב"ה טוב טעם דעת למדני (ט"ו) כי במצוא פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, מבעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא (תפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהך פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, מבעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשויות; פסק 1 – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא טגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנה רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.12 שמות א,א (התשפ"ב) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות א,כ: גייטב אלהים למינלדת נירב העם ונעצמו מאד:

(שמ' א,א) גייטב אלהים – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן (אופן א) בשכר רוחני (א) מסיפוק ש-נירב העם, (ב) שנמצאו דוברות אמת [דעת זקנים מבעלי התוספות] (שמ' א,א) גייטב אלהים. פרש"י מהו הטובה (שמ' א,כא) ונעש להם בתיים ולא נראה כי יש פסוק מפסיק (רישא של (שמ' א,כא)) ולכן נראה לומר דקאי אותו פסוק עצמו (שמ' א,כב) והפירוש (שמ' א,א) גייטב אלהים למינלדת ממה ש- (שמ' א,א) נירב העם ונעצמו כי לפי שאמרו המילדות לפרעה (שמ' א,יט) בייחוד הנה ואינן צריכות אותו היה אומר פרעה שקרניות הם וכשראה כי רבו העם ונעצמו מאד חזר ואמר כן (כנות,אמת) המילדות דוברות כי ברור לי כי היה אחת או שתיים אינן מספיקות עם רב כזה: (ב) נמצאו שאינן שופכות דמים [בכור שור] (שמ' א,א) גייטב אלהים למינלדת נירב העם: ולא נחשדו על שפיכות דמים, שאם לא היו פרים ורבים כבתחילה היו (הישראלים) סבורים שהם (המילדות) היו עושים (שפיכות דמים), אף על פי שכל אחת יודעת שלא עשו לה רק טוב.

(אופן ב) ראב"ע ותולדות יצחק מפרשים שהרוויחו שכר מומן מסיוע בלידות רבות.

(שמ' א,א) גייטב אלהים – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד כעין מדת סמוכים מדה (כ"ב מל"ב) מדבר שחבירו (כאן הכתוב לפניו) מוכיח עליו, (שמות רבה (וילנא) שמות פר' א סי' טז) (שמ' א,א) גייטב אלהים למינלדת, מה היה הטובה הזאת, שקבל דבריהם מלך מצרים (הנשים העבריות (שמ' א,יט) בייחוד הנה בטרם תבוא אלן המינלדת ויקרוי: ולא הזיק להן, ד"א (שמ' א,א) גייטב אלהים, א"ר ברכיה בשם ר' חייא בר' אבא הה"ד (איוב כח,כח) ונאמר לאדם הן יראת אדני היא סקמה וסור מרע בינה: ס, מהו שכר היראה תורה, לפי שיראה יוכבד מפני הקדוש ברוך הוא העמיד ממנה משה שכתוב בו (שמות ב,ב) בייחוד הוא, ונתנה התורה על ידו שנקראת (משלי ד,ב) פי לקח טוב נתתי לכם ותרתי אלהים ונאמר על שמו, ונקראת על שמו, שנאמר (מלאכי ג,ב) זקרו תורת משה עבדי, ומרים יצא ממנה בצלאל שהיה מלא חכמה, דכתיב (שמ' תשא לא,א) ונאמלא אתו רוח אלהים בתקמה ובתבונה ובדעת ובכלימלאכה: ועשה ארון התורה שנקראת טוב, הוי (שמ' א,א) גייטב אלהים למינלדת, נירב העם, לקיים מה שנאמר (איכה ג,ג) מי זה אומר ומהי אדני לא צוה: אם פרעה צוה להרוג את הזכרים, מה הועיל בגזרתו (כאשר) ה' לא צוה, אלא (שמ' א,א) נירב העם ונעצמו מאד.

(שכל טוב (בבב) (שמ' א,א) גייטב אלהים למינלדת. בשתי יודיין, היטיב להן בעוה"ז והקרן קיימת להן לעולם הבא: (שמ' א,א) נירב העם ונעצמו מאד. יותר מששים ריבוא, לקיים מה שנאמר (בר' וירא כב,ז) וסרפה ארפה את-ירעה פכוכבי השמים וכחול אשר על-שפת הגם (בר' וירא כב,ז) בייחוד אברכה וסרפה ארפה את-ירעה פכוכבי השמים וכחול אשר על-שפת הגם וירש ירעה את שער אבינו: (העמק דבר) (שמ' א,א) גייטב אלהים למינלדת. שנתקבל דבריהן ושוב לא השיגח המלך עליהן כלל:

(שמ' א,א) נירב אין בהן דעת לילד בלי מילדת ולעשות כל הצורך, אבל זה היה הטבה שלא השיגח עוד: העם. כמש"כ לעיל ד' שהולידו בקטנותן, ואף על גב דלילדות קטנות לא היה מועיל הישוב של המילדות, שהרי ונעצמו מאד. שהיו בריאי עצמות כמש"כ לעיל שם, ולזה לא היה מועיל דבריהן שהיו אמותן עושות בעצמן אם ראו איה קלקול, שהרי לתקן אברי הילד כשיש קלקול ח"ו צריכין אומנת יתירה, וא"א בלי פעולת מילדת, מ"מ כבר לא השיגח עליהן:

(שמ' א,א) בטרם תבוא אלן המינלדת – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין.

(שמ' א,א) נירב העם ונעצמו – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין. מוצע לומר שכל ילוד לא נזקק למילדת. וזה תומך במאמר המילדות (שמ' א,א) בטרם תבוא אלן המינלדת – שכל ילוד נולד ללא מילדת. (העמק דבר) מסביר משדובר ברוב ילודים ולא בכל הילודים. וברוב זה (שמ' א,א) ונעצמו מפרש שמדובר בעצמות בריאות של הילודים, שנולדו מאמהות צעירות. מאד – סלוק כמגביל את תשובת המילדות לפרעה ללידות שאין בהן צורך לתקון איברים. תשובה זאת לא מתאימה ללידות של ילודים עם קלקול באיברים הדורש פעולת מילדת. אבל פרעה כבר לא השיגח בכך מפני שתשובתו על רוב לידות ללא נוכחותם השיאה אותו מלהיטפל אליהם. [אלשיך] (שמ' א,א) ונעצמו מאד. כי היו כלם נולדים עצומים ובריאים וחזקים, באופן כי לא היה מקום לחשדן כלל:

(א,א) ונעצמו – טפחא בתפקיד שנוי מתאים לפי' [אלשיך] (שמ' א,א) ונעצמו מאד. כי היו כלם נולדים עצומים ובריאים וחזקים,

(א,א) מאד – סלוק כמגביל מתאים לפי' [אלשיך] (שמ' א,א) באופן כי לא היה מקום לחשדן (של ישראל שמקיימות צווי פרעה) כלל:

שמות א,כא: ויהי בייחוד את המינלדת את האלהים ונעש להם בתיים:

(שמות רבה (וילנא) שמות פר' א סי' יז) (שמ' א,כא) ויהי בייחוד את המינלדת וגו', רב ולוי, חד אמר בתי כהונה ובתי לוי, וחד אמר בתי מלכות, בתי כהונה ולוייה ממש ואהרן, בתי מלכות ממרים, לפי שדוד בא ממרים, דכתיב (ד"ה א ב,יח) וכלב בן-חצרון הוליד את-עזובה אשה ואת-ירעות ואלה בניה גשר ושובב וארדון: עזובה זו מרים, ולמה נקראת שמה את-עזובה שהכל עזובה, הוליד והלא אשתו היתה, א"ר יוחנן ללמדך שכל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאלו ילדה, ... (ד"ה א ב,יט) ותמת עזובה ונקחלו כלב את-אפרת נתלד לו את-חור: מלמד שנחלית ונהגו בה מנהג מתה, וגם כלב עזבה ונקחלו כלב את-אפרת זו מרים, למה נקרא שמה אפרת שפרו ורבו ישראל על ידיה, מהו ונקחלו שאחר שנתרפאת עשה בה מעשה ליקוחין, הושיבה באפריון ברוב שמחתו בה, וכן אתה מוצא במקום אחר שקורא למרים שני שמות ע"ש המאורע שאירע לה, הה"ד (ד"ה א ד,ה) ולאשחור אבי תלוע הוי שפתי נשים תלועה ונערה: אשחור זה כלב לפי שאשחור בן חצרון היה, ... ומינן שדוד בא ממרים דכתיב (שמואל א י,יב) ונדוד בראיש אפרתי הנה מבית להם והיה, וכן אתה מוצא שכתוב אחד אומר ובני חלאה וגו' (ד"ה א ד,ח) וקח הוליד את-ענוב ואת-הצבקה ומשפחות אחרתל ביהרם: וקח זה כלב שקצץ עצת מרגלים ... אחרתל זו מרים, ולמה נקרא שמה כן ע"ש (שמ' בשלח ט,כ) ונצאן בליהנשים אחריה בתפסים ובמחלת: מהו משפחות זכה להעמיד ממנה משפחות, ביהרם וכתה שיצא ממנה דוד שריים הקדוש ברוך הוא מלכותו, כד"א (שמ' א ב,י) וינסעו למלכו ויבם קרן משיחו: פ.

צ"ע האם כלובי הוא כלב, או האם כלב הוא שלמה כי נאמר ב- (ד"ה" א ב,ט) (ט) ויבני חצרון אשר נולדלו את-יחזקאל ואת-הם ואת-קלובי: ונאמר ב- (רות ד, יט – כב) (יט) וינסעו הוליד את-הם ויבם הוליד את-עמינדב: (כ) ועמינדב הוליד את-נחשון ונחשון הוליד את-שלמה: (כא) (שלמון הוליד את-בעז ובעז הוליד את-עובד: (כב) ועבל הוליד את-ישי וישי הוליד את-דוד: (דעת זקנים מבעלי התוספות) (שמ' א,כא) ויהי בייחוד את המינלדת ונעש להם בתיים

ב"ה טוב טעם דעת מנדתי (ט"ו) כי במצואת האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית התשעו: אתנת, סלוק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, מעט, לא ממש; טפקא = טרנא – שני ואו רבוי ואו מתפוט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מניין מסוים; מקח – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשריות; פסק 1 – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מנה רביע – לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אצל עבדיו כדי שיראו אם הולכות (המילדות) אצל העבריות:

[תולדות יצחק] (שמ' א,כא) שפרעה העמיד בית מצרי בין שני בתי ישראל כדי שלא יוכלו להחביא הבנים.
[העמק דבר] (שמ' א,כא) ונעש להם בתיים. לא פירש הכתוב מי עשה, ללמד דשני משמעות יש בזה, אם האלהים והוא בתורת שר וכפרש"י, אם המלך והוא הכנה לגזרה הבאה אחריה: (שמ' א,כב) **כל-הבן הילוד וגו'.** והיאך ידעו מזה, אלא כאשר עשה למילדות בתים, צוה שומרים עליהן שיראו לאיזה מקום הולכות להוליד, ויבואו השומרים אחריהן ויראו מה נולד שם.
[צנור המור] (שמ' א,יז) ותיראן המלכות את-האלהים. ולא למאמר המלך. וזאת היראה היא בלב כאומר (דב' וא' ויג) **את-ה' אלתיך אלתיך תירא בלב.** ואתו מעבד בפועל. וזהו (משלי א,ז) **יראת ה' ראשית דעת.** וזהו (שמ' א,יז) **ותיראן המלכות את-האלהים בלב ולא עשו בפועל כאשר דבר אליהן מלך מצרים וענו לו בחכמה ואמרו אתה קראת לשתי נשים חכמות.** בחשבך שאין נשים חכמות אחרות זולתנו. יש לך לידע כי כל הנשים העבריות הם חיות וחכמות ואינן צריכות לזולתן. (שמ' א,כא) **נייטב אלהים למלכות נירב העם ונעצמו מאד.** באופן שהיה ירא מלך מצרים לעשות להן רע: ... ואולי על שהיראה היא בלב דקדקו רז"ל ואמרו בתי כהונה ומלכות שהוא טוב העתיד הצפון.

(שמ' א,כא) כִּי־יִרְאוּ – מקף כבורר במהות היראה בין יראת העונש בלבד שחייבים מיתה מצד אי קיום אחת משבע מצוות בני נח לא תרצח (בר' נח ט,ה) **וְאֵד אֶת־דַּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֲדַרְשׁ מִנְּךָ כִּלְתֶּנָּה אֲדַרְשֶׁנּוּ וּמִנְּךָ הָאֵלֹהִים מִלֵּ אִישׁ אֶחָיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם:** **בין יראה בלב יראת הרוממות של הבורא הכוללת יראת העונש של עבירה על מצוותיו.**

(שמ' א,כא) וַיִּהְיֶה – זק-גדול בתפקיד שלושה למודים

[אופן א] (שמ' א,כא) כִּי־יִרְאוּ הַמִּלְלוֹת אֶת־הָאֱלֹהִים יראת הא-לקים של המילדות בלב זיכתה אותן ברבוי משפחות משפיעות בישראל כמרומו בתבנית הטעמים מרכא טפקא של **(שמ' א,כא) כִּי־יִרְאוּ הַמִּלְלוֹת**, ואלו שלוש משפחות המרומזים ב-**(שמ' א,כא) וַיִּהְיֶה –** זק-גדול בתפקיד שלושה למודים) כמפורש ב-**[בכור שור] (שמ' א,כא) ונעש להם בתיים:** (ע"פ **[העמק דבר] [אופן א]**) מפרש שר המילדות) **(למוד א) עושר, (למוד ב) וכבוד, (למוד ג) ופריה ורביה,** כמו **(שמואל א כה,כח) כִּי עֲשֶׂה־נִעְשָׂה ה' לְאֹדָי בַּיַּת נְאֻמִּי.** **[אופן ב]** מפרש המשך פעולות פרעה ועמו, כמרומו ב-**(שמ' א,כא) וַיִּהְיֶה –** זק-גדול בתפקיד שלושה למודים, וכולם גרימת צער כמרומו במלת **(וַיִּהְיֶה –** במשמע וי) כמפורש ב-**[בכור שור] (למוד א) וכיון שראה שאינו יכול בצניעה, ופירסם הכל, (למוד ב) וצוה לכל עמו (כנראה להרוג זכרי ישראל בלידם, שהמילדות לא בצעו כנאמר ב (א,טז,יז)), (למוד ג) (ע"פ דעזמ"ת, בכור שור, תולדות יצחק שהעמידו בתי מצרים בין בתי ישראל) ועשאו כולם ממונים על כן שלא יוכלו ישראל להשתמר מהם. ואח"כ (א,כב) **כל-הבן הילוד תלךה תשליכהו.** בדרך הפירוש שמכוון לשכר המילדות, **(שמ' א,כא) ונעש להם –** (אתנה) מרכא טפקא בתפקיד כעין מדת סמוכים, הכתוב שלפניו מלמד עליו, **(שמ' א,כא) כִּי־יִרְאוּ הַמִּלְלוֹת אֶת־הָאֱלֹהִים** יראת הא-לקים של המילדות זיכתה אותן (בשלושה דברים הנרמזים ב-**(שמ' א,כא) וַיִּהְיֶה –** זק-גדול בתפקיד שלושה למודים) כנדרש ב-**(ש"ר פר' א,ס"י יז) רב ולוי, (למוד א) חד אמר בתי כהונה (למוד ב) ובתי לוי, וחד אמר (למוד ג) בתי מלכות,****

בדרך הפירוש שמכוון לפעולות פרעה, **(שמ' א,כא) ונעש להם –** מרכא טפקא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ריבה בפעולות כבניית בתים למצרים בין בתי ישראל, ציוה לעקוב אחרי המילדות, ציוה לעקוב אחרי לידות, **[לקח טוב] כיון שנולד בן לישראל הן מרגישים בהם, שהרי התינוק בוכה, וכיון שהתינוק בוכה תינוק של מצרי שכינו בוכה, והן מרגישים ונוטלין אותו וזורקין אותו ליאור, בתיים –** סלוק כמגביל כל פעולות המצרים נועדו להגביל את התרבות ישראל.

[בכור שור] הביא את (שמואל א כה,כח) כִּי עֲשֶׂה־נִעְשָׂה ה' לְאֹדָי בַּיַּת נְאֻמִּי. עיון ב- **עֲשֶׂה־נִעְשָׂה ... בַּיַּת נְאֻמִּי** הביאנו אל **[קובץ שיטות קמאי]** ושלבנו ב-**[רמב"ם]** המצוטט שלושה למודים המרומזים ב-**(שמ' א,כא) וַיִּהְיֶה –** זק-גדול בתפקיד שלושה למודים אפשר של 2 באופן אחד ואחד באופן אחר.

[קובץ שיטות קמאי בבלי סוטה מג,א] כתב ה- [רמב"ם הלכות מלכים "פ"ז הט"ו]] (למוד א) כל הנלחם בכל לבו בלא פחד (למוד ב) ותהיה כונתו לקדש ה' בלבד, (למוד ג) מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה ויבנה לו בית נכון בישראל. ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר (שמואל א כה,כח) **כִּי עֲשֶׂה־נִעְשָׂה ה' לְאֹדָי בַּיַּת נְאֻמִּי פִּי־מַלְאָמֹת ה' אֲדַנִּי נִלְחַם וַרְעָה לֹא־תִמְצָא בִּי מִיָּמַי: (שמואל א כה,כט) **וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדָנִי צְרוּרָהוּ בְצַרְוֹר הַסִּיִּים אֶת ה' אֱלֹהֵי.** פסק ה-**[רמב"ם הלכות מלכים "פ"ז הט"ו]]** נאמר בקשר לחזורים מן המלחמה, לפני שהתחילה המלחמה.**

דברים שפטים כח: וְנִסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדָבָר אֲלֵהֶעַם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הַזֶּה וְרָבָה הַלֵּבָב יָלָה וְנִשְׁבַּב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמַס אֶת־לֵבָב אֶתִּיו פֶּלְכָבוֹ: **(שמואל א כה,כח) שָׂא נָא לְפִשֶׁ אֶמְתָּה כִּי עֲשֶׂה־נִעְשָׂה ה' לְאֹדָי בַּיַּת נְאֻמִּי פִּי־מַלְאָמֹת ה' אֲדַנִּי נִלְחַם וַרְעָה לֹא־תִמְצָא בִּי מִיָּמַי:** **(שמואל א כה,כט) נִקְסָם אֶדָם לְרַדְפָּה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁהּ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדָנִי צְרוּרָהוּ בְצַרְוֹר הַסִּיִּים אֶת ה' אֱלֹהֵי וְאֵת נֶפֶשׁ אֲנִיָּה וְקִלְעָנָה בְּתוֹךְ קַף הַקָּלָע:**

נרחיב את **(למוד ג) על-פי תבנית הטעמים של (שמואל א כה,כח) כִּי עֲשֶׂה־נִעְשָׂה ה' לְאֹדָי –** קדמא ואזלא כעין כלל המרמז ל-**[רמב"ם הלכות מלכים "פ"ז הט"ו]] (למוד א) כל הנלחם בכל לבו בלא פחד (למוד ב) ותהיה כונתו לקדש ה' בלבד, והפרט נלמד מ- בַּיַּת נְאֻמִּי –** מונח רביע מרמז ללפחות ארבעה למודים שנציינם בלשון **[רמב"ם שם שם] (למוד א) (למוד א) ממונה רביע של בַּיַּת נְאֻמִּי** מובטח לו שלא ימצא נזק **(למוד ב) ולא תגיעהו רעה (למוד ג) ויבנה לו בית נכון בישראל. (למוד ד) ויזכה לו ולבניו עד עולם (למוד ה) ויזכה לחיי העולם הבא,**

הסבר **[קובץ שיטות קמאי שם]** הביא לרעיון שמסירות הנפש של המילדות היא בבחינת (א) לחימה בכל לבן בלא פחד (ב) וכוונתן הייתה לקדש ה' בלבד שאפשר שמרומו בטעם אתנה של מלת **הָאֱלֹהִים** שמגביל מכל כוונה אחרת, וגו' המלה העולה כשילוב שם הוי"ה בשם אדנ"י במשמע של רחמים בדין על כלל ישראל, וזה מביא אל (ג) לכן מובטח להן (למוד ג) הנ"ל ובו בית נאמן עד עולם ולגבי מרים זה קושר למלכות דוד עד עולם. אפשר שמלת **את-האלהים** מרבה תלמידי חכמים וקני אותו הדור שהמילדות נהגו על פיהם. וטעם מקף ירמו למשמעות של יראת השם ולמשמעות של יראת ואמונת חכמים.

(שמואל א כה,כח) שָׂא נָא לְפִשֶׁ אֶמְתָּה כִּי עֲשֶׂה־נִעְשָׂה – מונח תרסא, כעין שני למודים בתפקידי תרסא, (א) כמחיצה. דוד בברחו מפני שאול, שאל בעזרת אחימלך הכהן באורים ותומים מכה היותו משוח למלך ומכה ששואלים באורים ותומים למי שהצבור זקוק לו. לכן אינו בגדר "מי שחברו (אחימלך ומשפחתו) נענש (נהרגו בידי דואג כמורדים בשאול) על ידו נקרא רע ומי שהוא רע אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה" ולכן נכנס במחיצת הקב"ה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני – המצוות האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **תמצית ההשערות: אתנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהךד פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דהךא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = סתקא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשורה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דהךא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשימ – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

1.13 שמות א,א (התשפ"ג)

שמות ב,א: נגלך איש מבית לוי ויבא את-בת-לוי:

[רש"י] (שמות ב,א) ויבא את-בת-לוי - פרוש היה ממנה מפני גזירת פרעה (וחזר ולקחה. וזהו וילך, שהלך בעצת בתו שאמרה לו גזרתך קשה משל פרעה, אם פרעה גזר על הזכרים, ואתה ג"כ על הנקבות). והחזירה ועשה בה לקוחין שניים. ואף היא נהפכה להיות נערה. וכת מאה שלושים שנה היתה שנולדה בכואה למצרים בין החומות, ומאתים ועשר שנה נשתהו שם, וכשיצאו היה משה בן שמונים שנה. אם כן כשנתעברה ממנו היתה בת מאה שלושים וקורא אותה **בת-לוי**.

[שפת"ח מ] דהא מיד אחר ליקוחין זו נתעברה וילדה את משה והלא אהרן ומרים היו גדולים יותר ממשה וא"כ מתי ילדתן אלא וכו':
[שפת"ח נ] ר"ל מדכתוב בת-לוי משמע שהיתה בת דהיינו נערה:

הסבר: מדת סמוכים כעין (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (מדה כ"ג מל"ב מדות) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, כגון בין תפקידי תבנית הטעמים מרכא טפקא בראש חצי פסוק (ב) רמז ללמוד מענין מחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמז ללמוד מ- (ב) ל-(א)

בפסוק הקודם **(שמ' א,אכב) פ' [רש"י] [בבלי סוטה יב,א]** יום שנולד משה אמרו לו איצטגנינו: היום נולד (הכוונה למושיען של ישראל),

(שמות ב,א) נגלך איש – (סלוק) מרכא טפקא בתפקיד כעין סמוכין לפסוק הקודם שבו נאמר **(שמ' א,אכב) ויצא פרעה לקל-עמו**

לאמר כל-הבן תילוד ה'ארה תשליכהו וכל-הבת תחיון: פ ואף-על-פי שהפרשה הקודמת פתוחה והכתוב כאן מתחיל ענין

חדש, תבנית הטעמים מלמדת על מה שהיה ששה חדשים קודם לכן. עמרם אביו של משה לקח בליקוחין שניים את יוכבד גרושתו,

אחרי שגרשה מפני גזרת פרעה הנ"ל ב-**(שמ' א,אכב)** ומלקוחים שניים אלו נולד משה כמסופר ב-**(שמות ב,ב)**.

(שמות ב,א) נגלך איש – כתוב "איש" פלוני, תבנית הטעמים מרכא טפקא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שכיוון

שעמרם היה ראש הסנהדרין ומנהיג בני ישראל וגירש אשתו, (דעה א) **[תורה שלמה (שמ' א,אכב) רטו [מדרש דברי הימים למשה]]**

פרשו מקצתם מנשיהן (חלק מישראל עשו כמותו) ומקצתם דבקו בהן ללדת בנים ותעזובנה ילדיהן על פני השדה. (דעה ב) **[תורה**

שלמה (שמ' ב,א) א [בבלי סוטה יב,א]] עמדו כולם וגרשו נשותיהן ... עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשותיהן.

[תורה שלמה (שמ' ב,א) ז] ויבא את-בת-לוי, בלקוחין וזה הוא שאמרו ונצטוו במצרים במצוות זו מצות נישואין וגירושין **[מדרש**

החפץ כתב יד] [הערה ז] זהו שאמר ר' כו' כוונתו ל-**[מכילתא יתרו מסכתא בדחדש פ"ג]** רבי אומר מצוות שנצטווה אדם הראשון

ומצוות שנצטוו בני נח, ומצוות שנצטוו במצרים ובמרה ושאר כל המצוות כולן. וראה ב-**[רמב"ם פ"ט מהל' מלכים ה"ב]** כותב

ובמצרים נצטוו עמרם במצות יתירות. וב-**[כס"מ]: צ"ע** היכי מייתי לה. וה-**[רדב"ז]** בפירושו כותב לא נתבאר מה הם המצות אשר

נצטוו בהן והנה לפנינו מקור הדברים במכילתא ולפי המבואר במדרש החפץ נתבאר מה הם המצות שנצטוו בהן היינו מצות נישואין

וגירושין. ראה לעיל אות ב ממכדרשב"י וגירש וכו' ועשה בה קידושין ולעיל אות ו, מעשה ליקוחין. ואולי דרשו לשון קיחה כמבואר

בקדושין ד: כי יקח איש אשה אין קיחה אלא בכסף ראה חו"ש פכ"ג סט. ולעיל אות ב. שעמרם זרק לה כסף קדושיה, והמקור שעמרם

נצטוו פשוט הוא כפי המבואר לעיל אות ג שעמרם היה ראש סנהדרין וגדול הדור א"כ בוודאי הוא שנצטווה באותן המצות.

(שמות ב,א) ויבא – טפקא בתפקיד שני (א) ששינה מדעתו הקודמת שלא להוליד כי פרעה יהרוג הילדים ולכן גירש את יוכבד אשתו.

[תורה שלמה (שמ' ב,א) א [מכילתא דרשב"י] אמר עמרם ולריק ישראל מולידיים, מיד הוציא את יוכבד ... כשהיא מעוברת מג'

חדשים, בסוף שלשה חדשים חזר ועשה בה קדושין... ומצרים מנו לה תשעה חדשים והיא ילדה בתוך ששה חדשים. (ב) **[תר"ש**

ד] הלך בצנעה והחזירה בצנעה **[זהר ח"ב יט]**. וצ"ע לעומת מה שציטט **[רמב"ן] (שמות ב,א)** (שעמרם) החזירה בנבואת בתו **[בבלי**

סוטה יג,א] ועשה בה מעשה לקוחים, הושיבה באפריון ומרים ואהרן מרקדים לפניהם, בשמחתם כי על ידי זה יגאלו ישראל.

[לקוחין עושים בד"כ בפרהסיא. (ג) הלכה שמהליקוחין של עמרם את יוכבד החלו לתת כסף קידושין לאשה.

[תורה שלמה ט] (שמ' ב,א) נגלך איש מבית לוי ויבא את-בת-לוי, מיכן אמרו ע"ה לא ישא אדם אשה אלא שהיא ראויה לו כו'

ממשפחה שהיא הוגנה לו **[ילקוט מדרשים כתי"ק] [הערה ט]** דרשו מזה שלקח עמרם דודתו קודם מתן תורה שלא נאסרו עדין אלה

הקרובים, שיש לאנשים להשתדל לקחת נשים מבנות משפחתם אשה הראויה להם ודברים אלו מבוארים ברבינו בחיי פ' חיי שרה.

(שמות ב,א) את-בת-לוי – את-בת – מקף כבורר בין האם בת 130 שנה יולדת ובין שאינה יולדת. מלת "את" מרבה ללמד

שהתחדשה בכוחות נעורים שיכלה ללדת.

(שמות ב,א) בת-לוי – מקף כבורר בין נשיאת הגרושה ובין נשיאת אשה אחרת. או בורר בין נשיאת קרובת משפחה ובין נשיאת זרה

(שמות ב,א) מבית לוי – מונח אתנה, רבוי הגבלות, המלצה שיש לאנשים להשתדל לקחת נשים מבנות משפחתם אשה הראויה להם.

(שמות ב,א) את-בת-לוי – סלוק כמגביל, שכשם שעמרם המנהיג של עם ישראל חזר ולקח את גרושתו ולא אשה אחרת, כך כל מבני

ישראל שפרשו כמותו החזירו את גרושתיהם ולא לקחו נשים אחרות.

שמות ב,ב: ונתהר האשה ותלד בן ונתרא אתו כירטוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים:

שמות ב,ג: ולא יקלה עוד הצפינו ותקח-לו תבת נמא ותחמרה בחמר ובזפת

ותשם בה את-הילד ותשם בסוף על-שפת ה'ארה:

[בבלי סוטה יב,א] (שמות ב,ב) ונתהר האשה ותלד בן - והא הות מיעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא! א"ר יהודה בר זבינא: מבי

לידתה להורותה, מה הורתה שלא בצער, אף לידתה שלא בצער, מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה.

(שמות ב,ב) ונתהר האשה ותלד בן

(שמות ב,ב) ונתהר האשה – (סלוק) מרכא טפקא בתפקיד כעין סמוכין לפסוק הקודם שבסיומו נאמר **(שמ' ב,א) ויבא את-בת-לוי**

[רש"י סוטה יב,א] מקיש לידתה וכו' – לא נכתב הריון זה אלא לדרוש כך. בפיתקה של חוה - בגזר דין שלה ושטר גזירות קלתה

דעצבון והריון. טט: האישי ב-(שמ' ב,א) הוא עמרם ראש הסנהדרין, צדיק נשא אשה צדיקה ולכן **(שמות ב,ב) ונתהר האשה** – מרכא

טפקא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב והיא כוללת את אמה של יוכבד כצדיקה ואת יוכבד כצדיקה

ב"ה טוב טעם דעת למדני (ט"ו) – כי במצאתי האמת – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תחשיב"ד; תמצית ההשערות: **אתנת**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בדי"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שמות (ב,ב) ונתהר האשפה – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד כעין סמוכין לפסוק הקודם שבסיומו נאמר **(שם' ב,א) ויבא את-פת-לוי** **[רש"י סוטה יב,א]** מקיש לידתה וכו' – לא נכתב הריון זה אלא לדרוש כך. בפיתקה של חוה – בגזר דין שלה ושטר גזירות קללתה דעצבון והריון. טט: האישי ב-(שם' ב,א) הוא עמרם ראש הסנהדרין, צדיק נשא אשה צדיקה ולכן **(שמות ב,ב) ונתהר האשפה** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. כאן היא כוללת את אמה של יוכבד כצדיקה ואת יוכבד כצדיקה. **ועוד למוד ע"פ [שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א ג (ג"א טו)]** רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הציבור, בקש לעוררן אמר ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת, והיה שם תלמיד אחד ורבי ישמעאל ברבי יוסי שמו אמר ליה מאן הות כן, אמר ליה זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא של ישראל, ואילו **(תורה שלמה טו)** הביא מדרש זה על **(שמות ב,ב) ותלד בן**. **[תקוני זוהר ת' ט"ט קיב א']** אשה אחת ילדה ששים רבוא, ומנו משה. **[תקוני זוהר ת' ע' קלח א]** נשמתא דמשה רבנו כלילא משתיין רבוא **(במ' בחע' יא,כא) רנ"ג ה"ם** – ז"ק ז"ג מרמז לגי' הכתוב העולה משי"ח והפרש מגי' שמות הטעמים (=576) = רי"ח **(שמות ב,ב) ונתהר האשפה ותלד בן** – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, כאן הגבלת הפתקה – הגזרה של חוה, שלא חלה עליהן. לכן הריונה של אמא של יוכבד ולידת יוכבד היו שלא בצער, ולכן הריונה של יוכבד עם משה ולידת משה שלא בצער. **(שמות ב,ב) ותלד בן** – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, בן שעתיב להגביל את בני ישראל לאמונה ועבודת ה' לבדו.

(המשך) [בבלי סוטה יב,א] (שם' ב,ב) ותרא אתו כ"טוב הוא – תניא, ר' מאיר אומר: טוב שמו; ר' יהודה אומר: טוביה שמו; רבי נחמיה אומר: הגון לנביאות **[רש"י סוטה יב,א]** ראתה ברוח הקודש שעתידי [להיות הגון] לנבואה; **ואחרים** אומרים: נולד כשהוא מהול; **וחכמים** אומרים: בשעה שנולד משה – נתמלא הבית כולו אור, כתיב הכא: **(שם' ב,ב) ותרא אתו כ"טוב הוא**, וכתיב התם: **(בר' א,ד) ונרא אלקים את-האור כ"טוב**.

[רש"י] (שמות ב,ב) כ"טוב הוא – כשנולד נתמלא הבית כולו אורה: **[שפת"ח ס] כתיב הכא כ"טוב** ולהלן הוא אומר **(בר' א,ד) ונרא אלקים את-האור כ"טוב**. מה להלן אור אף כאן אור: **[בבלי חגיגה יב,א]** ולמי גנזו (לאור הנברא ביום א' לבריאה) – לצדיקים לעתיד לבא שנאמר **(בר' א,ד) ונרא אלקים את-האור כ"טוב**, ואין טוב אלא צדיק, שנאמר **(ישעי' ג,י) אמרו צדיק כ"טוב**. כיון שראה אור שגנזו לצדיקים שמה, שנאמר **(משלי יג,ט) אור-צדיקים ישמח**. כתנאי: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, דברי רבי יעקב.

(שמות ב,ב) כ"טוב – מקף בתפקיד רב-משמעויות מלת "טוב" ל-**[רש"י]** משמע אור, ל-**[חגיגה יב,א]** משמע צדיק, ל-**[בבלי סוטה יב,א]** משמע שמו או תכונות שלו, ל-**[בבלי מנחות נג,ב]** יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים; יבא טוב – זה משה, דכתיב: **(שם' ב,ב) ותרא אתו כ"טוב הוא**, ויקבל טוב – זו תורה, דכתיב: **(משלי ד,ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אלהי-עצבון**; מטוב – זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב: **(תה' קמה,ט) טוביה' ללל**, לטובים – אלו ישראל, דכתיב: **(תה' קמה,ד) היטיבה ה' לטובים ולישרים בלבבותם**. **ובין** כל משמע אחר של מלת טוב. ארבע האפשרויות הראשונות עשויות לעמוד במקביל. **(שמות ב,ב) ותרא אתו כ"טוב הוא** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן. אפשר שטעם מונח של **כ"טוב** מרבה לדרוש את טעם **הוא** זקף-קטן יותר מפעם אחת בתפקיד של שני למודים.

(שני למודים א) לפי [רש"י] משמע אור לפי [חגיגה יב,א] משמע צדיק. אפשר לחבר בין משמע אור ובין משמע צדיק ולומר, שאן נתמלא הבית אור בראשית הגנוז לצדיקים. **(שני למודים ב) לפי [בבלי סוטה יב,א] (למוד א) שמו של הנולד ר' מאיר אומר: טוב שמו; ר' יהודה אומר: טוביה שמו; (למוד ב) תכונות הנולד רבי נחמיה אומר: הגון לנביאות [רש"י סוטה יב,א] ראתה ברוח הקודש שעתידי [להיות הגון] לנבואה; ואחרים אומרים: נולד כשהוא מהול. ע"פ [פ' דרבי אליעזר פמ"ח] ראו אבותיו של משה (הרד"ל) שפניו מאירות) תארו של משה כמלאך אלהים, (לו) מלו אותו לשמונה ימים ע"פ [הרד"ל] ולמד"א שהיה מהול הטיפו דם בריית), [תו"ש יח] אדר"נ פ"ב וכי מה ראתה אמו בו שנאה ומשובח מכל אדם, אלא שיצא מהול. וזה בגדר הפשט. (שמות ב,ב) ותרא אתו – מהפך פשטא בתפקיד מוציא מהפשט, כל הדרשות האחרות נראות כיוצאות מהפשט ובהן ארבע דרשות על "טוב" ב-**[בבלי מנחות נג,ב]** יוצאות מהפשט, ואפשר שצריך לרכום בשתי קבוצות של שני למודים נוספים (לימוד ג,א) קבוצה רוחנית שהקב"ה טוב, ושהתורה שקיימו האבות טובה (למוד ג,ב) קבוצה חמרית שמשנה טוב ועם ישראל טוב.**

(המשך) [בבלי סוטה יב,א] (שם' ב,ב) ותצפנהו שלשנה ירחים – דלא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה (שהחזירה עמרים), והיא הות מיעברא ביה (היתה כבר מעוברת במשה) תלתא ירחי מעיקרא. **(שם' ב,ב) ותצפנהו** – טפחא בתפקיד שנוי, **[רש"י בבלי סוטה יב,א]** שלשה חדשים יכלה להצפינו שלא הלכו המצרים לבדוק אחריה אלא לסוף תשעה חדשים משהחזירה (שחשבו שנולד לששה חדשים) ותלך לה ומה יש לה לדאוג, והשנוי שלא רק החביאות מתחת הארץ **[פדר"א פמ"ח]** או בחדר פנימי **[ספר הישר]** אלא נשארה עמו שלא יענה לקריאת תינוק מצרי. **(המשך) [בבלי סוטה יב,א] (שם' ב,ב) ולא יקלה עוד הצפינו** – אמאי? תצפינה ותזיל! אלא כל היכא דהוו שמעי מצראי דמתיליד ינוקא (למקום ששמעו המצרים שנולד תינוק), ממטו ינוקא התם כי היכי דלישמעניהו ומעווי (בהדיהו) (הביאו תינוק שצעק והתינוק שבפנים מגיב), דכתיב: **(שה"ש טו,ט) אֶחָזֶרְלֵנוּ שׁוֹעֲלִים שׁוֹעֲלִים קְטָנִים מְסַבְּלִים כְּרָמִים**.

(שם' ב,ב) ולא יקלה – מקף כבורר בין לא הייתה רשאית (ואעפ"כ הצפינה ובין לא יכלה כהסבר הבא. **(שם' ב,ב) ולא יקלה** – מונח מרבה דרשה בתבנית זרקא סגול שאחרי. **(שם' ב,ב) עוד הצפינו** – זרקא סגול בתפקיד מוסיף על הענין ממין הענין, (למוד א) זו הבאת תינוק מצרי צועק הגורם לתינוק עברי צפון להגיב. **(למוד ב) [תו"ש כה] [מדרש הגדול]** כששלמו תשעה חדשים מליל חלומו של פרעה (על לידת מושיען של ישראל) יצאו לחפש בכל המקומות (הוסיפו בחיפוש)

(המשך) [בבלי שם] (שם' ב,ב) ותחקרלו תכת גמא – (פשטא מונח זקף-קטן רמז לשני למודים) **(למוד א) מאי שנא גמא? א"ר אלעזר: מיכן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן, וכל כך למה? לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. (למוד ב) רבי שמואל בר נחמני אמר: דבר רך, שיכול לעמוד בפני דבר רך ובפני דבר קשה. (שם' ב,ב) ותחקרנה בהקטר** (מרכא טפחא כקבוצת פרטים לרבות) **ובנפת** – תנא: (הרבה) חמר מבפנים **ונפת** מבחוץ (אתנח להגביל ריחו), כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע. **(שם' ב,ב) ותתשם בה את-הללך ותתשם בסוף** – רבי אלעזר אומר: ים סוף, רבי שמואל בר נחמני אמר: **[סוטה יב,א]** אגם, כדכתיב: **(ישעי' יט,ו) קנה נסוף קמלוי. (ישעי' טו,ו) ותאנחיהו נהרות דללו וחרבו יארי מצור קנה נסוף קמלוי: (מהפירושים לפסוק המלא משמע מקום מים רדודים בין מטבעם בין מבצורת בין ממעשי אדם)**

ב"ה טוב טעם דעת מנדלי (ט"ו) כי במצוות האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תצפת בהשפעת אמת, סלוק = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשירי לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקח – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הננין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1. זקא-קטן – 2. זקא-גזול – 3. רביע – 4. מונח רביע – לפחות 4... זקא-קטן... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרש'ים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.14 שמות א,א (התשפ"ג)
שמות ב,ב: ונתת האשה ונתת בן ותרא אתו כִּי-טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים:
שמות ב,ג: ולא יכלה עוד הצפינו ותקחלו תבת נמא ותתקרה בחקר ובזפת ותשם בה את-הילד ותשם בסוף על-שפת היאר:
[בבלי סוטה יב,א] (שמות ב,ב) ונתת האשה ונתת בן - והא הות מיעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא! א"ר יהודה בר זבינא: מוקש לידתה להורותה, מה הורתה שלא בצער, אף לידתה שלא בצער, מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה.
(שמות ב,ב) ונתת האשה ונתת בן
(שמות ב,ב) ונתת האשה – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד כעין סמוכין לפסוק הקודם שבסיומו נאמר (שמי' ב,א) **ויקח את-בת-לוי [רש"י סוטה יב,א]** מוקש לידתה וכו' – לא נכתב הריון זה אלא לדרוש כך. בפיתקה של חוה – בגזר דין שלה ושטר גזירות קללתה דעצבון והריון. טט: האישי ב-(שמי' ב,א) הוא עמרם ראש הסנהדרין, צדיק נשא אשה צדיקה ולכן **(שמות ב,ב) ונתת האשה** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב והיא כוללת את אמה של יוכבד כצדיקה ואת יוכבד כצדיקה
(שמות ב,ב) ונתת האשה – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד כעין סמוכין לפסוק הקודם שבסיומו נאמר (שמי' ב,א) **ויקח את-בת-לוי [רש"י סוטה יב,א]** מוקש לידתה וכו' – לא נכתב הריון זה אלא לדרוש כך. בפיתקה של חוה – בגזר דין שלה ושטר גזירות קללתה דעצבון והריון. טט: האישי ב-(שמי' ב,א) הוא עמרם ראש הסנהדרין, צדיק נשא אשה צדיקה ולכן **(שמות ב,ב) ונתת האשה** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. כאן היא כוללת את אמה של יוכבד כצדיקה ואת יוכבד כצדיקה. **ועוד למוז' ע"פ [שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א ג (ג"א טו)]** רבי היה יושב דורש ונתנמנם הציבור, בקש לעוררן אמר ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא כנסת, והיה שם תלמיד אחד ורבי ישמעאל רבי יוסי אמר ליה מאן הות כן, אמר ליה זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא של ישראל, ואילו **[תורה שלמה טו]** הביא מדרש זה על **(שמות ב,ב) ונתת בן [תקוני זוהר ת' ס"ט קיב א']** אשה אחת ילדה ששים רבוא, ומנו משה. **[תקוני זוהר ת' ע' קלח א]** נשמאת דמשה רבנו כלילא משתין רבוא **(במ' בהע' יא,כא) רנ"ג ה"ם** – ז"ק ז"ג מרמז לגי' הכתוב העולה משי"ח והפרש מגי' שמות הטעמים (=576) = רי"ח **(שמות ב,ב) ונתת האשה ונתת בן** – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, כאן הגבלת הפתקה – הגזרה של חוה, שלא חלה עליהן. לכן הריונה של אמא של יוכבד ולידת יוכבד היו שלא בצער, ולכן הריונה של יוכבד עם משה ולידת משה שלא בצער. **(שמות ב,ב) ונתת בן** – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, בן שעתיב להגביל את בני ישראל לאמונה ועבודת ה' לבדו. **(המשך) [בבלי סוטה יב,א] (שמי' ב,ב) ונתת אתו כִּי-טוב הוא** – תניא, ר' מאיר אומר: טוב שמו; ר' יהודה אומר: טוביה שמו; רבי נחמיה אומר: הגון לנביאות **[רש"י סוטה יב,א]** ראתה ברוח הקודש שעתיד [להיות הגון] לנבואה; אחרים אומרים: נולד כשהוא מהול; וחכמים אומרים: בשעה שנולד משה – נתמלא הבית כולו אור, כתיב הכא: **(שמי' ב,ב) ונתת אתו כִּי-טוב הוא**, וכתיב התם: **(בר' א,ד) ונתת את-הילד ונתת בן** **[רש"י (שמות ב,ב) כִּי-טוב הוא]** – כשנולד נתמלא הבית כולו אורה: **[שפת"ח ס]** כתיב הכא **כִּי-טוב** ולהלן הוא אומר **(בר' א,ד) ונתת את-הילד ונתת בן** **[בבלי חגיגה יב,א]** ולמי גנזו (לאור הנברא ביום א' לבריאה) – לצדיקים לעתיד לבא שנאמר **(בר' א,ד) ונתת את-הילד ונתת בן**, ואין טוב אלא צדיק, שנאמר **(ישעי' ג,ג) אקרו צדיק כִּי-טוב**. כיון שראה אור שגנזו לצדיקים שמח, שנאמר **(משלי יג,ט) אור-צדיקים ישתקח**. כתנאי: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, דברי רבי יעקב. **(שמות ב,ב) כִּי-טוב** – מקף בתפקיד רב-משמעויות מלת "טוב" – ל**[רש"י]** משמע אור, ל**[חגיגה יב,א]** משמע צדיק, ל**[בבלי סוטה יב,א]** משמע שמו או תכונות שלו, ל**[בבלי מנחות נג,ב]** יכא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים; יכא טוב – זה משה, דכתיב: **(שמי' ב,ב) ונתת אתו כִּי-טוב הוא**, ויקבל טוב – זו תורה, דכתיב: **(משלי ד,ד) כִּי לקח טוב נתתי לכם תורתי אלהי-עבדכו**. מטוב – זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב: **(תה' קמה,ט) טוביה' ללל**, לטובים – אלו ישראל, דכתיב: **(תה' קמה,ד) היטיבה ה' לטובים ולישירים קלבוהם**. **ובין כל משמע אחר של מלת טוב**, ארבע האפשרויות הראשונות עשויות לעמוד במקביל. **(שמות ב,ב) ונתת אתו כִּי-טוב הוא** – מהפך פשטא מונח זקא-קטן. אפשר שטעם מונח של **כִּי-טוב** מרבה לדרוש את טעם **הוא** זקא-קטן יותר מפעם אחת בתפקיד של שני למודים. **(שני למודים א) לפי [רש"י] משמע אור לפי [חגיגה יב,א] משמע צדיק**. אפשר לחבר בין משמע אור ובין משמע צדיק ולומר, שכאן נתמלא הבית אור בראשית הגנוז לצדיקים. **(שני למודים ב) לפי [בבלי סוטה יב,א] (למוד א) שמו של הנולד ר' מאיר אומר: טוב שמו; ר' יהודה אומר: טוביה שמו; (למוד ב) תכונות הנולד רבי נחמיה אומר: הגון לנביאות [רש"י סוטה יב,א] ראתה ברוח הקודש שעתיד [להיות הגון] לנבואה; אחרים אומרים: נולד כשהוא מהול. ע"פ 'פ' [ד' רבי אליעזר פמ"ח] ראו אבותיו של משה [הרד"ל] שפניו מאירות תארו של משה קמלאף אלקים, (לז) מלו אותו לשמונה ימים (ע"פ [הרד"ל] ולמד"א שהיה מהול הטיפו דם ברית), [תוי"ש יח] [אדר"נ פ"ב] וכי מה ראתה אמו בו שנאה ומשובח מכל אדם, אלא שיצא מהול. וזה בגדר הפשט. **(שמות ב,ב) ונתת אתו** – מהפך פשטא בתפקיד מוציא מהפשט, כל הדרשות האחרות נראות כיוצאות מהפשט ובהן ארבע דרשות על "טוב" – **[בבלי מנחות נג,ב]** יוצאות מהפשט, ואפשר שצריך לרכזם בשתי קבוצות של שני למודים נוספים **(לימוד ג,א)** קבוצה רוחנית שהקב"ה טוב, ושהתורה שקיימו האבות טובה **(למוד ג,ב)** קבוצה חמרית שמשה טוב ועם ישראל טוב. **(המשך) [בבלי סוטה יב,א] (שמי' ב,ב) ותצפנהו שלשה ירחים** – דלא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה (שהחזירה עמם), והיא הות מיעברא ביה (היתה כבר מעוברת במשה) תלתא ירחי מעיקרא. **(שמי' ב,ב) ותצפנהו** – טפחא בתפקיד שנוי, **[רש"י בבלי סוטה יב,א]** שלשה חדשים יכלה להצפינו שלא הלכו המצרים לבדוק אחריה אלא לסוף תשעה חדשים משהחזירה (שהשבו שנולד לששה חדשים) ותלך לה ומה יש לה לדאוג, והשנוי שלא רק החביאתו מתחת הארץ **[פדר"א פמ"ח]** או בהדר פנימי **[ספר הישר]** אלא נשארה עמו שלא יענה לקריאת תינוק מצרי. **(המשך) [בבלי סוטה יב,א] (שמי' ב,ב) ולא יכלה עוד הצפינו** – אמאי? תצפניה ותיזיל! אלא כל היכא דהווי שמעי מצריא דמתיליד ינוקא (למקום ששמעו המצרים שנולד תינוק), ממטו ינוקא התם כי היכי דלישמעניהו ומעווי (בהדיהו) (הביאו תינוק שצעק והתינוק שבפנים מגיב), דכתיב: **(שה"ש טו,ט) אקחו-לנו שועלים שועלים קטנים מספלים כרמים**. **(שמי' ב,ג) ולא יכלה** – מקף כבורר בין לא הייתה רשאית (ואעפ"כ הצפינה ובין לא יכלה כהסבר הבא. **(שמי' ב,ג) ולא יכלה** – מונח**

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד מלמד (ל"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד – תמצית ההשערה: אלתה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = סרנא – שני ואו רבוי ואו מתפסט; מרכא טפקא – קב' שעשירי לגזול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקב – ב"ר בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גזול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4... זק-קטן... זק-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מרבבה דרשה בתבנית זרקא סגול שאחריה. (שמ"ב, ג) **עוד הצפינו** – זרקא סגול בתפקיד מוסיף על הענין ממין הענין, (למוד א) זו הבאת תינוק מצרי צועק הגורם לתינוק עברי צפון להגיב. (למוד ב) **ות"ש כה** [מדרש הגדול] כששלמו תשעה חדשים מלייל חלומו של פרעה (על לידת מושיען של ישראל) יצאו לחפש בכל המקומות (הוסיפו בחיפוש) (המשך) **ובבלי שם** [שמ"ב, ג] **ותקחלו תבת נמא** – (פשטא מונח זק-קטן רמז לשני למודים) (למוד א) מאי שנא נמא? א"ר אלעזר: מיכן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן, וכל כך למה? לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. (למוד ב) רבי שמואל בר נחמני אמר: דבר רך, שיכול לעמוד בפני דבר רך ובפני דבר קשה. (שמ"ב, ג) **ותתקרה בחקר** (מרכא טפקא כקבוצת פרטים לרבות) **ובנפת** – תנא: (הרבה) חמר מבפנים ונפת מבחוץ (אתנה להגביל ריחו), כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע. (שמ"ב, ג) **ותשם בה את הילך ותשם בסוף** – רבי אלעזר אומר: ים סוף, רבי שמואל בר נחמני אמר: [סוטה יב, א] אגם, כדכתיב: (ישעי' יט, ו) **קנה נסוף קמלו**. (ישעי' יט, ו) **ותאנחיהו נהרות דללו ותרבו יארי נסוף קמלו**: (מהפירושים לפסוק המלא משמע מקום מים רדודים בין מטבעם בין מבצורת בין ממעשי אדם)

בראשית ויחי נגי: וישאו אתו בניו ארצה כנען ויקברו אתו במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחזת-קבר מאת עפרן החתי על פני ממרא:

פירוש רש"י מכאן משולב בהסבר (בר' ויחי מט, ט) **ויצו אותם** – מונח רביע, לפחות ארבעה צוויים. אפשר שהם מפורשים ב-**רש"י** (בר' ויחי נגי) **וישאו אתו בניו** – ולא בני בניו, שכך צום אל ישאו מטתי, (ט: א) לא איש מצרי, (ט: ב) ולא אחד מבניכם שהם מבנות כנען, אלא אתם, וקבע להם מקום, (ט: ג) שלשה למזרח וכן לארבע רוחות, וכסדרן למסע מחנה של דגלים נקבעו כאן. (ט: ד) לוי לא ישא שהוא עתיד לשאת את הארון, (ט: ט) ויוסף לא ישא שהוא מלך, (ט: ה) מנשה ואפרים יהיו תחתיהם, וזהו (במדבר ב ב) איש על דגלו באותות, באות שמסר להם אביהם לישא מטתו:

(בר' ויחי נגי) **אשר קנה** – מונח תלישא-קטנה, רמז לשלוש פעולות לקנין. אכן ע"פ אור החיים ע"פ הגמרא אברהם קנה מערת המכפלה בכסף, בשטר, בחזקה שמיד עשה בה כיוור וסיווד.

שלושה קנינים: אברהם קנה מעפרון, ואח"כ קנה אותה מאת בני חת, ויעקב קנה חלקו מעשיו קודם שיצאו מארץ כנען

(בר' ויחי מט, ט) **וישאו** – קדמא, א' תוכן הפסוק מקומו בין פסוקים ג, ג, ז, כי ע"פ רש"י כבר מהתחלה נשאו את יעקב רק בניו, ב' כפרש"י לעתיד לבוא סדר למסע מחנה של דגלים נקבעו כאן.

כאן נשלב הכתוב בראשית ויחי מט, ל: במערה אשר בשדה המכפלה אשר על פני-ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרן החתי לאחזת-קבר:

הסבר (א) למי נועדה מערת הקבורה [רמב"ן] (בר' ויחי מט, לא) ואמר (בר' ויחי מט, ל) **אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרן החתי לאחזת-קבר**, להודיע כי אברהם צוה שיהיה המקום ההוא בית הקברות להם לאחזות עולם. אבל למטה (ג יג) כשאמר (בר' ויחי נגי)

ויקברו אתו במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחזת-קבר, נתכוון הכתוב לרמוז כי ייעקב נשלמה כונת הצדיק, כי לשלשתם קנאה ולא יקברו בה עוד איש. ועל כן לא צוה יוסף שיקברו אותו במערה עם אבותיו:

וראיתי ב-**מכילתא לרבי שמעון בן יוחאי (בשלח יט)** שאמר להם יוסף וכשאתם מעלין אותי קברו אותי בכל מקום שתמצו, מקובל אני שאיני נכנס לקבורת אבותי, שאין נכנס לקבר אבות אלא שלשה אבות, שנאמר שמה קברו את אברהם וגו', ואומר (בר' ויחי ג, ה) **בקברי אשר פריתי לי**, כי הוא פוסק:

(בר' ויחי נגי) **אשר קנה אברהם את השדה לאחזת-קבר** וב- (בר' ח"ש כג) **ותמלי את-מערת המכפלה אשר-לוי אשר בקצה שדהו בלסף מלא ותננה לי בתוככם לאחזת-קבר: (בר' ויחי נגי) אשר קנה** – מונח תרסא בתפקיד שיעור בית קברות של קבר אבות שלושה אבות ושלוש אמהות. **קנה אברהם** – קדמא ואזלא, כעין כלל ממדת כלל ופרט, והפרטים אחריו **לאחזת-קבר** – מקף כרב-מצב של

לאחזת-קבר, רביע, יש מדרש האומר שראוי היה יוסף להחשב על האבות להקבר במערת המכפלה, אבל הוא ציוה (בר' ויחי ג, ה) **ותעלתם את עצמתי מזה**: ולא ביקש לקברו במערת המכפלה כי היא היתה עבור אדם הראשון וזוהו אשתו, שלושה האבות ושלוש האמהות, ארבע זוגות בלבד!

מוצע הסבר (ב) הלכתי לקנין אחזת קבר. (בר' ויחי נגי) **אשר קנה** – מונח תרסא בתפקיד שיעורים בשטח ובביצוע מערת קבורה **קנה אברהם** – קדמא ואזלא, כעין כלל ממדת כלל ופרט, והנושא שלו הגדרת מה נכלל במכירת השדה והפרטים אחריו **לאחזת-קבר** – מקף כרב-מצב של **לאחזת-קבר**, ובצירוף (בר' ויחי מט, ל) **אשר** – תרסא עשוי להיות תפקיד שלישי ועוד. וגם (בר' ויחי נגי) **לאחזת-קבר**

– רביע ארבעה פרטים בכלל, הצעת הרב א"מ פרל הי"ו: עשוי להיות גם מרומז ב- (בר' ח"ש כג) **ותמלי** – רביע. הפרטים כסדר הצעת הרב א"מ פרל הי"ו: (למוד א) קנין מקום הקבר – כאן המערה (למוד ב) [משנה בבא בתרא פ"ו מ"ח] החצר (למוד ג) [משנה בבא בתרא פ"ו מ"ז] דרך הקבר אין לה שיעור ברוחבה, וזה לזמן הלוויה בלבד. (למוד ד) [משנה ב"ב פ"ו מ"ז] קנין שטח המעמד לעמידת המנחמים בשיעור זריעת ארבעה קבין (50 אמה * 33 ושליש אמה, הסבר שיעור זריעת סאה = 6 קבין 50 אמה על 50 אמה

(בר' ויחי מט, ל) **אשר קנה אברהם את השדה ... אברהם את השדה** – קדמא ואזלא, כעין כלל ממדת כלל ופרט והנושא שלו הגדרת מה נכלל במכירת (בר' ויחי מט, ל) **את השדה (בר' ויחי מט, ל) את השדה**, רביע בתפקיד ארבעה פרטי הגדרות מה ואיך נכלל במכירת שדה. והם נמנים בארבע משנות של [משנה בבא בתרא פ"ז] כאשר (בר' ויחי מט, ל) **את השדה** – מקף כבורר בכל אחת

מהמשנות בין הבדלי לשון המכירה [משנה א] מבררת הבדל בין בית כור עפר אני מוכר שלא כולל סלעים ונקעים ובין כבית כור עפר אני מוכר הכולל סלעים ונקעים [משנה ב]. בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל פחת כל שהוא ינכה הותר כל שהוא יחזיר אם אמר הן **חסר הן יתר** אפילו פחת רובע לסאה (1 מ-24) או הותר רובע לסאה הגיעו יותר מכאן יעשה חשבון מה הוא מחזיר לו... [משנה ג] מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר בטל הן חסר הן יתר מדה בחבל הן חסר הן יתר מדה בחבל הן חסר הן יתר דברי בן ננס בסמיניו ובמצריו פחות משתות (בשטה יתר או חסר) הגיעו עד שתות ינכה: [משנה ד] האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך משמנין ביניהן ונטל חצי בדרום אני מוכר לך משמנין ביניהן ונטל חצי בדרום והוא מקבל עליו מקום הגדר חריץ ובן חריץ וכמה הוא חריץ ששה טפחים ובן חריץ שלשה: טעמי תרסא בתפקיד שיעורי שטח שיה ושעור יתר וחסר בשטח שהמכר יתקיים כמות שהוא או ינכה או יוסיף. אומדנים, שמאות, אם העסקה היא שדה שאני מוכר כור שאני מוכר, משמע שטח בערך כור ובטעות עד ששית מהשטח המכר קיים.

אפשר כי תבנית סוגרת דיבור **מאת עפרן החתי** – תביר מרכא טפקא מה ממועט ממכר. **על פני ממרא** – מרכא סלוק כרבוני הגבלותעל מה נכלל במכר. ובנוסף פלוגי מוכר שדה משדותיו ומציין מאפיין לשדה הנמכר וכגון כאן על-פני ממרא שדה שנשקף, שלפני מקום בעל שם ידוע או שדה השייך לבעל שם ידוע בכך ממועט שדות אחרים מהמכר.

ב"ה טוב טעם דעת מנדתי (ט"ו, ט"ז) כי במצוות האמנותי – תשמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תשפ"ד; תמצית ההשקפה: אתנת, סלוק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרשא – רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – סוף – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרשא טפחא – קב' ששעיה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כ"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט – פשוט; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנה רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרשים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצת, עקירה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצת, עקירה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.15 שמות א,א (התשפ"ד)

שמות ב,ג: ויהי בימים הרפיים ההם ויקמת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה:
שמות ב,כד: וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב:
שמות ב,כה: וירא אלהים את בני ישראל ונדע אלהים:

[ירושלמי תענית פ"א, ה"א (וילנה ג,א)] מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים מתוך הקץ מתוך צרה מתוך מונח צווחה מתוך זכות אבות מתוך תשובה. מתוך הקץ הדא ה"ד [שמות ב,ג] ויהי בימים הרפיים ההם ויקמת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו. מתוך צרה [שמות ב,כד] וישמע אלהים את נאקתם. מתוך צווחה [שמות ב,כה] ויזכור אלהים את בריתו. מתוך זכות אבות [שמות ב,כה] וירא אלהים את בני ישראל. מתוך תשובה [שמות ב,כה] ונדע אלהים. [טט (ירושלמי שם)] עובר לגאולה בעתיד (מתוך הקץ וכן הוא אומר [דב' וא' דל] בצר לך מתוך צרה. ומצאנו פל הדברים האלה באחרית הימים ושבבת עדיף אלתידי מתוך תשובה. [דב' וא' דלא] כי אל רחוב ה' אלתידי מתוך רחמים. דב' וא' דלא] לא ירפך ולא ישתחך ולא ישפח את ברית אבתיך מתוך זכות אבות. וכ"ה אומר [תה' קומד] וירא בצר להם מתוך צרה. בשמעו את רננתם: מתוך צווחה. [תה' קומה] ויזכר להם בריתו מתוך זכות אבות. ויצטם קרב חסדו חסדיו: מתוך תשובה. [תה' קומה] ונתן אותם לרשעים לפני פלישוייהם: מתוך רחמים.

[שמות רבה (וילנא) פר' שמות פר' א ס' לד] [שמות ב,ג] ויהי בימים הרפיים ההם, ימים של צער היו לפיכך קורא אותן רפיים, ויקמת מלך מצרים, שנצטרע והמצורע חשוב כמת שנאמר [במ' בהע' יב,ג] אלגא תקי פמת, ואומר [ישעיה ו,א] בשנתמות המלך עזיהו, ויאנחו בני ישראל, למה נתאנחו לפי שאמרו חרטומי מצרים אין לך רפואה אם לא נשחוט מקטני ישראל ק"נ בערב וק"נ בבקר ורחץ בדמיהם שתי פעמים ביום, כיון ששמעו ישראל גזירה קשה התחילו מתאנחים וקוננים, ואין ויצעקו אלא לשון קינה כדכתיב [יחזקאל כא,יז] וצק וסילל בראשם, ותעל שועתם אל האלהים, אינו אומר צעקתם אלא שועתם, כמה דתימא [איוב כד,יב] ונפש חללים תשגע, [שמות ב,כד] וישמע אלהים את נאקתם, נאקת החללים, כמה דתימא [יחזקאל לד] ונאק נאקות קלל (ובפסוק מוזכר פרעה אמנם בהקשר אחר אבל שייך למצרים), וכמה דתימא [איוב כד,יב] מעיר מתיבם ונאקו, [שמות ב,כד] ויזכר אלהים את בריתו, ולא היו ראויין ישראל להנצל לפי שהיו רשעים, אלא בזכות אבות נגאלו (לכן נאמר אל האלהים במשמע רחמים בדין, (ראה הסבר להלן), הה"ד [שמות ב,כד] ויזכר אלהים את בריתו, אמרו רז"ל נעשה להם נס ונתרפא מצרעתו.

[איוב כד,יב] מעיר מתיבם ונאקו ונפש חללים תשגע ואלוה לא ישיש תפלה: תפילה לא חוזרת ריקם גם לרשעים [יחזקאל לד] ונחמתי את זרעות מלך בגל ונמתי את סרפי בגדו ושברתי את זרעות פרעה ונאק נאקות קלל לפגיו:

[שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב] ... צווחת אבא אבא הצילני, אמר לה אילו לא עשיתי לך כך לא היית צווחת ואומרת אבא הצילני, כך כשהיו ישראל במצרים היו המצריים משעבדין אותם והתחילו צועקין ותולין עיניהם להקב"ה, הה"ד [שמות ב,ג] ויהי בימים הרפיים ההם ויקמת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו וגו', מיד [שמות ב,כד] וישמע אלהים את נאקתם שמע הקדוש ברוך הוא לתפלתו והוציאן [יחזקאל כג] ביד תסאן ובכורע נטוה, והיה הקדוש ברוך הוא מתאוה לשמוע קולן ולא היו רוצין, מה עשה הקדוש ברוך הוא חיזק לבו של פרעה ורדף אחריהם, הה"ד [שמ' בשלח יד,ח] וינתק ה' את לב פרעה מלך מצרים וירדף וגו', וכתיב [שמ' בשלח יד,י] ופרעה הקריב, מהו הקריב, שהקריב את ישראל לתשובה, כיון שראו אותם תלו עיניהם להקב"ה ויצעקו לפניו, שנא' [שמ' בשלח יד,י] וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה': כאותה צעקה שצעקו במצרים, כיון ששמע הקדוש ברוך הוא אמר להם אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם, על אותה שעה אמר [שה"ש ביד] יונתי בסגני הסלע בסתר המדרגה הראינו את מראד השמיעני, את הקול אין כתיב כאן אלא את קולך, שכבר שמעתי במצרים, וכשצעקו בני ישראל לפני הקדוש ברוך הוא מיד [שמ' בשלח יד,י] וישוע ה' בינים הקוא.

[שמות ב,ג] ויהי – תרסא בתפקיד שיעור זמן, כאן הגיע קץ לזמן השיעבוד. לפני קטע זה ה- [ירושלמי שם] עוסק בגאולה בעתיד אמר לו ר' יהושע והא כתיב [ישעיה ס כב] אני ה' בעתה אחישנה: (סלוק מגביל) רבי אחא בשם ר"י בן לוי אם זכיתם אחישנה ואם לאו בעתה. דיון בין ר' אליעזר ובין ר' יהושע לענין גאולה: תשובה מרצון או ממלך קשה כהמן, עת צרה, שבועת ה' על מועד הגאולה אמר לו ר' יהושע [דניאל יב,ז] ואשמע את האישו לביש הפדים אשר ממע' למימי היאר ימים מינו ושמאלו אליהם יושבע בתי העולם כל למועד מועדים וחצי וככלות נפץ ידעם קדש תכלינה כל-אלה:
[שמות ב,ג] בימים הרפיים – קדמא ואזלא כעין סדר וכלל ללמוד מגאולת מצרים לגאולה בעתיד. כעין הקש או בנין אב.
[שמות ב,ג] והם – רביע מרמז לארבעה למודים לגאולה התלויים בבני ישראל. מתוך צרה מתוך צווחה מתוך זכות אבות מתוך תשובה. הקץ הוא החלטה א-לקים והוא מהתחייבות ה' לאבות ומשבועה.

[שמות ב,ג] ויקמת מלך מצרים – פשטא מונח זקף-קטן, תבנית הטעמים הזאת המלמד על שני למודים בפשט. אפשר שזה קשור אל [שמות ח,ה] ונקם מלך חזק על מצרים – [רש"י] רב ושמואל חד אמר חדש ממש. וחד אמר, שנתחדשו גזרותיו: הגזרה הקשה כנדרש ב- [ש"ר שמות א, לד] שנצטרע והמצורע חשוב כמת שנאמר [במ' בהע' יב,ג] אלגא תקי פמת, ואומר [ישעיה ו,א] בשנתמות המלך עזיהו.

[שמות ב,ג] ויאנחו בני ישראל מן העבדה – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, הפשט הוא עבודת הפרך בבנין ובשדה. -[ש"ר שמות א, לד] דורש על שחיסת מקטני ישראל ק"נ בערב וק"נ בבקר ורחץ בדמיהם שתי פעמים ביום, לרפואת פרעה וזה עלול לפגוע בכל משפחה מבני ישראל. דורש בירור האם זה גם נגע בבני ישראל שהשתלכו בחיי המצרים ובשירות פרעה.

[שמות ב,ג] ויצעקו – אתנה מגביל, שבני ישראל לא פנו אל ה' מעצמם לבקש גאולתם אלא רק בעקבות שה' גרם להם לזעוק. [שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב] ששמע הקדוש ברוך הוא אמר להם אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם, [דב' וא' דל] בצר לך ומצאנו – זקף-קטן זקף-גדול, אחד מר"ב מופעים בתורה, המרמזים לניצוצות הקדושים, אפשר שכאן מרמז על

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד מנחם (ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תשס"ד; תמצית ההשקפה: אהנת, סלוק = טוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מנחם – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשורה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנחם רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

הגאולה השלמה ע"י משיח צדקנו, כמו הגאולה ממצרים ע"י משה רבנו הגואל הראשון וב-**זוהר במדבר בהעלתך**] על הכתוב **במ' בהי' יא, כא**) **ויאמר משה שש-מאות אלה רגלי העם** – זקף-קטן זקף-גדול, אחד מר"ב מופעים בתורה, המרמזים לניצוצות הקדושים, גי' רגלי העם עולה משי"ח ובוהר המשיל אשה אחת ילדה שש מאות אלף בכרס אחד, מאן הוא משה. משה הוא המשיח. **תה' קומד**) **וינרא בצר להם מתוך צרה. ב'שמואל את-רנחם**: מתוך צווחה. **ב'שמואל** – רביע מוגרש בתפקיד שנוי דורש **את-רנחם** – מקף בורר בין משמע שיר ובין משמע צווחה. **שמי בשלח יד, ח**) **מצרים וירדף** – זקף-קטן זקף-גדול, אחד מר"ב מופעים בתורה, המרמזים לניצוצות הקדושים, אפשר שכאן מרמז על הניצוץ שבכל אחד מבני ישראל שמקשרו לבורא ולאמונתו

שמות ב, כג) **ותעל שועתם אל-האלהים** – **[מלבי"ם]** **וה' ה'כז**) **לאשקפה בה**: ... שידוע שיש הבדל בין שימוש ה**למד** ובין שימוש מלת **על**. **שהלמד מורה החלוקה, ומלת על מורה הצירוף**. ... כלל מוסד אצלינו שלא יבא זרות וחילוף בלשון אם לא לצורך. וכ"מ שבא על במקום אל יש בו דרוש או כוונה, כמ"ש (ברכות לא ע"ב) חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל חנה על ה' וכדומה.

מוצע לומר שמלת "אל" כאן מורה על הצירוף וזה יסביר את משמעות תבנית הטעמים של **שמות ב, כג**) **ותעל שועתם אל-האלהים** – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, שהנאמר בלשון רבים **ויאנחו** ... **ויזעקו** בני ישראל כל אחד לעצמו הצטרף להוות **שועתם** שועה אחת של כולם לרחמים בדן. ועוד זעקות היחידים בכל לשון שידועים, השועה העולה היא בלשון אחידה – לשון הקודש.

שמות ב, כג) **ותעל שועתם אל-האלהים** – מקף כבורר בין משמעות מלת א-לקים כגבורה ומידת דין ובין משמעות הא-לקים כרחמים בדן. להלן מוצגים מקורות אחדים לבירור ההבדל בין א-לקים ובין הא-לקים.

[תורה שלמה קצג] אשריהם הצדיקים שהן הופכים מדת הדין למדת רחמים, בכל מקום שנא' אלהים הוא מדת הדין (כגון **שמ' ככז**) אלהים לא תקלל, **(שם ככה)**, עד האלהים יבוא דבר שניהם (**שמ' ככד**) **וישמע אלהים את-נאקתם ויזכר אלהים את-בריתו [ב'ר פל"ג, ד]**

אמנם **[תורה שלמה בר' וישלח ל אות עו]** ... ובשפתי כהן הביא מזהר הטעם דכתיב ויזכור אלהים וישמע אליה אלהים. זכירה ושמיעה. זכור נגד יוסף רכתיב ולא זכר שר המשקים את יוסף ויזכור אלהים וישמע אליה. אלהים נגד בנימין כיון דאתיליד בנימין שרא שכינתא בי"ב שבטים.

[חומת אנך (מלכים ב א, ט)] איש האלהים המלך דב'ר הנה: פירוש אתה עלית בראש ההר והמלך (אחיה בן אחאב) דיבר רדה ודבר המלך אין להשיב. ולכן אמר (ענה אליה הנביא) **מלכים ב א, ט**) **ואם-איש אלהים אני** וכו' ואפשר דשר חמשים אמר לו **איש האלהים**. ותיבת **האלהים** הוא רחום בדן כי אלהים הוא דין. **האלהים** הוא רחמים בדן. על דרך מ"ש רז"ל ה' מדת רחמים. וה' הוא ובית דינו והכא על דרך זה להפך וכמ"ש הרב מהר"י חאגי"ז ז"ל בס' קרבן מנחה. ועפ"ז אפשר דשר חמשים אמר לו **איש האלהים** שהוא רחום בדן. ואליהו הנביא ז"ל אמר לו **ואם-איש אלהים אני** לעורר הדין עליו:

כה אמר המלך מזהר רדה. זה המין פניו יותר מראשון הראשון והוא כמ"ש ויעל אלו. ושר זה השני לא נכר שעלה כלל אל ההר והוסף להיווין ולומר מזהר רדה בהרמנא וקיים חקף מהרה: **מלכים ב א, ט**) **ואם-איש אלהים אני**. כונתו גם לבחינה שהוא רחום בדן כמשמעות תיבת **(מלכים ב א, ט)** **האלהים** כמש"ל (בשר החמשים הראשון) **(מלכים ב א, ט)** **תָּרַד אִישׁ וכו'** דרשעים מהפכים מדת רחמים למדת הדין. וכן כתיב (בשר החמשים השני) **(מלכים ב א, יב)** **ותָּרַד אִישׁ-אֱלֹהִים** מדת הדין הגמור:

שמות ב, כד) **וישמע אלהים** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים (כעין מדה כ"ב מל"ב מידות כתוב שחבירו (כאן הכתוב לפניו (שמ' ב, כג)) מוכיח (מלמד) עליו (שמ' ב, כד)). ... שמיעת א-לקים בגלל תביעת ישראל, **[שה"ש רבה לעיל] מתאוה לשמוע קולך [שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב] (ד"ה א [טז] דודי)** אמר רבי יהודה ב"ר אלעאי הוא זמרני ואני זמרתני, הוא קלסני ואני קלסתני, הוא קראני אחותי רעיתי יונתי תמתי, ואני אמרת ליה זה דודי וזה רעי, הוא אמר לי הנך יפה רעיתי, ואני אמרת לי הנך יפה דודי אף נעים, הוא אמר לי (דברים ל"ג) אשריך ישראל מי כמוך, ואני אמרת לו (שמות ט"ו) מי כמוך באלים ה', הוא אמר לי (שמואל ב' ז') ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ואני מיחדת שמו בכל יום פעמים **(דב' וא' ו, ד)**, שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, לכשיהיה לי דבר ולא תבעתי אלא מידו, שנאמר **(שמ' ב, כג)** **ויהי בימים הרבים ההם ויקמת מלך מצרים ... ויאנחו ... ויזעקו וגו'**, **שמות ב, כד**) **וישמע אלהים את-נאקתם, (שמ' ב, כה)** **וינרא אלהים את-בני ישראל, וכשיהיה לו דבר לא תבע אותו אלא ממני ומידי, שנא' (שמ' בא יב, ד) דברו אלהים וישלח לאמר,**

שמות ב, כד) **וישמע אלהים** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים (כעין מדה כ"ב מל"ב מידות כתוב שחבירו (כאן הכתוב לפניו (שמ' ב, כג)) מוכיח (מלמד) עליו (שמ' ב, כד)). ע"פ **[שמות רבה שמות א, לד]** ולא היו ראויין ישראל להנצל לפי שהיו רשעים **שמות ב, כה**: **וינרא אלהים** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים (כעין מדה כ"ב מל"ב מידות כתוב שחבירו (כאן הכתוב לפניו (שמ' ב, כג-כד)) מוכיח (מלמד) עליו (שמ' ב, כה)).

שמות ב, כג) **ותעל שועתם אל-האלהים [אלשיך]** כתב על **את-נאקתם** של החללים בעצמם כד"א (יחזקאל ל, כד) נאקת חלל, עד שגם מידת הדין הצטרפה לרחמים (האלהים – רחמים בדן) **[ריקאנטין]** ארבע לשונות **(שמ' ב, כד)** **וישמע** – שכינה, **(שמ' ב, כד)** **ויזכר** – ברחמים, **(שמ' ב, כה)** **וינרא** – בכינה, **(שמ' ב, כה)** **וינרע** – בעטרה **שמות ב, כד)** **את-בריתו** – **[לקח טוב]** **[שכל טוב]** **[רשב"ם]** **[חזקוני]** ברית בין הבתרים על **(בר' לך טו, יג)** **ויאמר לאברהם ידע תדע פירגרו ינהג ורעה פארו ל לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: (בר' לך טו, יד)** וגם **את-הגוי אשר יעבדו ון אנכי ואת-הרבו יצאו פרבש גדול: (בר' לך טו, יח)** פנים ההוא פרת ה' את-אברהם ברית לאמר לזרעה נמתי את-הארץ הזאת מנתר מצרים עד-הנהגר הגדל נהר-פרת: **[מלבי"ם]** **(שמות ב, כד)** ואז זכר ה' את בריתו (שבין הבתרים) שהגם שגזר עליהם ענוי לא גזר עליהם כליון להומם ולאבדם, כי הברית קיים להחיותם ולהקימם להיות גוי לפניו:

שמות ב, כד) **את-בריתו** – מקף בורר בין ברית בין הבתרים לדברים אחרים שהם ברית כגון ברית מילה שנצטוו בה אברהם אבינו. **שמות ב, כד)** **ויזכר אלהים את-בריתו** – מהפך פשטא זקף-קטן, ז"ק מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות לימוד אחד יוצא מפשט או מהפך מצב. **[ועמק דבר]** הקב"ה שומע תפלת כל בשר, אבל את קול נאקתם שמע מפני שהם בני ברית אברהם יצחק ויעקב החל מברית בין הבתרים שלה שני מרכיבים גזרת ענוי, הבטחת תקומה ובהירה לפני ה'.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד (ט"ו) כי במצאתי האמנתי – התלים קי"ט, ט: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **אתנח**, **סלוק** = **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא ממשט; **מרכא** = **מאריך**, רבוי; **הדגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפקא** = **טחא** – שני ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד' בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שהחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** – **גרש** – **גרשימ** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.16 שמות א,א (התשפ"ה)

שמות ב,ה: ותָרַד בַּת־פַּרְעֹה לַרְחֹץ עַל־הַיָּאָר וַנְעַרְתִּיהָ הַלְכָת עַל־יַד הַיָּאָר

וַתָּרָא אֶת־הַתְּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתַּשְׁלַח אֶת־אֶמְתָּהּ וַתַּקְחֶהָ:

מבוא: הפסוקים ב-(שמות ב,ג – ט) המלמדים על הצלת משה ע"י בת פרעה משולבים בשמות הוי"ה ואהו"ה שם אור הגנוז שבתורה, שם הפלאים, שם הדעת, קישור שמים וארץ, שם קפיצת הדרך וקפיצת האדם. השגחה הפרטית על משה שנשמתו כלולה מנשמות **שש-מאות אלה רגלי העם** (במדבר בהעלתך יא,כא) **ויאמרה משה שש-מאות אלה רגלי העם אשר אנכי בקרבך [זוהר בהעלתך]**. הצלתו הוא תחילת תהליך הגאולה של כלל ישראל. יוכבד אמו של משה שמה את התבה שבה משה ביאור, שזה בדרך כלל לא נהר הנילוס העובר לאורכה של מצרים אלא תעלה מים המוליכה מים ממעלה הנילוס אל שדות שמעל הנילוס או תעלת קישור בין שתיים משבע זרועות של הנילוס בהם מי הנהר מגיעים לים התיכון. בין אם זאת הייתה תעלת השקיה או קישור ובין אם זה היה הנהר עצמו, המים עברו ליד מקום טבילת המשפחה הפרעונית. הנהר זורם מדרום לצפון, זאת אומרת שאמו של משה שמה התבה דרומית ממקום הטבילה של המשפחה הפרעונית. ועוד אם בית המלוכה היה בצד המערבי של הזרוע המזרחית של הנילוס, ואם בית עמרם ויוכבד הורי משה היה בארץ גושן, מזרחית לזרוע המזרחית של הנילוס. כדי לשים את התבה בצד המערבי של הזרוע ודרומית למקום טבילת בית המלוכה, אמו של משה הייתה צריכה לעבור מכשול מים רחב כדי לשים את התבה במערב, ואיך אחותו עקבה אחרי התבה והופיעה לפני בת פרעה. ואם התבה הושמה בצד המזרחי הנהר נשא אותה במתינות לצד המערבי לכיוון מקום טבילת בית המלוכה. או שבית משפחת עמרם היה בצד המערבי דרומית לבית המלוכה. מסקנה מהדיון הזה שהגעית תבת משה למקום טבילת בת-פרעה היה בהשגחה פרטית מכוונת כי בת-פרעה החליטה עוד קודם לכן להסיר ממנה עבודת זרה.

(שמות רבה (=ש"ר) וילנא) שמות פרשה א סימן כג [ב,ה] לַרְחֹץ עַל־הַיָּאָר, לרחוץ מגלולי בית אביה, ונערותיה הולכות, א"ר יוחנן אין הליכה האמורה כאן אלא לשון מיתה, וכן הוא אומר (בראשית כה) הנה אנכי הולך למות, **[מדרש אגדה (בובר)] (שמות ב,ה)** וכמה דהוא אמר **(ישעיהו ד,ד) אִסּוּף רְחֵץ אֶדְנִי אֵת צַאֲת בְּנֹת־צִיּוֹן:**

(המשך ש"ר) אמרו לה גבירתנו מנהגו של עולם מלך גוזר גזירה וכל העולם אינן מקיימין אותה ובני ובני ביתו מקיימין אותה ואת עוברת על מצות אבין, מיד בא גבריאל וחבטן בקרקע, **וַתַּשְׁלַח אֶת־אֶמְתָּהּ (רש"י משפחה) ותקחהו, ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר ידה וחד אמר שפחתה, טעמא דמ"ד ידה דכתיב אמתה, וטעמא דמ"ד שפחתה דלא כתיב ידה, על דעתיה דמאן דאמר שפחתה כשכא גבריאל וחבטן בקרקע הניח לה אחת מהן דלאו דרך בת מלך לעמוד יחידה, איתבון אליבא דמ"ד ידה לכתוב ידה, לא תברא שלכך כתיב אמתה (ללא ניקוד זה יכול להיות שפחה או ידה, לכך רש"י פירש שאם המשמע ידה צ"ל אֶמְתָּהּ מ"מ דגושה) דאישתרובי אישתרובי (ידה התארכה), ותנינן וכן אתה מוצא (תהלים ג) שיני רשעים שברת א"ת שברת אלא שרבתך, רבנן אמרין בת פרעה מצורעת היתה לפיכך ירדה לרחוץ, כיון שנגעה בתיבה נתפאת, לכך חמלה על משה ואהבה אותו אהבה יתירה.**

(שמות ב,ה) ותָרַד בַּת־פַּרְעֹה לַרְחֹץ עַל־הַיָּאָר – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מורה על שני למודים, מהפך פשטא מורה שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. (למוד א) לרחוץ היינו טבילה לשם היטהרות מגלולי בית אביה **(שמות ב,ה) עַל־הַיָּאָר** – מקף בורר בין משמע סמוך (כפ' [רש"י]) ובין משמע אל (כפ' [רמב"ן]). ועוד [רמב"ן] ויתכן שהיו ביאור מעלות, והיא ירדה מארמון המלך לרחוץ במעלה הראשונה אשר ביאור, לא תכנס אל שכולת הנהר, וראתה התיבה בתוך הסוף רחוק ממנה **וַתַּשְׁלַח אֶת־אֶמְתָּהּ וַתַּקְחֶהָ**. או הוא כמו **לרחוץ ביאור**.

(שמות ב,ה) אֶת־אֶמְתָּהּ – מקף כבורר בין הדעות שזה שפחה או שזה ידה

(שמות ב,ה) בַּת־פַּרְעֹה – מקף כבורר משמעות הצירוף. מלת פרעה כמלך אשר לא ידע את יוסף ובין פרעה בפנימיות התורה ע"פ **[שיעורים והתוועדויות - התשע"ד - ג הרב גינזבורג יצחק, אוצה"ח ע' 385]** אני פרעה. פרעה הוא מלך מצרים, וכמו שיש פרעה דקליפה (התפשטות והשתלטות כוהנית) כתוב בחסידות שיש גם פרעה דקדושה (העברה מהעלם לגלוי ללא כוהניות, התפשטות מתוך עוצמה של עצם הקדושה) – "דאפתריעו ואתגליין מיניה כל נהורין". פרעה הוא לשון אתגליא, "אפתריעו ואתגליין מיניה כל נהורין" – זה מלכות, עלמא דאתגליא. ע"פ **[פנימיות התנ"ך עם פירוש הזוהר - ג, בן-שלום שמעון, אוצה"ח ע' 342]** פרעה רמו לאנכי (הבורא) פורע שכר טוב לצדיקים; **[לבי שמח, חירארי שמעון, אוצה"ח ע' 449]** דרשו רבותינו המלה פרעה כינוי לאבינו שבשמים שהוא פורע ומשלם לאיש כפעלו ודין מינה ואוקי באתרין.

סיכום: פרעה המלך הרשע אבי בת פרעה בגוף, פרעה בפנימיות התורה מגלה טיב הטוב להיטיב.

(שמות ב,ה) בַּת־פַּרְעֹה – מקף כבורר במשמעות בת-פרעה המתנגד לגלוי קדושת ה', והבת לכאורה אמורה ללכת בדרכו, אבל לפי [זוהר] מתגלה בה בת אדה"ר משתי האחיות שנולדו עם הבל (בתיא, צפורה). במשה רבינו מתגלה חלק רוחני מהבל. **(שמות ב,ה) וַנְעַרְתִּיהָ הַלְכָת עַל־יַד הַיָּאָר** – ר"ת ו ה י ה י, בהשמטת האות ע מצטרפים לשם יהו"ה .

שמות ב,ו: וַתַּפְתַּח וַתִּרְאֶהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וַהֲנֵה־נֶעֱר בִּכְהָ וַתַּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִי הָעֶבְרִים זֶה:

[רש"י] (שמות ב,ו) וַתַּפְתַּח וַתִּרְאֶהוּ – את מי ראתה, **אֶת־הַיֶּלֶד**, זהו פשוטו. ומדרשו שראתה עמו"ש שכינה: **וַהֲנֵה־נֶעֱר בִּכְהָ** – קולו"ח כנער: **[שפת"ח ש] דאל"כ ותרא מיבעי ליה וא"כ הוי"ו שבתוכה ותראהו מורה על השם ית' ודו"ק: [שפת"ח ת] דק"ל למה קרא אותו נער והא לא היה בן י"ג שנים:**

(שמות ב,ו) וַתִּרְאֶהוּ – אותיות אה"ו הם שם הו"א (או"ה) ; האותיות **וַתִּרְאֶהוּ אֶת־הַיֶּלֶד** מהוות את השם אהו"ה שם האור הגנוז של התורה, שם הפלאים; האותיות **אֶת־הַיֶּלֶד וַהֲנֵה** מהוות את השם אהו"ה שם האור הגנוז של התורה, שם הפלאים; **(שמות ב,ו) אֶת־הַיֶּלֶד** – מקף כבורר בין הפשט "ילד" ובין "השכינה". **(שמות ב,ו) אֶת־הַיֶּלֶד** – זקף-קטן בתפקיד שני למודים, ראתה ילד וראתה שכינה. **וַהֲנֵה־נֶעֱר** – מקף כבורר בין נער שזה מבין י"ג ויום ובין קטן בעל קול כנער. **בִּכְהָ** – אתנח מגביל רק לענין קול. **(שמות ב,ו) עָלָיו וַתֹּאמֶר** – זקף-קטן זקף-גדול מורה על חישוב גי' המלים המוטעמות וההפרש בינה ובין גי' שמות הטעמים העולה תקע"ו. גי' המלים עולה 116 + 647 = 763 הפרש מתקע"ו = 763 – 576 = 187 קפ"ז זכר פ"ה ק'דוש; משה רבינו, רבי עקיבה ע"פ **[אוצר הגי' של הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל]** 763 ל"א תלב"ש (בעה"ט פ' תצוה) ; יו"ם השב"ת ; ת"ל החש"ך ; וסוכ"ה תה"ה לצ"ל יומ"ם. ההפרש 187 עולה עקיב"ה (אפשר דזהו רמו ל-עקיבה בן יוסף, שיוצא מיוסף); 187 מנין תיבות בברכת אתה בחרתנו, כולל ותתן לנו, ויעלה ויבא, ובקשת מלך על כל וכו' עד הברכה (סידור יעב"ץ). ע"כ מהאוצר הנ"ל.

(שמות ב,ו) עָלָיו וַתֹּאמֶר – 116 + 647 = 763 = תשס"ג והוא רמו לשנת ג' אלפים תש"ס שבמסורת אחת היא שנת לידתו של רבי

ב"ה טוב טעם דעת מנדני (טטו"ד) ל"ט, כי במצואת האמנת – תהלים קי"ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד – תחצית ההשערה: **אתח**, **סלוק** = טוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מהך פשטא** – מוציא מפשט: **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טפחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"ש ששניה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעטים מסוים; **מקח** – ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדר והחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על גורע מנגו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדמות; **אזלא** – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

עקיב"ה שג"ה שמו עולה 187 קפ"ז, ועל הקשר אל משה מלמד

[בבלי מנחות כט,ב] ... אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ (בד"כ מוסבר שאלו תגי האותיות, ויש המסביר שאלו טעמי המקרא) תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע, הראהו לי, אמר לו: חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו; כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני, נתיישבה דעתו. חזר ובא לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לפניו: רבונו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נתן תורה ע"י? אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

נחזור למספר 187 קפ"ז, ואם נחשב שנות דור כעשרים שנה הרי עד שנת ה' אלפים תש"ס עברו ק' דורות, ובפחות ג' דורות ה' תש"ס החלה

+לחמת העולם השניה ועמה השואה שכילתה למעלה משישה מיליוני מבני ישראל כעין המשך לעינויים במצרים. **ועוד** בשנת התש"ס החלה עבודת הכותב פ"ז בפיענוח תפקידי טעמי המקרא.

חישוב זה של שנים מצירוף ג' המלים המוטעמות ז"ק ז"ג מצטרף לעוד שלושה כאלה שנמצאו עד כה. **ועוד** אפשר שאחד מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול הוא חישוב של שנים לענין מסוים. מוצע על בסיס הפסוקים **(בר' ג,כד) המותהפכת לשמור** – דברים שקרו בסביבות השנים 1520 – 3040 – 4560; **(במ' א,י) יוסף לאפרים** – 517 שנה בין יציאת מצרים והתפלגות מלכות ישראל; **(דב' שפ' ז,ה) אל-שעריך את-האיש** – 1348 שנה בין יציאת מצרים ומות יו"ש ראה בהמשך קשר אפשרי בין **(דב' שפ' ז,ה) אל-שעריך את-האיש** ובין **(בר' ג,כד) המותהפכת לשמור** כתוצאה מתרומת הרב יז"ו פיש הי"ו בנושא דברים שקרו בסביבות השנים 1520 – 3040 – 4560. ב-**(בר' ג,כד) המותהפכת לשמור** נמצא תיקון ל-**(דב' שפ' ז,ה) אל-שעריך את-האיש**

הקב"ה העיר בי מחשבה שאפשר כי המספר 1520 מציינן שנה מהבריאה. מבוסס על שני המימצאים הבאים. **במדבר א,י: לבני יוסף לאפרים אלישמע בן-עמיהוד למנשה נמליאל בן-פדחצור:**

יוסף לאפרים – זקף-קטן זקף-גדול, ג' = 156 + 361 = 517 עולה קנ"ו שס"א עולה תקי"ז, שנת 517 מיציאת מצרים התפלגות ממלכת ישראל. רחבעם מלך בשנת תקי"ז (517) ליציאת מצרים וסירב לבקשת ישראל וירבעם להקל מהעול. אפשר שמרמז לביור של קליפות ויציאתם מיניקתם מקדושת ישראל ולאבדנן, כדוגמת יציאת מצרים.

דברים שפטים יז,ה: והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא אשר עשו את-הדבר הרע הזה אל-שעריך את-האיש או את-האשה וסקלתם באבנים ונתו:

אל-שעריך את-האיש – זקף-קטן זקף-גדול, ג' מלות הטעמים עולה 576, ג' המלים עולה = 31 + 600 + 401 + 316 = 1348 = א'לף שמ"ח מיציאת מצרים, שנת 36 למנינם ובה מת **האיש** (=יש"ו) **ההוא** וזה מתאים למסורת שלהם למותו בשנה 40 של חייו, כי מסכימים שנולד בשנת 4. אפשר שמרמז לביור של קליפות ויציאתם מיניקתם מקדושת ישראל ולאבדנן, כדוגמת יציאת מצרים.

הקב"ה נתן לי רעיון לעיין בשנה 2 * 1520 = 3040. עיון ב-**[סדר הדורות הרב הלפרין יחיאל ע' 111]** מביא אל סוף ימי אחאב, וכך כתב: ועוד ג"א כ"א אחאב בן עמרי מלך ... ויעש הרע מכל אשר לפניו (מל"א טז) ומלך כ"ב שנה (ובשה"ק י"ח א' כ"א) ונהרג ברמות גלעד במלחמה (ט: כעין מהרב מתהפכת, מלאכי הבלה, רוח נבות)

1536 – נח בנה תבה. 3041 – אליהו בחר הפך. 3042 – מות אחאב וקץ לעבודת בעל. 3043 – אליהו עלה בסערה השמימה. **שמות ב,ז: ותאמר אחתו אל-בת-פרעה האלף וקראתי לה אשה מיןקת מן העברית ותינק לה את-הגלד:** **(שמות רב (וילנא) (פרשת שמות) פרשה א סימן כה)**

ותאמר אחתו אל-בת-פרעה וגו', למה אמרה מרים **מן העברית**, וכי אסור לו למשה לינק מחלב הנכרית לא כן תנינן בת ישראל לא תניק בנה של כותית אבל כותית תניק בן ישראל ברשותה, אלא למה אמרה כן לפי שהחזירתו למשה על כל המצויות להניק אותו ופסל את כולן, ולמה פסלן אמר הקדוש ברוך הוא הפה שעתידי לדבר עמי יינק דבר טמא, והיינו דכתיב (ישעיה כח) את מי יורה דעה וגו', למי יורה דעה לגמולי מחלב וגו',

ד"א למה פסל דדיהן אמר הקדוש ברוך הוא זה עתידי לדבר עמי, למחר יהיו המצויות אומרות זה שמדבר עם השכינה אני הניקתיהו, **מן העברית** – טפחא בלי מרכא לפניו, בתפקיד שנוי שמשא פסל את כל הכותיות מלהניקו אף על פי ש- כותית תניק בן ישראל ברשותה **העברית** – סלוק כמגביל ניקת משה רק מ- **העברית** – פסלן (כי) אמר הקדוש ברוך הוא הפה שעתידי לדבר עמי יינק דבר טמא? מפני שעתידי להורות דעה מה' לבני ישראל, מפני שעתידי לדבר עם ה' והמינקת תאמר שהיא הניקה אדם כל כך מרומם.

(שמות ב,ח) ותלך העלמה, למה קראה הכתוב עלמה שהלכה בזריות, ר' שמואל אמר שהעלימה את דבריה,

(שמות ב,ח) ותלך העלמה – פשטא זקף-קטן, שני למודים בפשט **(למוד א)** עלמה שהלכה בזריות **(למוד ב)** שהעלימה את דבריה **(שמות ב,ט) ותאמר לה בת-פרעה היליכי**, א"ר חמא ב"ר חנינא נתנבאת ולא ידעה מה נתנבאת, **היליכי** שליכי הוא, **ונאני אתן את-שכרך**, א"ר חמא בר חנינא לא דיין לצדיקים שמחזירין להן אבידתן אלא שנוטלים שכר, **ותקח האשה הגלד ותניקהו**, באותה שעה נתן לה הקדוש ברוך הוא מקצת שכרה, שהיא היתה מחיה את הילדים וכן הקדוש ברוך הוא החזיר לה את בנה ונתן לה שכרה. **(שמות ב,ח) ותקח האשה הגלד ותניקהו** – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה.

ע"י שהניקה את משה בנה זכתה להחיותו [זהר, בהעלתך] ונשמת משה כוללת את שש מאות אלף נשמות שהן שורש כל נשמות בני ישראל, זיכה אותה הקב"ה להחיות את ילדי בני ישראל שנשמותיהן מרוכזות, נמשכות מנשמת משה.

(שמות ב,ז) ותאמר אחתו אל-בת-פרעה – מונח זרקא סגול, מוסף ממין הענין על הענין או גורע ממין הענין מהענין **ותאמר אחתו אל-בת-פרעה** – מקף מקף שני בורר

שמות ב,ח: ותאמר לה בת-פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את-אם הגלד:

(שמות ב,ח) ותאמר לה – בורר **(שמות ב,ח) בת-פרעה** – בורר (כנ"ל) **(שמות ב,ח) ותאמר לה בת-פרעה** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים, וגם מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב

(שמות ב,ח) העלמה ותקרא את-אם הגלד – ר"ת ה ו א א ה, מצטרפים לשם אהו"ה שם האור הגנוז של התורה, שם הפלאים בתורה. האור הגנוז של התורה מתגלה בבת פרעה (מצד הקדושה דפרעה כמוסבר ב-ב,ה). בטבילתה ביאור לשם גירות היטהרה מעבודה זרה, ובמצוות החסד לילד עברי נכנסת לעריבות הדדית בין בני ישראל.